

SEVGİ KAVUT

KUŞAKLARARASI İLETİŞİM
FARKLILIKLARININ AİLE İÇİ
İLETİŞİME ETKİSİ

HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANABİLİM DALI
KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

İSTANBUL 2015

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

**KUŞAKLARARASI İLETİŞİM FARKLILIKLARININ AİLE İÇİ İLETİŞİME
ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

SEVGİ KAVUT

İstanbul, 2015

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

**KUŞAKLARARASI İLETİŞİM FARKLILIKLARININ AİLE İÇİ İLETİŞİME
ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

SEVGİ KAVUT

Danışman: Doç. Dr. MAHMUT HAKKI AKIN

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HALKLA İLİŞKİLER Anabilim Dalı KİŞİLERARASI İLETİŞİM Bilim Dalı TEZLİ
YÜKSEK LİSANS öğrencisi SEVGİ KAVUT'nın KUŞAKLARARASI İLETİŞİM
FARKLILIKLARININ AİLE İÇİ İLETİŞİME ETKİSİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim
Kurulunun 12.05.2015 tarih ve 2015-17/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği/
oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 27 / 05 / 2015

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. MAHMUT HAKKI AKIN	
2.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. ALİ BÜYÜKASLAN	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. FÜSUN EKŞİ	

Öz

Aile değerlerindeki değişimler, kültürel yozlaşma, sosyal çevre ve yaşanan ortamın, eğitim seviyesinin değişmesi aile bireyleri arasında iletişim farklılıklarının yaşanmasına yol açmıştır. Bu gelişme, kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişim sürecine yansımalarına neden olmuştur. Araştırmada kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkileri ele alınmıştır. Bu amaçla nitel bir araştırma tekniği olan derinlemesine mülakat yöntemi ile araştırma yapılmıştır. 5 farklı aileden 3 kuşak olmak üzere toplam 15 kişi ile kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkileri tartışılmıştır. Araştırma ile aile bireyleri arasında iletişim farklılıklarına yol açan faktörler üzerinden kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuşaklararası İletişim, Aile içi İletişim, Kişilerarası İletişim, İletişim Farklılıkları

Abstract

Changes in family values, cultural degeneration, changed social, living environment and different education levels caused communication differences between family members. Result of these developments reflected intergenerational communication differences to family communication process. Research intergenerational communication differences in the effects of family communication were discussed. To this end, a qualitative research technique in-depth interviews are used. Effects of intergenerational communication differences to a family is discussed with 15 persons who from 5 different families and 3 different generations. It is intended to emphasize the relationship between reasons that caused communication differences between family members and effects of this on different generations in a family.

Keywords: Intergenerational Communication, Family Communication, Interpersonal Communication, Communication Differences

Önsöz

Günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesi, aile değerleri ve yapısındaki değişimler, kültür ve eğitim seviyesindeki farklılaşma vb. sebeplerle aile bireyleri arasındaki kuşak farklılıkları iletişim süreçlerine daha fazla yansıyabilmektedir. Gerek aile içi iletişimde gerek iş dünyasında yani hayatımızın her alanında kuşak çatışması geçmişten günümüze olmuştur ve varlığını da sürdürmeye devam edecektir. Çünkü her kuşak farklı bakış açısı, farklı zaman diliminde yaşaması, elde edilen imkânlar, teknolojik yenilikler ve eğitim gibi pek çok nedene bağlı olarak farklı fikir yapısına sahip olacaktır. Ancak kuşak çatışması farklı fikirlerin bir araya gelmesi ve böylelikle toplumun yararına başarılı sonuçlar elde edilmesi gibi olumlu nedenlerle kullanıldığında sağlıklı bir sonuç elde edilebilecektir.

Araştırmada kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime ve aile içi iletişim sürecine olan etkileri ele alınmıştır. Araştırma ile aile bireyleri arasında iletişim farklılıklarına yol açan faktörler üzerinden kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla nitel bir araştırma tekniği olan derinlemesine mülakat yöntemi ile araştırma yapılmıştır. 5 farklı aileden 3 kuşak olmak üzere toplam 15 kişi ile kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkileri tartışılmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında bilgisinden yararlandığım, yardımını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Mahmut Hakkı Akın'a ve beni her zaman, her konuda destekleyerek yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ	xii
1.GİRİŞ	1
2. KİŞİLERARASI İLETİŞİM AÇISINDAN AİLE İÇİ İLETİŞİM	
2.1.Kişilerarası İletişim.....	3
2.1.1.Kişilerarası İletişimin Farkları	6
2.2.Bir Toplumsal Kurum Olarak Aile	7
2.2.1.Ailenin Tanımları.....	9
2.2.2.Ailenin Dönüşümü	12
2.2.3.Ailenin İşlevleri	15
2.2.4.Aile İçi İletişim	20
2.2.5.Aile İçi İletişimin İlkeleri	23
2.2.5.1. Kendini Tanıma	23
2.2.5.2. Aile Bireylerini Tanıma.....	23
2.2.5.3. Empati Kurma	24
2.2.5.4. Etkili Dinleme	25
2.2.5.5. Ben Dili Kullanma.....	26
2.2.5.6. Biz Bilinci Oluşturma.....	26
2.2.6.Aile ve Ailede Etkileşim.....	27
2.2.7.Aile İçi İletişimi Engelleyen Faktörler	32
2.2.7.1. Önyargı	32
2.2.7.2. Zihin Okuma.....	34
2.2.7.3. Savunucu İletişim	34
2.2.7.4. Tek Yönlü-Çift Yönlü İletişim	35
2.2.7.5. Denetleme.....	36
2.2.7.6. Tehdit Etme	36
2.2.7.7. Suçlama	37
2.2.7.8. Özsaygı ve Özsaygı Eksikliği.....	38
2.2.7.9. Algıda Seçicilik	38

2.2.7.10. Kişileştirme	39
2.2.7.11. Mantiğa Bürünme	39
2.2.8.Aile İçi İletişimde Roller	40
2.2.8.1. Bireylerin Ortak Rollerini.....	40
2.2.8.2. Çocuğu Yönlendirmede Ailenin Rolü	41
2.2.8.3. Annelik Rolü	42
2.2.8.4. Babalık Rolü.....	42
2.2.8.5. Çocuğun Rolü.....	43
3.KUŞAKLARARASI İLETİŞİM	
3.Kuşaklararası İletişim	45
3.1.Kuşak	46
3.2.Kuşaklararası İletişim Bağlamında Gençlik ve Gençlik Kültürü	47
3.3.Kuşaklararası İletişim Bağlamında Yaşlılık Olgusu.....	50
3.4.Yaşlılar ve Gençler Arasındaki İlişkiler	52
3.5.Kuşak Çatışması	53
3.6.Kuşak Çatışmasının Nedenleri.....	56
3.7.Kuşak Çatışmasının Faydaları	60
4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	
4.Araştırmanın Metodolojisi	64
4.1.Araştırmanın Kapsamı	64
4.1.1.Araştırma Probleminin Tanımlanması	64
4.1.2.Araştırmanın Önemi	64
4.1.3.Araştırmanın Amacı.....	65
4.2. Araştırmanın Yöntemi	65
4.2.1.Nitel Araştırma	65
4.2.1.1.Nitel Araştırmanın Nicel Araştırmadan Farkı	66
4.2.1.2.Fenomenolojik Yaklaşımla Nitel Araştırma	66
4.2.2.Veriler Toplama Tekniğı.....	69
4.2.3.Verilerin Analizi	69
4.2.4.Örneklem	69

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5.Bulgular	70
5.1.Kuşaklar İçin Ailenin Anlamı ve Hayatlarına Olan Etkileri.....	70
5.2.Kuşaklar Arasında Yaşanan İletişim Kopukluğunun Aile İç İletişime Etkisi	78
5.3.Kuşaklar Arasında Çatışmaya Yol Açan Faktörlerin Aile İç İletişime Etkisi	83
5.3.1. Aile Değerleri	87
5.3.2. Evlilik	92
5.3.2. Aile İç İletişimde Cinsiyet.....	96
5.4.Aile İç İletişimi Arttırabilecek Değerler	102
5.5.Samimiyet Düzeyinin Aile İç İletişime Etkisi	106
5.6.Samimiyetin Aile İç İletişimdeki Yeri	109
5.7.Karşılıklı Beklentiler.....	112
5.8.Aile İç İlişkilerde Anne Babaya Düşen Sorumluluklar	116
5.9.Farklı Kuşakların Sağlıklı Bir Aile İç İletişim Kurabilmesinin Yolları	122
6.SONUÇ	127
EKLER	131
KAYNAKÇA	133

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Kuşaklar İçin Ailenin Anlamı	77
Tablo 2: Kuşaklar Arasında Çatışmaya Yol Açan Faktörler	101
Tablo 3: Aile İçİ İletişimi Artırabilecek Değerler.....	105
Tablo 4: Aile İçİ İlişkilerde Anne Babaya Düşen Sorumluluklar	121
Tablo 5: Farklı Kuşakların Sağlıklı Bir Aile İçİ İletişim Kurabilmesinin Yolları.....	126

GİRİŞ

Sosyal, ekonomik, politik ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak toplumumuzun sahip oldukları kültürün mevcut yapısı değişime uğramıştır. Aile içi iletişimde kuşaklararasıda yaşanan farklılıklar; anne ve babaların çocukları, dede ve ninelerin çocukları ve torunları ile iletişimlerini etkilemeye başlamıştır. Kuşaklararasıda yaşanan farklılıklar; iletişim teknolojilerini kullanım, hayat bakış ve özellikle aile değerlerinde kendini açıkça göstermektedir.

Toplumumuzda iletişim problemleri veya farklılıkları denildiğinde akla ilk sıralarda gelen farklılık, kuşaklar arasında yaşanan anlayış, hayata bakış ve tutum farklılıklarıdır. Genç ve yaşlı kuşağın hayata bakışı, tutum ve davranışları ile aile değerlerine bakışları arasındaki farklılıklar her iki taraf açısından sağlıklı iletişim kurulmasını engelleyen iletişim sorunlarını meydana getirmektedir. Bireyler karşı tarafın penceresinden bakabilmeyi öğrendiğinde yani empati kurabildiğinde kişilerin yaşları, eğitim düzeyi, bulundukları sosyo-ekonomik çevre, zaman, yetiştirme tarzı, statü, bilgi vb. pek çok sebebe bağlı sorunların minimum düzeye indirilebileceği gözlemlenmektedir. Bu noktada kurulan ilişki Günümüzdeki kuşak çatışması olarak üzerinde durulan bu konu kuşaklararası iletişimin aile boyutuyla irdelenmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan **“Kuşaklararası İletişim Farklılıklarının Aile İçi İletişime Etkisi”** aile içerisinde sağlıklı bir iletişimin kurulmasında tutum ve davranışların önemini kapsadığından ötürü iletişim türleri arasında kişilerarası iletişim tercih edilmiştir. Kişilerarası iletişim çatışmalarını etkileyebilen tutum ve davranışlar; kişilerarası iletişimin ayrılmaz bir parçası olarak bilinmektedir.

Bu araştırmanın amacı, kuşaklar arası iletişim farklılıklarının giderilmesinde aile içi iletişimin etkisinin belirlenmesidir. Kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıklarına bağlı olarak ortaya çıkan çatışmaların ve problemlerin giderilmesinde aile içerisinde kurulacak sağlıklı ilişkilerin önem taşıdığını göstermek, bu doğrultuda kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının altında yatan sebebin iletişim eksikliği olduğunun farkına varılmasına sağlamak ve aile içi iletişimin önemi konusunda topluma bir bilinç kazandırmak araştırmanın amaçları arasındadır.

Bu araştırmada, kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkileri, derinlemesine mülakat yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler özömlenerek yapılan inceleme sonucunda değerlendirilmiştir.

Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişilerarası iletişim ve toplumun çekirdeğini, özünü oluşturan aile kurumu, kişilerarası iletişim bağlamında aile içi iletişimin rolü, aile içi iletişimin önemi konuları ile ilgili tanımlamalara yer verilmiştir. İkinci bölümde kuşaklararası iletişim, kuşak kavramı, genç ve yaşlı kuşak arasındaki iletişim süreci ve kuşak atışması konularında çeşitli tanımlama ve sınıflamalara değinilmiştir. İlk iki bölüm literatür taraması yoluyla ulaşılan kaynaklardan faydalanılarak oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde, nitel araştırma yöntemlerinden en sık kullanılanı olan derinlemesine mülakat (görüşme) tekniği kullanılmıştır. Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile iletişime etkisi ile ilgili 5 aileden 3 farklı kuşak olmak üzere toplam 15 kişi ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Araştırma kapsamında, kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıkları ve çatışmaların aile içi iletişime olan etkilerine ilişkin detaylı bilgilere ulaşmak amacıyla yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Sessiz kayıt cihazı yardımıyla her bireyin görüşü alınıp, özömlenmesi yapılmıştır. Alınan görüşlerle kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aileye ve aile bireylerinin iletişim süreçlerine olan etkisi analiz edilmiştir.

Nitel araştırma; gözlem, nitel görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütöncöl bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve şimşek, 2013: 45).

Bu araştırmada kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkisini analiz edebilmek için insanların bakış açıları, algıları, deneyimleri ve duygularını ortaya koymada kullanılan görüşme yöntemine başvurulmuştur. Nitekim derinlemesine betimleme, yorumlama, aktörlerin bakış açılarını anlama, çokluluk ve farklılık arayışının önem arz ettiği araştırmalarda derinlemesine mülakat yönteminin tercih edildiğinden söz edilebilmektedir.

2. KİŞİLERARASI İLETİŞİM AÇISINDAN AİLE İÇİ İLETİŞİM

2.1.KİŞİLERARASI İLETİŞİM

İletişim sürecinde kişilerarası iletişimden söz edebilmek için en az iki kişinin yani iki tarafın bulunması gerekir. Kişilerarası iletişim, bu anlamda iki ve daha fazla kişi arasında sözel (sözcükler, kelimeler vb) ve sözel olmayan (beden dili, duruş, yüz ifadeleri, mikro ifadeler, kılık-kıyafet, sesin tonu, oturma biçimi vb) süreçleri içine alan iletişim olarak adlandırılabilir.

İki kişi arasında, genellikle yüz yüze ilişki şeklinde gerçekleşen iletişim kişilerarası iletişim olarak tanımlanır. Kişilerarası iletişim genellikle kendiliğinden ve teklifsizdir; katılanlar birbirlerinden en üst derecede geri besleme alırlar. Roller görece esnektir, çünkü taraflar nöbetleşe gönderici ve alıcı olarak edimde bulunurlar. Bu iletişim bağlamı, ya fiziksel olarak aynı uzamı paylaşan iki kişinin ilişkisi biçiminde gerçekleşir ya da farklı uzamlardaki iki kişi arasında mesaj alışverişi şeklinde gerçekleşir (Mutlu, 2012: 186). İki ve daha fazla kişi arasında gerçekleşen iletişim olarak da tanımlanabilen kişilerarası iletişim, gönderici ve alıcı arasında yüz yüze meydana gelmektedir.

Genel bir tanımlamayla, kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimlere “kişilerarası iletişim” adı verilir. Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi ve sembol üreterek, bunları birbirlerine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler. Konu ile ilgili bilimsel yayınlara baktığımızda, bu genel tanımlamanın yanı sıra, kişilerarası iletişimin daha sınırlı tanımlandığını görürüz (Dökmen, 2011: 41).

Kişilerarası iletişim, kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu, iki ya da daha çok kişi arasında gerçekleşen iletişimdir. Kişilerarası iletişim, kişilerin çeşitli niyetleri, beklentileri ve belirli kurallar doğrultusunda gerçekleşmektedir. Kişilerarası ilişki durumları formel ve informal olabilir. Kişilerarası iletişim, sosyal etkileşimler gibi göreve ilişkin olarak iş etkileşimlerini de kapsamaktadır. Kişilerarası iletişim, etkileşimin direkt olmasına dayanmakta, katılımcıların her biri kişisel olarak anlam yaratmakta ve cevap vermektedir (Gürüz ve Eğinli, 2014: 27). Kişilerin hedefleri, beklentileri, tutum ve davranışları doğrultusunda, iki veya daha fazla sayıda kişi

arasında gerçekleşen kişiler arası iletişim, her bireyin kendi görüşlerini ifade etmesine ve anlam yaratmasına ortam sunabilmektedir.

Kişilerarası iletişim, sürekliliği olan bir iletişim biçimidir. Kişilerarası iletişim doğal bir süreçtir. Bu kesintisiz iletişim biçimi, kişilerin kendi kendileriyle ve çevrelerinde bulunan insanlarla başlayarak sahasını genişleten ve gittikçe karmaşılaşan etkileşim sürecinin en önemli yapıtaşıdır (Özerkan, 2001: 77). Doğal bir süreç olan kişilerarası iletişim, iki ve daha fazla sayıda kişi arasında sözlü veya sözsüz gerçekleşebilen sürekliliği olan bir yüz yüze iletişim yöntemi olarak tanımlanabilir.

Bir iletişimin “kişilerarası iletişim” sayılabilmesi için şu üç görüşün gerekliliğinden bahsedilir:

1. Kişilerarası iletişime katılanlar, belli bir yakınlık içinde yüz yüze olmalıdır.
2. Katılımcılar arasında tek yönlü değil, karşılıklı mesaj alışverişi olmalıdır.
3. Söz konusu mesajlar, sözlü ve sözsüz nitelikte olmalıdır (Dirican, 2006: 20).

Kişilerarası iletişim bir bireyden diğerine iletişim, yüz yüze iletişim, iletişimin hem biçiminin hem de içeriğinin bireylerin toplumsal rolleri ve ilişkileri kadar kişisel özelliklerini de yansıtmasıdır (Hartley, 2014: 39). Kişilerarası iletişim, birbirlerine karşı değişen rolleri ve ilişkileri olan iki insanı içerir (Hartley, 2014: 41). Kişilerarası iletişim iki ve daha fazla kişi arasında yüz yüze kurulan bir iletişim biçimi olduğundan dolayı bireylerin rolleri, tutum ve iletişim süreçleri kadar kişisel özelliklerini yansıtabilir. Kişilerarası iletişim, bireylerin kişilik özellikleri, hayata bakışları ve sahip oldukları değerlere bağlı olarak birbirlerine karşı değişen rolleri içermesinin yanında iki insan arasında gerçekleşen çift yönlü, yüz yüze ve karşılıklı bir bilgi alışverişi sürecidir.

Etkili kişilerarası iletişim, mesajı alan kişinin mesajın anlamını, veren kişinin iletmek istediği anlamda alması halinde gerçekleşmektedir. Dengeli ve sağlıklı iletişim kurabilen bireylerin; duygusal güvenlik içinde oldukları, olayları, durumları gerektiği biçimde yorumlayabildikleri ve çevrelerindeki insanlar kadar kendileriyle de olumlu iletişim kurdukları bilinmektedir (Erözkan, 2007: 60). Etkili bir kişilerarası iletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için bireylerin birbirlerini anlayabilmesi, empati kurması ve etkin dinleme yaparak karşı tarafın görüşlerini iyi analiz edebilmesi gerekir.

Kişilerarası iletişimde mesajı verenin davranışı, mesajı alanın davranışından bağımsız değildir. Hatta tüm iletişim durumlarında mesajı veren ile alan arasında çift yönlü etkileşim söz konusudur. Konuşan ile dinleyen arasında mesaj alışverişi yaşanır ve dinleyicilerden alınan geribildirimler konuşanda belli etkiler yapar. Aralarında konuşan veya gözleri kapanan dinleyicilerin geribildirimleri olumsuz ve sıkıldıkları mesajını verir. Alınan geribildirim, konuşanın duygu ve düşüncelerini etkiler ve davranışlarında bazı değişiklikler yapmasına sebep olur. Dairesel mesaj alışverişi, iletişimi durağan değil, dinamik bir süreç haline getirir. Kişi bu rolü üstlendiği bütün durumlarda iletişim süreci içindeki diğer kişi ya da kişileri etkileme potansiyelini taşır (Doğan, 2013: 149).

Bir iletişimin kişilerarası iletişim sayılabilmesi için yüz yüze ve katılımcılar arasında bir mesaj alışverişi sağlanarak yapılması gerekir. Nitekim günümüzde artan iletişim teknolojileriyle birlikte iletişim çok çeşitli yollarla sağlansa da yüz yüze iletişim en etkin iletişim biçimi olmayı sürdürmektedir. Kişileri başkalarından ayıran özellikler, düşünceler, tutumlar belirlenecek bir bilgi alışverişi söz konusu olduğunda kişilerarası iletişimin etkin rol oynadığından söz edilebilir.

Kişilerarası iletişimi etkileyen, kişilerarası iletişim çatışmalarının nedenleri biliş, duygu, bilinçdışı, ihtiyaçlar, iletişim becerisi, kişisel faktörler, kültürel faktörler, roller, sosyal ve fiziki çevre ve mesajın niteliği olarak sıralanabilir (Dökmen, 2011: 102). Bireylerin duygu, düşünce ve davranışları kadar hayattan beklentileri, ihtiyaçları, bulundukları sosyal çevre ve kişilerarası iletişim becerileri kişilerarası iletişim süreçlerini etkileyebilir.

Kişilerarası iletişimde esas olan kişilerin birbiriyle aralarındaki mesafenin yakın, ilişkilerin yüz yüze olmasıdır. Kişisel iletişimde karşılıklı iletişim ve geri besleme olayı söz konusudur. Yani, mesaj iki yönlü iletilebilmektedir. Burada sözlü ve sözsüz mesaj olmak üzere iki tür mesajdan söz edilebilir. Sözlü mesajlar kelimelerle, cümlelerle ifade edilen mesajlardır. Sözsüz mesajlar ise el veya yüz ifadesi ile, yani mimiklerle, ifade edilebilen mesajlardır.

Kişilerarası iletişimde kişisel etkinin önemli rolü vardır. Bazı kişilerin diğerlerine göre mesajları yayma konusunda etkisi daha fazladır. Fikir liderleri denilen bu kişilerin özelliklerini bilmek ve bu liderlerin, kişilerin davranışlarını nasıl etkileyeceğini

belirlemek önemlidir (Gökner, 2001:9). Kişilerarası iletişim ile ilgili yapılan pek çok tanımlamadan yola çıkarak kişilerarası iletişimi, insanlar arasında sözlü veya sözsüz mesajlar aracılığıyla, yüz yüze gerçekleşen bir bilgi alışverişi olarak tanımlamak mümkündür.

2.1.1.Kişilerarası İletişimin Farkları

Kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu, sözlü veya sözsüz gerçekleşebilen bir mesaj alışverişi olarak tanımlanan kişilerarası iletişim, diğer iletişim türlerinden belli konularda farklılık göstermektedir. Yüz yüze kurulan bir iletişim biçimi olması nedeniyle kaynak ve hedefin bir araya gelebilmesine olanak tanıyan kişilerarası iletişim, kitle iletişiminden farklılık gösterebilmektedir.

Kişilerarası iletişim, kişilerin (kaynak ve hedef birimlerin) yüz yüze karşılıklı konuştukları durumlarda olur. Kitle iletişiminde kaynak ve hedef birimler karşı karşıya gelmezler; gazeteler, dergiler, film, radyo ve televizyon kitle iletişiminin kanallarını oluştururlar ve bu kanallar aracılığıyla bir tek kaynak çok sayıda hedefe geniş bir alan ve zaman içinde ulaşabilir.

Kişilerarası iletişim; geri iletim, iletişim ortamı, ulaşım sınırlaması ve etki yönlerinden kitle iletişiminden farklılıklar gösterir (Cüceloğlu, 2005: 221).Kişilerarası iletişimin yüz yüze olma özelliği onu kitle iletişiminden ayırır. Çünkü kitle iletişiminde bireyler karşı karşıya gelmezler ve kitle iletişim araçları yoluyla aktarılmak istenen mesaj hedefe gönderilir.

Kişilerarası iletişimin kitle iletişimi ile olan farklılıklarına değinmeden önce kitle iletişiminin tanımının yapılması doğru olacaktır.

Birtakım bilgilerin, sembollerin, birtakım hedefler tarafından üretilmesi, geniş insan topluluklarına iletilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine “kitle iletişim” adı verilir. Kitle iletişiminde kaynak ile hedef arasındaki kanallara ise “kitle iletişim araçları” adı verilir. Kitle iletişim araçları radyo, televizyon, gazete, dergi vb. yayınlardır.” (Dirican, 2006: 23).

Geri-iletim: Kişilerin yüz yüze yaptıkları konuşmalarda geri-iletim doğrudan ve anında vardır. Karşıdakinin söylediklerinden, yüz ifadesinden, sesinin tonundan, bedeninin duruşundan, söylediklerimize nasıl bir tepkide bulunduğu anlaşılır. Ancak kitle iletişiminde geri-iletim dolaylı ve gecikmeli olarak vardır; bazı durumlarda hiç yoktur. Bir başka deyişle kişilerarası iletişimde çift yönlü olma zorunluluğu vardır, kitle iletişiminde bu zorunluluk yoktur, sadece iletim olarak, tek yönlü olabilir.

İletişim ortamı: Kişilerarası iletişimde iletişim ortamı, yakın ilişkilerin ortaya çıkabileceği özel, mahrem durumlardan, oldukça yapılaşmış resmi durumlara kadar geniş bir yelpaze içinde değişiklik gösterebilir. Kitle iletişiminde ise, iletişim ortamı yönünden bu kadar çeşitlilik yoktur; iletişim ancak yapılaşmış ve kuralları belirgin olan biçimsel ortamlarda oluşabilir. Bu nedenle, yazar ya da televizyon sunucusu, evde eşiyile konuşurken kelimeleri nasıl kullandığı konusunda pek titizlik göstermezken, yazdığı yazıda ya da televizyondaki sunuş konuşmasında, dikkatli olmak zorunluluğu duyar.

Ulaşım sınırlaması: Kişilerarası iletişimle ulaşılabilecek insanların sayısı sınırlı olduğu halde, kitle iletişimiyle ulaşılabilenlerin sayısı hemen hemen sınırsızdır.

Etki: Yeni tutumların oluşmasında ya da eski tutumların değişmesinde yüz yüze yapılan konuşmalar; bilgi aktarımının ağır bastığı eğitim kurumlarındaysa kitle iletişimi daha etkili olur (Cüceloğlu, 2005: 221, 222). Bireylerin olaylara, içinde bulundukları rollere ve değişen iletişim süreçlerine ilişkin tutumlarını incelerken kişilerarası iletişimin etki işlevinin önem taşıdığından söz edilebilir.

Kişilerarası iletişimin kaynak ve hedefin görüşlerini bireysel olarak ifade edebilme, anlam yaratabilme, yüz yüze iletişime olanak verebilme özelliği, onu kaynak ve hedefin bir araya gelmesine olanak tanımayan kitle iletişiminden ayırabilmektedir.

2.2. BİR TOPLUMSAL KURUM OLARAK AİLE

Toplumun en küçük birimini oluşturan ve diğer tüm kurumları şekillendiren toplumsal bir kurum olan aile, bireyin kişilik oluşumundan iletişim becerisine, hayata bakışından yaşam tercihlerine kadar bireyin kültürünü etkileme rolüne sahiptir. Aile aynı zamanda

bireylerin kişilerarası iletişim becerilerini kazandığı bir okuldur. Nitekim bireyin tüm ilişkileri aileden edindiği bilgi birikimine ve iletişim becerisine göre şekillenmektedir.

Birbirlerine kan bağı ile bağlı, aynı çatı altında yaşayan, birbirleriyle yüz yüze iletişim kuran, kendi içlerinden rol ve sorumlulukları bulunan, toplumsal değer, norm ve ilkelere göre yapısı şekillenen, sürekliliği olan ve toplumu oluşturan en küçük ve en temel birim ailedir. İçinde bulunulan çevre, kültür, eğitim, sosyo-ekonomik statü vb. gibi nedenlerle yapısal olarak farklılıklar gösterebilen aile, birincil ilişkileri olan anne, baba ve çocuklardan oluşan, sosyalleşme sürecinin ilk öğrenildiği kurumdur. Aile diğer tüm kurum ve sistemleri etkileyen bir kurumdur.

Aile, birbirleriyle yüz yüze ilişkileri olan, bir çatı altında yaşayan, rolleri ve ilişkileri toplumsal değerler ve normlar tarafından belirlenen, grup olarak görelî bir sürekliliği olan, toplumsal sistemin işlevsel dinamik bir alt sistemidir. Aile diğerleri gibi temel gereksinimleri karşılayan evrensel, çok fonksiyonlu sosyal bir kurumdur. Bu özelliği ile de tarihsel-toplumsal bir kimliğe sahiptir. Aynı zamanda aile, birincil ilişkiler içinde olan anne-baba ve çocuklar ile bazen bunların yakın akrabalarından oluşan sosyal bir gruptur (Bal, 2004: 61).

Aile; aynı kan, ırk ve atadan gelen şahısların bütünü; akrabalık ilişkisiyle birbirine bağlanan fertlerin biraraya getirdiği topluluktur. Türkçe’de aile kavramıyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Dar anlamda aile, akrabalık bağıyla bir araya gelen, aynı çatı altında ise yaşayan kimseler için kullanılır. Geniş anlamda ise aile, evlilik, akrabalık veya evlat edinme yoluyla birbirine bağlı olan kimselerin tümü için kullanılmaktadır. Modern anlamda da aile; anne, baba ve çocuklardan kurulu topluluğa verilen addır.

Aile, samimi ve yüz yüze ilişkilerin sürdürüldüğü en küçük fakat en önemli sosyal kurumdur. Bu sosyal kurum şekil olarak küçük olmasına rağmen, maliyet itibarıyla önemlidir. Çünkü insanın başlıca karakter ve özellikleri burada şekillenmektedir. Şahsiyetimizi oluşturan davranışları, bizimle diğer varlıklar arasındaki münasebetleri aile kurumunda öğreniriz. Bu yüzden aile toplumun çekirdeği konumundadır (Dirican, 2006: 14).

Aile, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir müessesedir. (Özmen, 2007: 6). Aile; aynı kan ve soydan gelen insanların oluşturduğu, yüz yüze ve samimi ilişkilerin yaşandığı, değerler, kültür, dil, din, ırk, sosyalleşme ve toplumsal normların ilk öğrenildiği kurumdur. Aileyi toplumun diğer tüm kurumlarından ayıran en önemli özelliği samimi, içten ve yüz yüze ilişkilerin varlığıdır. İlk sosyalleşme sürecinin gerçekleştiği, bireylerin karakterinin ve hayata bakışının şekillendiği ailenin, toplumun özü olarak bireylerin tutumları ve kişilerarası iletişim becerilerini etkilediğine dikkat çekilebilir.

2.2.1. Ailenin Tanımları

Toplumun temelini oluşturan aile hakkında sınırsız sayıda tanımlama yapılabilir. Aile, aynı hane içerisinde yaşayan, evlilik bağı ile birbirine bağlanan karı-koca ve çocuklardan oluşan, yüz yüze iletişimin gerçekleştiği bir kurumdur.

Aile, evlilik birliği içinde karı kocadan, başta çocuklar, gençler, kardeşler olmak üzere, aralarında akrabalık, kan bağı bulunan, aynı soydan gelen insanların oluşturduğu en küçük toplum birimi, kurumudur. Aile sözcüğü geniş anlamda, ortak amaç, beklenti, değer, duygu, düşünce, ilke ve kural gibi öğeleri paylaşan insanlar için de kullanılır. Aynı zamanda aile bir iletişim grubu oluşturur (Köknel, 2001: 138). Ailenin aynı soydan gelen, birbirine kan bağı ile bağlı, ortak amaç, duygu ve beklentileri paylaşan, toplumun özünü oluşturan, diğer tüm kurum ve yapıları şekillendiren, aynı zamanda bireyin karakterinin şekillenmesine katkıda bulunan bir birim olduğu görülmektedir.

Aile, temel davranış özelliklerinin kazanıldığı ve üyelerinin birbirleriyle ilişki kurmayı öğrendiği yerdir. İnsanoğlu ilk sosyal deneyimlerini aile içinde yaşar. Bireyin yaşamının ilk yıllarında sevilme, okşanma, kucağa alınma, beslenme ve korunma gibi gereksinimleri yeterince ve zamanında karşılanır ise, “temel güven duygusunun” oluşumu için temel atılır (Tezel, 2004: 1).

Aile toplumsal normların ilk öğrenildiği yer olduğundan toplumun yapısının, bütünlüğünün mayası, özüdür (Aslan, 2002: 32). Aile, toplumsal normların ilk

öğrenildiği kurum olmasından da kaynaklı olarak toplumun diğer tüm dinamiklerini etkileyebilme ve yön verebilme özelliğini bünyesinde barındırabilmektedir.

Aile, bütün toplumlarda bulunan sosyal bir sistemdir. Toplumdaki sosyal değerlerin kökleri aile içine doğru uzanır. Aile, insan hayatının her alanında gücünü gösteren sosyal bir grup ve kurumdur (Özkan, 2004: 23). Toplumun temelini oluşturan aile, bireyin iletişim kurma becerisi ve iletişim faaliyetlerini etkileyen, sosyalleşmenin ilk adımının atıldığı bir sistem olarak görülmektedir.

İletişimin temelini atıldığı aile, sosyalleşme sürecinin ilk adımı ve bireyi topluma kazandıran ilk eğitim yuvasıdır. Aile, toplumun en küçük, birincil derecede iletişimin ve etkileşimin olduğu en temel birimdir. Bu birim anne, baba ve çocuktan oluşmaktadır. Ancak aile, birimindeki üye sayısı ne olursa olsun (tek ebeveynli, çekirdek, geniş, hiç evlenmemiş vb. aile biçimlerinde olduğu gibi) ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık gösterebilen, çok çeşitli birleşimleri olan bir kurumdur (Avşaroğlu, 2011: 284). Toplumlara ve kültürlere göre değerleri ve ilişki biçimi değişen aile, birincil dereceli iletişim ve etkileşimin gerçekleştiği bir kurum olarak tanımlanabilir.

Aile, toplumun varlığını ve devamını sağlayan, sosyalleşme süreci ile topluma yeni bireyler yetiştiren, diğer toplumsal kurumların da ilk defa üyelerince içselleştirildiği temel bir toplumsal kurumdur. Çünkü toplumun değerleri ve normları ailede içselleştirilir (Akın ve Aydemir, 2007: 46). Toplamların sürekliliği için önem arz eden ailenin, toplumsal normların, değerlerin ve kültürün içselleştirildiği, öğrenildiği bir sistem olduğundan söz edilebilir.

İnsanlık tarihi boyunca var olan ve toplumların sürekliliğinin sağlanmasında çok büyük rol oynayan kurumların başında aile kurumu gelmektedir. Toplamların bir arada yaşamasını ve ilişkilerini yönlendiren, ayarlayan, manevi yönünü tamamlayan, neslin devamını ve sosyalleşmesini sağlayan kurumlar süreklidir. Bu müesseselerin sürekliliği, tarihin uzun dönemleri içinde nitelik, nicelik değiştirmeleri ve geliştirmeleri içine almasındandır. Sosyal yapının temel taşlarından olan aile kurumu, sosyal tarihteki bütün değişmelere ayak uydurabilmiş ve varlığını korumakta devam edegelmiş olan bir grup ve müessesedir.

Aile olgusu tarih içerisinde bir toplumdan diğerine farklı anlamlar taşıyabilmekte ise de, içinde neredeyse evrensel sayılabilecek bazı gelişimsel olayların yaşandığı sosyal bir birimi ifade eder (Kara, 2006: 25).

Aile, atadan gelen tecrübelerin geliştirildiği ve yenilerinin eklenerek değerler silsilesi şeklinde gelecek nesillere aktaran bir kurumdur. Sosyal sistem olan kültür ve geleneklerle sosyal düzeni sağlama görevi yüklenir (Doğan, 2013: 277). Toplumdan topluma, kültürden kültüre farklı anlamlar taşıyabilme özelliğine sahip olan aile, aynı zamanda değerleri, rolleri ve sosyal düzeni sağlayabilir.

Aile, insan soyunu sürdürmek üzere iki farklı cins arasında kurulan, evlilik bağı ile başlayan, birincil ilişkilere dayanan, bu arada cinsel ilişkilere meşruiyet kazandıran, soy ve akrabalık düzeyleriyle toplumsal bir boyut taşıyan, soyut bir ilişkiler ağı olması itibarıyla kültürel bir kurum; ama nesnel insanlardan oluşması itibarıyla fiili bir gruptur (Sarı, 2013: 20).

Aile, toplumların çekirdeği ve özüdür. O en büyük gücünü, insan türünü üretmesinden ve devam ettirmesinden alır. Aileyi güçlü kılan bir başka faktör de ekonomi, eğitim, ahlak ve din gibi temel kurumların kaynağını oluşturmasıdır. Çocukların kişiliği ve geleceği aile tarafından oluşturulur (Özkan, 2004: 31). Toplumun özünü oluşturan aile, bireyin kişiliğini, hayata bakışını, tutum ve davranışlarını belirleyen; ekonomi, eğitim, ahlak, din gibi kurumların yapılarını şekillendirmesine öncülük eden bir topluluk olarak tanımlanabilmektedir.

Aile; barınmadan beslenmeye, dilden kültüre birbirine tam anlamıyla ortak hayat ilişkileri ve uyumları olan her bakımdan birbirini tamamlayan bireylerin oluşturduğu topluluktur (Doğan, 2013: 283). Ailenin barınma, beslenme gibi fizyolojik yani en temel ihtiyaçların karşılandığı bir yapı olma özelliğinin yanında dilin, kültürün, değerlerin, duygusal ve psikolojik ihtiyaçların tatmin edildiği ilk ortam olma özelliği, ailenin önemini yansıtabilmektedir.

Aile her şeyden önce eşlerin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarının yasal ve meşru yollardan karşılandığı bir birliktir. Sevgi, bağlanma, korunma, güvenme, psikolojik destek gibi her insanın en temel ihtiyaçları en iyi şekilde aile bünyesinde karşılanır. Gerek eşler arası,

gerekse ana baba ve çocuk arasındaki ilişkilerin duygusal yönden tatmin ediciliği, bir yanda aile üyelerinin ruhsal sağlığı ve gelişimini güvence altına alırken, diğer yanda ailenin birliği ve devamlılığı için çok güçlü bir dayanak oluşturur. Aile hayatının önemli bir fonksiyonu da insandaki cinsi dürtü ve arzuları düzenleme, toplumsal inanç ve değerlere uygun şekilde bunları belirli bir çerçeve içerisinde sınırlandırarak, tatminine imkan vermedir. İnsan cinselliği, ancak sosyal ve moral değerler çerçevesinde eğitilip işlevsel duruma geçirildiği zaman mutluluk vericidir. Bunun da en iyi ortamı aile hayatıdır (Hökelekli, 2009: 175).

Aile ile ilgili yapılan bu tanımlamalardan yola çıkarak aileyi, sosyalleşme sürecinin gerçekleştirildiği ilk ortam olarak ifade edebileceğimiz gibi, toplumsal normların, değerlerin, kültürün, dilin öğrenildiği, birbirine kan bağıyla bağlı insanların oluşturduğu toplumun en küçük ve aynı zamanda en temel yapı taşı olarak tanımlanabilir. Bireyin ilk sosyalleştiği ve kişilerarası iletişim becerilerini kazandığı kurum olan aile içerisinde kurulan sağlıklı ilişkiler bireyin ilerleyen yıllarda daha uyumlu ve başarılı iletişim kurabilmesine katkıda bulunabilmektedir.

2.2.2.Ailenin Dönüşümü

İletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, aile değerleri ve aile yapısındaki değişimler, eğitim seviyesi, kültürün ve yaşanılan ortamın değişmesi gibi pek çok sebeple günümüzde ailelerin bir dönüşüm sürecine girdiği görülebilmektedir. Toplumun en küçük yapı taşı ve sosyalleşme sürecinin ilk adımının atıldığı, ilk eğitim yuvası olarak tanımlanabilecek olan ailede modernleşmeyle birlikte yaşanan dönüşüme değinmeden önce aile yapısının da irdelenmesi gerekir.

Türkiye’de üstlendiği ekonomik faaliyetlere ve katıldığı üretim faaliyetine göre üç tip ailenin bulunduğu söylenebilir:

Köy Ailesi: Az gelişmiş ülkelerin aile tipi olan köy ailesi, birkaç kuşağı aynı çatı altında tutan ve aile bireyleri arasında hiyerarşi olan bir aile çeşididir (Özkan, 2004: 38). Köy ailesi, Türkiye’de daha çok Anadolu’da yoğunlaşabilmektedir.

Kent Ailesi: Bu aile tipi, sanayileşme ile ortaya çıkan sosyal değişme sonucunda oluşmuştur. Şehir ailesinde bireyler ferdiyetçiliğe doğru adım atmışlardır. Sanayileşme

ve şehirleşme ile birlikte şehir ailesinde artış olmuştur. Şehirleşme ile beraber sosyal kurallar ve kalıplar gelişmiştir (Özkan, 2004: 38). Aile bireylerinin hepsi veya bazıları ev dışında mal ve hizmet üreten yerlerde çalışarak aileye gelir sağlar (Üstün, 1994: 9). Modernleşme sürecine bağlı gerçekleşen ve sanayileşme, iş gücünün büyük şehirlerde sağlanabilmesi kent aile sayısını artıran etkenler olarak görülebilir.

Geçiş Ailesi: Köy ailesi ile şehir ailesi arasında kalan geçiş ailesinde, bir taraftan geleneksel değerler ve inançlar sürdürülmeye çalışılır, diğer taraftan Batı stilinde yaşama özlemi çekilir. Türkiye’de sanayileşme ve göçler sonucunda şehirlerimizin etrafını saran aileler, geçiş ailesidir (Özkan, 2004: 39). Modernleşme ve göç süreci ile yaşanan dönüşümün ardından sayısı giderek artan geçiş ailesinin, günümüz şehir nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturduğundan söz edebiliriz.

Ataerkillik ve Ataerkil Aile: Ailenin dönüşümü sürecinde ataerkil aile de büyük önem taşımaktadır. Anaerkil aile yapısından ataerkil sürece geçilmesinde ekonomik nedenlerin öne çıktığı görülmektedir. Ataerkillik, erkeklerarası sosyal ilişkileri belirleyen maddi bir temeli olan hiyerarşik düşünce yapısı ile oluşmuş, “kadınlar üzerinde egemenlik kurma biçimi” olarak adlandırılmaktadır. Çünkü bugünkü erkek baskınlığı “baba kuralları”nın ötesindedir. Artık bu baskın olma; koca kuralları, erkek patron kuralları, birçok sosyal kurumdaki yönetici erkek kuralları ve ekonomik, politik kuralları da içermektedir. Walby’e göre; “ataerkil sistem tarafından yaratılan altı temel ataerkil yapı vardır: Üretimdeki ataerkil tarz, ödemedeki ataerkil ilişkiler; yönetimdeki ataerkil ilişkiler; din, medya, eğitim gibi kültürel kurumlardaki ataerkil ilişkiler” Ataerkil ideolojinin etkisini Parsons’ın aile teorisinde de görmekteyiz. Parsons’ın aile teorisi, kadınları kesinlikle aile yapısı içine yerleştirir ve onların işgücündeki rollerini hesaba katmaz. Kadınların öncelikli görevi, ailedeki dengeyi korumaktır; ancak bu şekilde toplumun her tarafında denge sağlanabilir (Arıkan, 1997:2). Erkeklerarası sosyal ilişkilerde bir güç unsuru olarak da algılanabilen ataerkillik ve ataerkil aile yapısı evde erkeğin sözünün geçtiği, kadının geri planda olduğu, erkek egemen bir aile içi iletişim sürecini ifade etmektedir.

Hartman, ataerkilliği, maddi temeli olan ve erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmalarını sağlayan hiyerarşik ilişkiler ve erkek erkeğe dayanışmayı içeren toplumsal

ilişkiler dizisi olarak tanımlanmaktadır. Erkeklerin kadınları sömürdüğü, baskı uygulayıp egemen olduğu toplumsal yapılar ve uygulamalar sistemi olan ataerkil sistemde erkekler, hem ev içinde hem de ücretli işlerde kadınların üretkenliğini denetim altında tutar. Bu sistemin getirdiği ilişkiler, kadınların evde ve çalışma yaşamında ikincil konumuna sebep olmaktadır. Zira ataerkil sistem, toplum içinde gelişen sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanır ve erkeği daha güçlü kılar (Özçatal, 2011: 25). Erkeği kadından üstün tutan ataerkil toplum yapısı, kadını erkeğe bağımlı, erkeğin korumasına ve bakımına muhtaç, ikincil planda bir konuma itmektedir. Kadınlar evde veya çalıştığı işte üretkenliğini ortaya koyabilse de söz hakkı ve denetim erkeğin elinde olmaktadır.

Toplumun temelini oluşturan ailenin; iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerden, kültürel değerlerdeki yozlaşma, kadınların iş hayatına katılımı, nüfus yapısındaki ve eğitim düzeyindeki farklılıklar gibi nedenlerle değişime uğradığı görülmektedir. Günümüz modern toplumunda tarım toplumunda olduğundan farklı olarak geniş ailenin yerini çekirdek ailenin yani anne, baba ve çocuklardan oluşan ailenin aldığı gözlemlenebilir.

Ailenin yapısındaki değişimin anne, baba ve çocuklar arasındaki iletişimi, değerleri, dünya görüşlerini etkilemeye başladığı fark edilmektedir. Ailenin dönüşümü kuşaklar arasındaki iletişim sürecinin zorlaşmasına ve kuşak çatışmalarının yaşanmasına yol açabilir.

Aile yapısı yaşadığı her türlü değişime rağmen toplumlar için temel yapı taşı olmayı sürdürmekte ve aileye ilişkin kültürel normlar ve değerler üretilmeye devam etmektedir. Aile aynı zamanda bir yaşam tarzını ifade etmektedir ve bu yaşam tarzına ilişkin pratikler yer almaktadır. Buna karşın ailede değişim ve dönüşüm günümüzde de devam etmektedir. Parçalanmış aile ya da tek ebeveynli aile tipleri ile daha sık karşılaşmakta ve aile yapısı içinde üyeler arası bağların zayıfladığı tartışılmaktadır. Aile içi emeğin yerini, bireyler çeşitlenen hizmetler sektörü sayesinde piyasadan temin edebilmekte, ailenin sunduğu sosyal güvenliği çeşitli şirket ve kurumlar sağlamaktadır (Sarı, 2013: 25). Aile yapısında yaşanan dönüşümün aile bağlarının zayıflamasına, aile içerisinde iletişim eksikliğine yol açtığı, bireyler ailedeki ihtiyaçlarını çeşitli kurum, kuruluş veya şirketler aracılığıyla gidermeye çalıştığı gözlemlenmektedir.

Aile kurumuna tarihsel süreç içerisinde hemen hemen bütün toplumlar tarafından önem verilmiştir. Fakat zaman içerisinde toplumsal yapının değişmesi, tarım toplumundan endüstri toplumuna giden süreçte aile kurumunu da etkilemiştir. Aile bir sosyal kurum olarak küçülmüş fakat kurumsal olarak güçlenmiştir. Tarım toplumlarında görülen geniş aile biçimlerine pek rastlanmamaktadır. Modern toplumlarda aileyi etkileyen en önemli faktör aile bireylerinin rolleridir. Bu roller kimi zaman olumlu kimi zamanda olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Kadınların; anne olma rolü, eş olma rolü, kendi anne babasının çocuğu olma rolü ve işi. Erkeklerin ise; işi, kendi anne ve babasının çocuğu olma rolü, baba olma rolü ve koca olma rolü vardır. Zaman zaman bu roller yerine getirilirken aile içerisinde sorunlar yaşanabilir. Özellikle günümüz toplumlarında kadınların ekonomik özgürlüğünü elde etmesine bağlı olarak aile içerisinde gelişen tartışma ve konuşmalar adeta bir iktidar mücadelesine dönüşebilmektedir. Bu durum aile içerisinde bireylerin birbirlerinden uzaklaşmasına ve dolayısıyla aile içi iletişim kopukluklarının yaşanmasına neden olmaktadır (Yağbasan ve İmİK, 2006: 229).

Aile yapısında yaşanan dönüşüm; aile değerleri, tutum ve davranışlar, aile içi ilişkiler, kültür, gelenek ve görenekler vb. pek çok duruma ilişkin bakış açısını değiştirmiştir. Modern toplumla birlikte artan çekirdek aile yapısı ve iletişim teknolojilerinin gelişimi nedeniyle azalan aile içi iletişim bireylerin birbirinden uzaklaşmasına, aynı ortamda oldukları zaman bile iletişim düzeylerinin azalmasına, farklılıkları ve hayat bakışları nedeniyle iletişim kopuklukları yaşamalarına neden olabilmektedir.

2.2.3. Ailenin İşlevleri

Toplumun çekirdeğini oluşturan ve temel ihtiyaçların ilk karşılandığı kurum olan ailenin sahip olduğu pek çok işlevi vardır. Aile sadece fiziksel değil aynı zamanda sosyal, psikolojik, fizyolojik, ekonomik ihtiyaçların da şekillendiği ve giderildiği bir sistem olarak görülmektedir.

Sosyalleşmenin temel araçlarından olan aile, bireylerin sık dokulu ilişkiler geliştirdiği ve duygusal ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı bir gruptur. Bu bağlamda ailenin toplumda sahip olduğu temel işlevleri söz konusudur. Ailenin genel olarak, eşler arasındaki psikolojik doyumu sağlanması, çocuğun sosyalleştirilmesi, biyolojik

anlamda üreme ve ailenin geçimini sağlamak için ekonomik işlevleri bulunmaktadır (Baran, 2004: 37).

Aile, etkileşim üzerine kurulu bir sistem olduğundan sistemin yönleri ve boyutları bu işlevi etkilemektedir. Aile kurumunun, toplum için gerekli olan diğer kurumlar gibi bazı işlevleri vardır.

Biyo/Psişik İşlevleri; Ailenin ve neslin devamını sağlamak. Bu durum için gereken koşulları sağlamak ve yetişkin özellikler göstermek (Avşaroğlu, 2011: 285). Ailenin varlığını koruyan, neslin devamını sağlayan biyolojik bir işlevi vardır.

Bu işlev, bireyin bir bebek olarak dünyaya gelmesinden itibaren korumasız ve aciz bir yaratık olarak kendi erginliğine kavuşuncaya kadar geçen sürede bakım ve ilgiye muhtaç oluşunda kendini gösterir. Bu işlev birey üzerinde özellikle bebeklik, çocukluk ve ergenlik döneminde daha baskın bir ihtiyaç halini almaktadır. Ergenlik döneminin ardından kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek duruma gelen aile bireyinin aileden beklentisi ve ailenin işlevlerine ilişkin ihtiyaçları daha farklı şekillenebilmektedir.

Bu şekilde yetişen çocukların biyolojik ihtiyaçları karşılanırsa bile kişilik gelişimlerinde sorunlar çıkabiliyor. Aile içinde sevginin üst seviyede olması çocuğun duygusal gelişimi açısından çok önemlidir. Çünkü çocuğun kişilik gelişimi ancak aile içinde sorunsuz gerçekleşme imkanı bulabilir (Topçuoğlu, 2010: 26). Aile evlenme (nikah) sözleşmesiyle iki cins arasında bir bağ oluşturmakta ve bu bağ yoluyla da toplumda geçerli olan dini ve hukuki normların belirlediği çerçevede çocuk sahibi olmalarına olanak vermektedir. Aile, cinsel tatminle birlikte biyolojik üremenin vuku bulduğu yegane gruptur. Cinsel tatmin, çocuk sevgisi aile üyeleri arasındaki bağları kuvvetlendirmekte ve psikolojik tatmin sağlamaktadır (Kara, 2006: 29). Ailenin biyo-psişik işlevi neslin devamını sağlamakta, ailenin en temel ihtiyaçlarının giderilmesine öncülük edebilmektedir. Ailenin biyo-psişik işlevi, bireylerin cinsel tatminini de meşru kılmakta, çocuklarla aile bağlarının güçlenmesine katkıda bulunabilmektedir.

Ekonomik İşlevi; Ailenin finansal ihtiyaçları karşılama işlevi şüphesiz temel bir işlevdir. Ailelerde bu işlevin yerine getirilmesinde üyelere düşen görevler zaman içinde bazı değişiklikler göstermiştir. Geleneksel ailelerde, aile işlerinde çalışan kadın aileye

para getiren konumunda değildi. Fakat günümüz toplumlarında kadının çalışma hayatında yer alması ile aileye para getiren olarak görev ve sorumluluklar üstlenmesi aile içindeki rol paylaşımında ve otoritenin paylaşımında esaslı bir farklılaşmayı ortaya çıkarmıştır (Topçuoğlu, 2010: 26). Gereksinimlerin karşılanması, ev içerisindeki mali durumu ayarlamak, gelir ve gider durumuna göre kendi kimlik ve kişiliklerini sürdürmektir. (Avşaroğlu, 2011: 285). Günümüzde ihtiyaçların, hayat beklentilerinin ve tüketimin artması, yaşam koşullarının zorlaşması ailenin ekonomik taleplerinin artmasına yol açabilmektedir.

Toplumsallaştırma ve Eğitim İşlevi; Bireyin içine doğduğu toplumsal yapının normlarını, değerlerini, gelenek ve göreneklerini, kurallarını öğrenmesi ve çocuğun sorunsuz bir birey olarak yetişmesini sağlaması açısından ailenin eğitim işlevi önemlidir. Çocuğun ilk için sosyalleştiği toplumsal birim olarak aile bireyin kişilik gelişimi için önemlidir. Böylece aile üyelerinin yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesi sağlanır (Topçuoğlu, 2010: 27). Aile, bireyin ilk sosyalleştiği ve kişilerarası iletişim becerilerini kazanarak ilk eğitim aldığı kurum olduğundan ötürü bireyi toplumsallaştırma, toplumsal değerleri, normları ve kültürü öğretme misyonuna da sahip olabilmektedir.

Toplumsallaşma, bir kimsenin içinde birtakım işlevleri olabileceği belirli bir toplum ya da toplumsal grubun tarzlarını öğrenme sürecidir. Bu süreç doğuştan başlayarak tüm yaşam boyunca süren uzun bir dönemi kapsar. Bu süreç aracılığıyla birey, bir kişilik kazanmaktadır. Başka bir deyişle toplumsallaşma, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir birey durumuna geliş olayıdır (Kara, 2006: 31).

Koruyuculuk İşlevi; Aile, birim içi ve birim dışı üyelerini korumakla görevlidir. Gelebilecek veya oluşabilecek her türlü maddi ve manevi zararlara karşı aile üyelerinin güvenliğini sağlamaktır. (Avşaroğlu, 2011: 285).

Dini İşlevi; Bireyi toplumsal yaşama hazırlarken çocuğa aktarılanlar arasında dini değerler de vardır. Söz konusu dini değerlerin çocuğa ilk olarak verildiği yer ailedir. Hatta bu sırf bir dini bilgi verme değil, ritüellerin organize edildiği ve yerine getirildiği yer olarak da ailenin önemli işlevinden bahsedilebilir.

Boş Zamanları Değerlendirme İşlevi; İnsan için dinlenme ve eğlenmenin gerçekleştiği en önemli yer ailedir. Bu da bireye toplumsallaşma sürecinde aktarılır (Topçuoğlu, 2010: 27).

Psikolojik İşlev; Aile, üyelerinin birbirine karşı duygusal bir bağ geliştirmesini sağlar. Eşler, çocuklar ve ailedeki diğer üyeler arasında sevgi bağının kurulması, güven ve saygı duygusunun gelişimi, ailenin diğer görevlerinin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. (Avşaroğlu, 2011: 285). Aile, bireylerin temel ihtiyaçlarının (yeme-içme, cinsellik, barınma, güvenlik, sevgi vb. karşılandığı dolayısıyla üyelerinin kendilerini psikolojik olarak rahat hissettikleri sıcak bir ortamdır (Kara, 2006: 29). Bireyin temel ihtiyaçları kadar önem arz eden duygusal ihtiyaçlarını ilk giderdiği, güven, sevgi, şefkat, bağlılık ve birlik olmak duygularını ilk öğrendiği kurum olan aile bireyin psikolojik gelişimini ciddi oranda etkileyebilmektedir.

Prestij Sağlama İşlevi; Üyelerin toplum içindeki statüleri, aileleri tarafından belirlenir. Dolayısıyla sosyalleşme sürecinin de saygınlık kazandırma görevi ile birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Çocuğa itibar sağlamak için aile içinde toplumun kurallarını, inançlarını, değerlerini, kişilerin davranış ve tutumlarını öğrenmesine yardımcı olunmasıdır. (Avşaroğlu, 2011: 286). Günümüzde bireyin davranışları üzerinde ailenin verdiği eğitimin etkili olduğu bilinmektedir. Ailenin eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik durumu, hayata bakış açısı bireyin prestij ve statü elde edebilme sürecini etkileyebilmektedir.

Ailede bu işlevler bireylerin yaşam ve eylem alanlarının süreklilik sağlamasına yardımcı olur. Evli bir çift ilk kez çocuk sahibi olduğu zaman, kadın annelik statüsünün gereklerini, erkek ise babalık statüsünün gereklerini öğrenmeye başlar (Baran, 2004: 37).

Ailede dört grup ihtiyacın karşılandığını çıkarabiliriz:

Maddi ihtiyaçlar: Bedenin ihtiyaçları; barınma, sağlık ve ekonomik ihtiyaçlar bu gruba girer. Zayıf ailelerde bireyler, ihtiyaçlarından birini abartarak diğer ihtiyaçlara körleşirler. Bu dengesizlik de onları güçsüzleştirir.

Sosyal ihtiyaçlar: Sevmeye, sevilme ve bir gruba ait olma gibi kalple ilgili ihtiyaçlardır. Sevgi ihtiyaı en güzel şekilde ailede karşılanır. Sağlıklı ailelerde bireyler arasında gerçek sevgi hissedilir. Gerçek sevgide, karşılık beklenmeden birbirine destek verme ve geliştirme esastır.

Zihinsel ihtiyaçlar: Sağlıklı ailelerde fertlerin bilme, öğrenme, anlama ve tartışma gibi zihinsel ihtiyaçları en güzel şekilde karşılanır. Bu ailelerde, üyeler öğrendiklerini birbirleriyle paylaşırlar.

Manevi ihtiyaçlar: Sağlıklı ailelerde, belli zamanlarda birlikte kutsal metinler okunur, dua edilir ve meditasyon yapılır. Bireyler, ruhsal doyumun büyük kısmına ailede ulaşırlar (zkan, 2004: 24, 25). Ailenin maddi ihtiyaçların karşılanması kadar önemli bir diğer işlevinin bireyin ruhsal ve psikolojik olarak hayata daha iyi hazırlanabilmesinin temelini atılmasını sağlayan manevi işlevi olduğundan söz edilebilmektedir.

Ailenin işlevleri; ekonomik gereksinimleri karşılamak, çocukların eğitimlerini planlayarak statü sağlamak, din ve değer eğitimi vermek, boş zaman etkinliklerini düzenlemek, aile üyelerinin birbirlerini koruması ve karşılıklı sevgi ve saygı ortamı sağlamak şeklinde sıralanabilir. Ailenin işlevlerini yerine getirmesinde birçok etmenden söz edilebilir. Özellikle ailenin demografik, sosyal ve ekonomik nitelikleri ile yaşam kalitesi, ailenin işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirmesinde önemli konulardandır (Avşaroğlu, 2011: 286,287). Sağlıklı bir aile içi iletişim sürecinin gerekleşebilmesinde, ailenin işlevlerinin etkili olduğu görülebilir. Bireyin statü kazanmak, boş zamanları değerlendirmek vb. isteklerinin yanında karşılıklı sevgi ve saygı ortamında yaşama ihtiyaı aile içerisinde giderilebilir.

Aile ile ilgili olarak sosyologların genel görüşü, ailenin işlevlerinin, modernleşmeyle birlikte diğer kurumlarla paylaşıldığı tespiti üzerinde birleşir. Aile kurumu, işlevlerinin bir kısmını diğer toplumsal kurumlarla paylaşsa da, toplumun en önemli ve temel kurumlarından birisi olma gibi özelliklerini kaybetmemiştir (Akın ve Aydemir, 2007: 46).

Ailenin iletişim sürecinde biyolojik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik, boş zamanı değerlendirme, prestij sağlama ve koruyuculuk gibi pek çok işlevi olduğu dile getirilebilir. Ancak aile denildiğinde aile içi iletişim anlamında en önemli işlevinin sosyalleşme ve bir bireyi topluma kazandırma işlevi olduğundan söz edilebilir. Aile bireyin beslenme, barınma, korunma gibi temel ihtiyaçlarının yanında sevgi ihtiyacını da karşıladığı bir kurum olarak adlandırılabilir. Bireyin topluma kazandırılmasında en büyük katkıya sahip olan aile, modernleşme süreciyle birlikte değerlerde eskiye oranla azalma olsa da önemini hala koruyabilmektedir. Bireyselleşme, aile kavramının tanımının değişmesi, ataerkil aile yapısından çekirdek aileye dönüşüm süreci ailede maddi ihtiyaçların öne çıkmasına, ekonomik beklentilerin yükselmesine neden olabilmektedir. Kuşaklar arasında yaşanan çatışmaların temel sebeplerinden biri olarak gösterilebilecek olan ekonomik ihtiyaçlar tüketimin artmasına da bağlı olarak ailenin işlevleri arasında giderek artan bir öneme sahip olabilmektedir.

2.2.4.Aile İçi İletişim

Aile içi iletişim; anne, baba ve çocukların birbirleriyle olan iletişim faaliyetlerini kapsamının yanında aile bireyleri arasındaki rol dağılımı, iş bölümü, anne ve babanın, çocukların konumunu içine alır. Bu nedenle aile içi iletişim denildiğinde akla sadece eşler, çocuklar arasındaki iletişim değil, kuşaklar arası iletişim, kardeşler arasındaki iletişim ve iletişim sürecinde yaşananların ilişkilerin devamına etkisi de akla gelebilmektedir.

Aile içindeki bireylerin tüm varlığı bizzat iletişimin kendisini oluşturmakta ve aile içi iletişim adını almaktadır. Çünkü sosyal bir organizasyon olan aile kendi içinde bir yapılanma oluşturmakta ve ilişkiler bu yapılanmaya göre anlam kazanmaktadır. Eğer kurduğumuz iletişim paylaşımcı, uzlaşmacı ve eşitlikçi bir durum alıyor ise aile içi ilişkilerin demokratik olduğundan söz edilir (Baran, 2004: 34). Bu açıdan aile içi iletişimin sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesinin ailenin tüm bireylerinin paylaşımcı, uzlaşmacı ve hoşgörülü olabilmesine bağlı olduğu ifade edilebilir.

Aile içi ilişkiler, aile reisliği dediğimiz, ailede otorite örüntüsü ve karar verme yetkisinin kimde olduğu; ailede rol dağılımının ve iş bölümünün (görev ve sorumluluk paylaşımının) nasıl tanımlandığı; ailede kadının statüsü ve konumu, karı-koca

arasındaki ilişkilerin niteliği gibi yatay eksenli ilişkileri kapsadığı gibi, ailedeki çocuğun sosyo-ekonomik değeri ve anne ve babanın ya da aile büyüklerinin kız-erkek çocuklarıyla olan ilişkileri, aile içi dikey ilişkileri içeren bir kavramsallaştırmadır (Taylan, 2009: 126).

Aile çocuğun sosyalleşmesi sürecinde sahip olduğu işlevler gereği temel normları, değerleri, tutum ve davranışları aktarır. Bu bakımdan ilk sosyalleşme aracı ailedir. Ailenin yaşam tarzı, tüketim alışkanlıkları, iletişim kurma ve dili kullanma biçimi ve benzeri faktörler bireyin habitusunun oluşmasında etkili olan bir kavramdır (Baran, 2013: 8). Çocuğun sosyalleşmesi sürecinin ilk evresi aile içerisinde gerçekleştiğinden ötürü çocuğun gelecekteki alışkanlıkları, tutumları, hayat tercihleri, tüketim alışkanlıkları, kültüre ve aile değerlerine verdiği önem ve iletişim becerisi aileden etkilenebilmektedir.

Sağlıklı aile düzeni, ailenin gereksinimlerini doğal olarak karşılar ve her aile üyesi, o aileye ait olmaktan mutludur. Sağlıksız aile düzeninde gereksinimler karşılanamaz ve aile üyeleri, mutsuz ve doyumsuz oldukları halde, bu hastalıklı durumu devam ettirebilmek için çaba gösterirler. Sağlıklı aile düzeninde aile üyelerinin hepsi görev ve sorumluluklarını doğal olarak yerine getirirler; aralarında olumlu duygusal bağlar vardır ve kişiler bağımsız oldukları halde, birbirlerine isteyerek ve zevkle yardım ederler. Sağlıklı aile düzeni içinde, ana-baba da dahil, herkes duygusal ve bilinçlenme yönünden sürekli bir gelişim içindedir. Aile, kendi üyelerini değerli bulur ve aile üyeleri benlik değerlerini olumlu yönde geliştirir. Aile, toplumla ilişkisini dengelemiştir; ne toplumdan kopar, ne de toplumun baskısına tümüyle boyun eğer. Kısacası; sağlıklı aile, insanların psikososyal yönden olgunlaşmasını temin eden temel sosyal bağlamı oluşturur (Cüceloğlu, 2005a: 58).

Aile içi iletişim denilince, eşler arası iletişim, ebeveyn-çocuk iletişimi, kardeşler arası iletişim, kuşaklar arası (yetişkin-yaşlı) iletişim akla gelmektedir. Tüm bu iletişim biçimlerinde bireylerin birbirlerini anlam kodları çerçevesinde anlamaları, hem rasyonel hem de duygusal anlamda karşılıklılık esasına dayanan ilişkide bulunmaları, aile içi rolleri işlevsel kılacak şekilde paylaşımları ve bireysel alanlarının özerkliğinin hak ve sorumluluklar bağlamında özgür bırakılması esas alınmalıdır (Baran, 2004: 34). Aile içi

iletişimde bireylerin birbirlerinin rol ve sorumluluklarını bilerek hareket etmesi, birbirlerinin özel alanına saygı göstererek birbirini özgür bırakması, kısıtlamadan, empati kurarak ilişkide bulunması özellikle kuşaklar arası iletişim sürecinde aile içi iletişimin etkinliğini artırabilir.

Aile içi iletişim; aile üyelerinin birbirlerine sözel ve sözel olmayan davranışlarla verdikleri tepkileri, mesajları kapsar. Bu iletişim doğru şekilde kurulduğunda bireyler birbirlerinin duygu ve düşüncelerini daha kolay anlayabilirler. Bu nedenle, yeterli iletişim becerisi sadece kendini ifade etmekten ibaret değildir, aynı zamanda muhatabın söylenenlerini de dinleyerek anlamayı gerektirir (Doğan, 2013: 208). Aile içi iletişim sadece bireylerin davranışlarını değil aynı zamanda belirli olay ve durumlara ilişkin tepkilerini de kapsadığından bu süreçte empati ve dinleme becerileri etkin rol oynayabilmektedir.

Aile içi iletişim veya çocukların ana-babayla, birbirleriyle, eşlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla olan iletişimi, çocukları anlamada, duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmada özel bir önem taşır. İletişim, insanların sizi tanınmasına ve karşılıklı anlayış oluşturmaya izin vermektir. Özellikle iletişim süreci aile içerisinde çocuklara karşı takınılacak tutum açısından da büyük öneme sahiptir (Apaydın, 2001: 324).

Aile içerisinde bireylerin birbirlerini anlayabilmesi için hoşgörölü bir ortam ve kullanılan ses tonu da son derece önemlidir. Çünkü kullanılan ses tonu kişinin karakterini ve o an hissettiği duygularını birebir yansıtabilmekte ve dolayısıyla iletişim sürecini olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir.

İnsanlar arasındaki farklı ilişkiler söz konusu olduğunda özellikle aileyi diğer ilişki durumlarından ayıran en belirgin fark, aile üyeleri arasında her şeyden önce sevginin egemen olmasıdır. Herhangi bir aile oluşurken, kadın ve erkeğin en temel beklentileri, bu ortamda karşılıklı olarak sevgiyi bulmak, bir anlamda evlenmeden önce yaşadıkları sevgiyi ailenin güvenli sınırları içinde koruyabilmektir (Kara, 2006: 44). Ailede sevginin her şeyden üstün tutulabilmesi ve aile bireylerin birbirine duyduğu saygı ve bağlılık aileyi diğer tüm kurumlardan ayırır. Sağlıklı bir aile içi iletişimin sağlanabilmesi için karşılıklı sevgi ve saygının son derece önemli olduğu aile içi iletişimde, ortak bir anlaşma noktası bulunarak, karşılıklı mesaj alışverişi ve kişilerarası

iletişim becerileri ile iletişim kurulmasının kritik önemde olduğundan söz edilebilmektedir.

2.2.5.Aile İçi İletişimin İlkeleri

Aile içi iletişim, bir kişilerarası iletişim sürecidir. Ancak aile içi iletişim, kişilerarası iletişimden farklı olarak kişi içi iletişim sürecini de içine alan bir olgudur. Aile içi iletişim sürecini belirleyen faktörler; kişinin rolleri, benliği, kendisiyle ve başkalarıyla kurduğu ilişkiler ve ilişkilerdeki tutum ve davranışları, aile bireylerinin birbirlerine ve kendilerine karşı sorumlulukları ve görev dağılımı, rolleri gibi etkenler olarak sıralanabilir.

Etkili bir aile içi iletişimde bulunması gereken bazı ilke ve özellikler vardır. Bu ilke ve özellikler sağlıklı bir aile içi iletişim süreci sağlanabilmesinin temelini oluşturur. Bu nedenle sağlıklı, huzurlu, ideal bir aile ortamının oluşmasına zemin hazırlar.

2.2.5.1.Kendini Tanıma

Kişinin kendi kişilik özelliklerini, hangi olay ve durumlarda ne tepki vereceğini bilmesi iletişim sürecini bu karakteristik özellik ve bilinçten yola çıkarak oluşturmasını sağlayacağından dolayı önem taşır.

Freud’a göre insan id, ego ve süper ego olmak üzere üç katmanı barındırmaktadır. İd, insanın eğitilmemiş duygularının ve iğdlerinin olduğu alandır. ocuk tamamen kendi ihtiyaç ve iğdlerinin peşine düşmüş vaziyettedir. Büyüyen ocuk kendinden önce başkalarının farkına varır ve “sen” kavramı oluşur. “Sen” süper egodur, başkasıdır, toplumdur. Bir başka canlının var olduğu gerçeği çocuğun “ ben” kavramını keşfetmesini sağlayacaktır. “Ben” demek olan ego süper egonun keşfinden sonra oluşmuştur. Bir başka deyişle “sen” varsa “ben” vardır, “sen” yoksa “ben” de yoktur (Güven, 2013: 17). Aile içi ilişkilerde bireylerin birbirlerini anlayabilmesi için öncelikle kendilerini çok iyi analiz edebilmesi ve tanınması gerekir. Kendini tanıyan bireylerin aile içi ilişkilerde diğer aile üyelerinin ile daha sağlıklı iletişim kurabileceğinden söz edilebilmektedir.

2.2.5.2.Aile Bireylerini Tanıma

Aile içi iletişim sürecinde her birey birbirine kan bağı ile bağlı, aynı evde yaşayan ve birbirlerinin kişiliğini bilen kişiler olduğundan birbirlerini tanıdıkları düşünülebilir. Ancak insanların birbirlerini tanımaları yüzeysel bir farkındalık olmayıp içinde bulunulan zaman içerisinde duygu ve düşünceleri paylaşmak demektir (Güven, 2013: 19). Sağlıklı bir aile içi iletişimde bireylerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini bilmesi ve birbirlerinin duygu ve düşüncelerine göre davranışlarını şekillendirmesi, empati kurması önem taşır.

2.2.5.3.Empati Kurma

Kavram olarak empati Yunancadan Almancaya çevrilen, birisini hissetme anlamına gelen “Einführung” sözcüğünden çıkarılmıştır. Birisiyle duyguların paylaşılması o insanın hissettiği gibi hissetmektir, kendi kimliğinizi kaybetmeksizin o insanın bakış açısından onun yaşadığı yaşantıları yaşamaktır (Devito, 2010: 103). Bu anlamda empati sadece bir an bile olsa kişinin karşısındaki kişinin hangi duygu yoğunluğu içinde olduğunu anlayabilmek yani karşımızdaki kişinin hissettiği gibi hissedilmek olarak algılanabilir.

Empati, üç temel ögeden oluşur. Kişinin kendisini karşıdakinin yerine koyması, dünyaya onun penceresinden bakması ilk ögedir. Bu yüzeysel bir faaliyet değil, fenomenolojik bir süreçtir. Bir insan hakkıyla anlamak onun varoluşsal alanına girmek, onun dünyayı ve olayları algılama sahasında bulunmak demektir. İkinci olarak empati kurulan kişinin hem düşüncelerini hem de duygularını anlamak gerekmektedir. Son öge ise bu duygu ve düşünceleri empati kurulan kişiye aktarmaktır (Güven, 2013: 23).

Empati, iletişim sırasında kişinin karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlayarak duyarlı bir yaklaşım içinde olmasını sağlar. Empati kurarak dinleyen kişiler iyi bir dinleyici olmalarının yanı sıra muhatabın dile getirmediği duyguları da sezebilir. Konuşanın konuya bakış açısını daha açık görebilir ve daha çok faydalanırlar. Empatik dinleyici, kendisini konuşmacı ile özdeşleştirir ve onun özelliklerini kendinde bulmaya, vücut dilini çözümleyerek duygularını yaşayabilmeye çalışır (Doğan, 2013: 250).

Empati, başkalarının duygularını ve endişelerini anlayıp onların bakış açısından bakmak; insanların görüşleri arasındaki farklılıklara değer vermek (Goleman, 2012: 389). Etkin iletişim sürecinin vazgeçilmezi olan empati, aile içi iletişimin başarısının temel anahtarıdır. Bu anlamda birbirleriyle empati kurarak, iletişimlerini sürdüren bireylerin aile içi iletişim süreçlerinin de daha sağlıklı olduğu gözlemlenebilir.

2.2.5.4.Etkili Dinleme

Aile içi iletişimde, dinleme ve anlama tüm ilişkilerin üzerine kurulduğu temel düzlemdir. Mutlaka başarısı geribildirimle denetlenmeli ve dinlemenin, anlamaya katkısı etkin sağlanmalıdır. Ailede dinleme her zaman “aktif dinleme” denilen, bilinçli bir biçimde yapılmalı ve sürekli olarak geri bildirimlerle desteklenmelidir. Aktif dinlemede dinleyen, konuşanın söylediklerini açarak geri iletir ve konuşan, dinleyenin ne anladığını öğrenir. Bu geribildirim işlemi, dinleneni anlayabilmek için taraflar arasında geçen konuşma sürecinin en önemli bir bileşenidir (Doğan, 2013: 256). Aile içerisinde dinleme becerisi anlamamanın ve anlaşılabilmemenin temelini oluşturduğundan dolayı etkin rol oynamaktadır. Ancak aktif dinlemenin başarısının da konuşan ve dinleyen arasındaki mesaj alışverişine ve geri bildirimlerine bağlı olduğu ifade edilebilir.

En etkili beceri olan aktif dinlemede verilen sözel mesaj, aslında ana-babanın mesajından oluşmaz. Sadece çocuğun bir önceki sözünü yansıtır ve tekrardır. Alıcı, yani ebeveyn duyduğunu geri yansıtmakla, gerçekten gönderenin sözlerini duyduğunu ve anladığını kanıtlar (Yavuzer, 2013: 130).

Etkili dinleme, konuşmacıdan alınan bilginin yalnızca anlaşılması ve özümsemesi değil aynı zamanda konuşmacıyı konuşması için cesaretlendirmek, teşvik etmek ve ilgi gösterildiğinin açıkça sergilenmesi demektir. Dinleme hem bedensel iletişimi hem de içsel düşünmeyi kapsayan bir davranış biçimidir. Etkili bir dinlemede katılma, takip etme ve yansıtma becerilerinin uygun şekilde işlenmesi gerekir (Güven, 2013: 20). Dinleme, göz ardı edilen bir kişiler arası iletişim becerisidir. Dinleyen kişinin pasif konumda görülüyor olması bu şekilde algılanmasının nedeni olabilir.

Etkili bir dinleme ve etkili bir dinleyici olabilmek için gerekli olan kişisel nitelikler vardır. Bunlar; koşulsuz kabul, içtenlik ve empatidir. İletişim sürecinde karşımızdaki kişiyi olduğu gibi kabul ederek, içtenliğe ve empatik anlayışa dayalı bir yaklaşım içinde olmak etkili bir dinleme için temel oluşturur (Cihangir, 2011b:109).

İletişimde etkin dinleme, sürece katılım gerektiren bir eylem olduğundan, iletinin anlamını tam olarak kavrayabilmek için soru sorma, geribildirimde bulunma gibi denetimleri gerektirir. İletişimde tarafların işbirliği yapmaları, etkin dinlemenin en belirgin göstergesidir (Doğan, 2013: 250). İletişim sürecinin büyük bir kısmı konuşmaktan çok dinleme ile gerçekleşir. Karşımızdaki insanları anlayabilmemizin ve sağlıklı iletişim kurabilmemizin de ilk adımı dinlemeden geçmektedir.

Kişilerarası iletişim becerisi olarak dinleme hem bireyler ya da kurumlar arasında etkili ve sağlıklı iletişimin kurulmasında yardımcı nitelikte hem de iletişim çatışmalarının önlenmesinde kilit noktadadır. Önemi herkes tarafından bilinen ancak göz ardı edilen dinleme becerileri iletişim sürecinin ve dolayısıyla başarının anahtarıdır.

Günlük yaşamda kişilerin birbirlerini açık bir şekilde anlayabilmesi, empati kurabilmesi, iletişim çatışmalarının önlenmesi için etkin dinleme becerilerinin kazandırılması gerekmektedir. Bireylere etkin dinleme becerileri kazandırılırsa, bunu günlük yaşamlarına, aile yaşamları ve iş hayatları olmak üzere tüm yaşamlarına uygulayabilirler. Bireyler iletişim sürecinde konuşmaya verdikleri özeni dinlemeye gösterdikleri takdirde, dinleme becerileri sayesinde iletişimin niteliğini artıracaklardır.

2.2.5.5.Ben Dili Kullanma

Ben-dili, kaynak tarafından beğenilmeyen, hoş karşılanmayan ve kabul edilmeyen davranışların yine kaynak tarafından tanımlanması, bu davranışların kendisini somut olarak nasıl etkilediğini ve ne tür duygular yaşattığını açıklayan, dürüst ve sorumlu bir ifade kullanımıdır. Ben diliyle gönderilen mesaj sen-dilinin içerdiği olumsuz anlamı barındırmaz (Güven, 2013: 24). Karşımızdaki insanı daha kolay anlayabilmemize yardımcı olan ben dili ile kurulan iletişim, her iki tarafın görüşlerini açıkça ifade edebilmesine, sıcak ve samimi ilişkilerin oluşturulabilmesine imkân tanır. Ben dilinin,

yargılayıcı olmayan, empatik bir söylemi olduğundan ötürü iletişim sürecini büyük oranda kolaylaştırır.

2.2.5.6. Biz Bilinci Oluşturma

Sağlıklı bir aile içi iletişim ortamından söz edebilmek ailede birlik ve beraberlik duygusunu her bireyin içselleştirmesi ile mümkün olabilmektedir. Ailede oluşan biz bilinci çatışma ve tartışmaların en aza indirilerek, sağlıklı aile içi iletişim ortamının oluşmasına zemin hazırlayabilir.

Aile yaşamında kalite olabilmesi için aile üyelerinin hem birey olarak güçlü hem de ailenin üyesi olarak aile bütününe ait olması gerekir. Bağımsız olma ve ait olmanın dengelenmesi ebeveyn çocuk ilişkisinde, karı-koca ilişkisinde aynı zamanda kardeşler arası ilişkide son derece önemlidir (Güven, 2013: 26).

Ailede biz bilinci oluşmuşsa, o aile sağlıklıdır ve bu aileden yetişen çocuklar kendi yaşamlarının her yönünde, kurdukları ailelerde, çalıştıkları şirketlerde, içinde bulundukları sosyal gruplarda biz bilincini gerçekleştirebileceklerdir. Ailesi sağlıklı bir yapıya sahip bir toplumun tümünün sağlıklı olması, sadece bir zaman meselesidir. Öte yandan sen-ben anlayışı üzerine kurulmuş sağlıklı aile yapısı olan toplumlarda bozukluk toplumun her yönünde kendini gösterecektir (Cüceloğlu, 2014: 115). Sağlıklı bir ailenin varlığından söz edebilmenin temel kriterlerinden biri biz bilincinin aile bireylerinin tümünde oluşabilmiş olmasından geçer. Sen-ben anlayışının yerini biz anlayışı ve bütünlüğün aldığı ailede, etkili iletişim sürecinin izlendiği, tartışma ortamından uzak, sağlıklı ilişkilerin var olduğu görülebilir. Kaliteli ve sağlıklı aile içi iletişimin gerçekleşmesinde biz bilinci kilit rol oynar. Çünkü aile içerisinde sosyalleşme sürecini başarıyla gerçekleştirebilmiş, biz kültürüne sahip birey, okul, iş yeri vb. pek çok ortamda kendini daha rahat ifade edip, takım çalışması gibi biz bilincinin önem taşıdığı çalışmalarda öne çıkabilir.

Biz bilinci içindeki ana baba, çocuklarının şu anda ve burada olan olayları olduğu gibi algılamalarına ortam sağlar. Biz bilincinin hakim olduğu aile ortamı çocuğun kendine özgü algılayış ve düşüncesini ifade etme olanağı sağlar. Biz bilinci içinde olan ailede, çocuğun gerçekten hangi duygular içinde olduğuna önem verilir (Cüceloğlu, 2014:

135). Ailede kurulan iletişimin ve biz bilincinin başarısı bireyin gelecek dönemdeki ilişkilerini de etkilediğinden söz edilebilmektedir.

2.2.6.Aile ve Ailede Etkileşim

Bireylerin ilk ve en önemli sosyal çevresi olan aile, kişinin sosyalleşme sürecinin en rahat ve etkin gerçekleştirebileceği kurum olmalıdır. Aile bireylerinin birbirlerine duyduğu karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ve uzlaşmacı yaklaşım bireylerin aile içerisindeki etkileşim düzeyinin başarısında kilit rol oynayabilmektedir.

Anne, baba ve çocukların yoğun bir iletişim ve etkileşim içinde oldukları; ortak kültürel ve ahlaki değerlerin paylaşıldığı, aynı zamanda karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü, sadakat, inanç gibi ulvi değerlerin de kaynağını teşkil eden ailenin; kişiler için olduğu kadar sosyal çevre ve ülkeler için de çok önemli bir yeri vardır (Odabaşı, 2010: 130).

Bir bireyin ilk ve en kaliteli sosyal çevresi ailesidir. Bir bireyin kendi sosyalitesini en rahat sergileyebileceği yer de ‘aile içi’dir. Bireyin sosyalleşme süreci aile içinde başlar. Zira bireyin maskesiz olduğu en somut alan aile içindedir. Birey burada gerçekleştireceği tutum ve davranışları ile gerçek kimliğini sergilemektedir (Güneş, 2014: 47).

Ergenlikte aile ilişkileri, gencin fizik ve bilişsel gelişimi, sosyal çevresi, ana baba değer ve beklentileri ile çocuğun gelişme ve davranışlarının bu beklentilere uyup uymaması gibi birçok etmenden etkilenir. Çocuğun buluşa erken veya geç girmesinin de, aile ilişkilerini etkilediği ve bu olayın sonuçlarının kız ve erkek çocukları için farklı olduğu görülmüştür. (Hortaçsu, 2003: 114).

Aile, farklı toplumsal benlik sahibi insanların farklı rolleri icra ettiği bir kurumdur. Aile içi ilişkiler, bu roller dolayısıyla gerçekleşmektedir. Bu durum ailenin bizzat kendisini bir sosyolojik süreç olarak yorumlamaya imkân tanımaktadır. Anne, baba ve çocuklar kendi rollerini icra ederlerken birbirlerini de etkilemektedir. (Akın, 2014: 4). Aile içerisinde her bireyin birbirlerinden farklı rol ve sorumlulukları olabilmektedir. Bu rollerin ve rollerin gerektirdiği sorumlulukların bilincinde hareket edebilen anne, baba ve çocukların aile içi iletişim becerilerinin daha sağlıklı olduğu görülebilir.

Anne-babalar etkili anne-baba eğitimi becerilerini öğrenerek, karşılıklı saygı ve sevgi dolu bir ilişkiyi büyütmek ve dolayısıyla çocuklarının da anne-baba değerlerini kabul etme ihtimalini yükseltmek için ellerinden gelen her şeyi yapacaklardır (Gordon, 2010: 298). Ailede sağlıklı iletişimin varlığı, aile üyelerinin birbirlerini anlamalarını sağlar ve aralarında kuvvetli bir bağ oluşturur. Ayrıca çocuklara doğru iletişimi öğretir. Aile içi sağlıklı iletişimin varlığı, ailenin diğer kişilerle ilişkilerini de olumlu yönde etkiler. Bireycilik, bencillik, paylaşamama, öfke, yargılama, kötümserlik, yalnızlık duygusu azalır. Böyle bir ailede karşıdakini anlamaya çalışma, birlikte karar verme, hatalara karşı tolerans ve sevgi hakimdir. Sağlıklı iletişimin var olduğu ailelerde tek bir otoriter güç olmaz. Bu güç uygun yer ve zamanda üyelerce paylaşılır. Sağlıklı iletişim kurabilen ailelerde kriz ve stres ile baş etmek kolaylaşır (Tezel, 2004: 2). Bu anlamda ailede sağlıklı iletişimin varlığı için tek bir otoritenin doğru olmadığını bilmek ve paylaşımcı, eşitlikçi bakış açısına sahip olmak önem taşımaktadır. Aile içerisinde kurulan uzlaşmacı ilişkiler aile içerisindeki sorunların bile üstesinden çok daha rahat gelinmesini sağlayabilir.

Ana-baba, çocuğunun kişiliğine saygı duyan, benlik saygısı üstün kişiler olmalıdır ki, çocuklarının benlik saygısı da üstün olabilsin. Ana-babalar, otonom (kendi kendini yöneten) bireyler yetiştirebilmek için de aşırı koruyucu yaklaşımdan kaçınarak çocuğun kendi kendini yöneten bir birey olmasına fırsat vermelidirler. Kısacası, ana-baba, çocuğa sevgi veren, girişim yeteneğini ve özgüvenini kazanabilmesi için onu destekleyen kişiler olmalıdırlar (Yavuzer, 2013: 69).

Toplumun en küçük birimi olan aile, sadece onu oluşturan bireylerin bir arada olması değil aynı zamanda bireyleri bir arada tutabilecek toplumsal güçleri olan sosyal bir kurumdur. Aile kurumunun hem kendi kimliği vardır hem de onu oluşturan bireylerin var olmasını sağlar. Aile, yetişkin ve çocukların etkileşimde bulundukları, dolayısıyla birbirlerini etkileyen bir birimdir. Aile, etkileşim üzerine kurulu bir sistem olduğundan sistemin yönleri ve boyutları bu işlevi etkilemektedir. Aile kurumunun, toplum için gerekli olan diğer kurumlar gibi bazı işlevleri vardır (Avşaroğlu, 2011: 285).

Anne- baba tarafından gösterilen sevgi, dengeli bakım ve beslenme, çocuğun temel güven duygusunu pekiştirir ve bu yıllarda anne ve baba ile ilişkilerinde sıcak ve hoş

izlenimleri varsa, başkalarına karşı da benzer biçimde davranacaktır. Kısaca çocuk, aile içinde kendine yapılan sosyal davranışları yansıtır. Çocuğun aile dışındaki ilişkileri de olumsuzsa, bu ilişkilerinde reddedilmiş, itilmişse, bu tür sosyal ilişkileri tekrarlamak istemeyecektir. Olumlu sosyal ilişkiler tekrar edilir. Mutlu sosyal deneyimler, çocuğun sosyal deneyimlerini tekrarlamaya teşvik eder (Kulaksızoğlu, 2013: 83). Aile içerisinde çocuğa nasıl davranıldığına da onun karakterinin oluşumunda son derece etkili olduğundan söz edilebilir. Çünkü çocuk sosyalleşirken aile içerisinde kendisini biçilen rolleri ve davranışları yansıtabilir. Çocuğun gelecekte sağlıklı ilişkiler kurabilmesi öncelikle aile içi ilişkilerinden etkilenebilmektedir.

Toplumsalın temel dinamiklerinden ve bileşenlerinden en küçük grup olan aile, birey sayısı ve işlevleri ile geçmişten günümüze değişerek her dönemde yeni bir form ve işlev kazanmıştır. Fakat insanlık tarihinde başlangıçtan itibaren bir toplumsal yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Zamanla niceliğindeki değişikliklere rağmen temelde erkek, kadın ve çocuklar bu yapının her şeklinde yer almıştır. Özellikle geleneksel toplumlarda mevcudiyeti daha kalabalık bir grup olarak akrabalık ilişkilerinin daha yoğun ve birliktelik arz ettiği bir yapı olmuştur. Modern toplumlara gelindiğinde üye sayısı ve işlevsel özelliklerinde değişiklikler olmuş, çekirdek bir hal almış, fakat varlığını sürdürmüştür. Bu birlikteliğin bir yönü ile toplumsalın devamı için gerekli olmasından dolayı, ailede yaşanan çözümler veya yapı değişiklikleri kendini genel anlamda toplumun değişiminde göstermiştir (Topçuoğlu, 2010: 25).

Günümüzde aile bir sistem olarak ele alınmaktadır. Aile içi ilişkilerden söz edildiğinde, her bir aile üyesinin diğer bir aile üyesi ile kurduğu ilişkiler, her bir aile içi ilişkinin aile üyeleri üzerindeki etkileri ve genel olarak aile bütünlüğü içindeki etkileşimler kastedilmektedir. Örneğin; bir annenin eşiyle ilişkileriyle, çocuğu ile ilişkileri birbirinden ayrı ama birbirini etkileyen yapılar oluşturur. Aynı şekilde bir çocuğun annesi ile olan ilişkisi ile babasıyla kurduğu ilişki farklı dinamiklere sahiptir ama birbirinden de etkilenmektedir (Cihangir, 2011a: 55).

Sağlıklı aile yapısında aile bireylerinin karşılıklı anlayışı, güveni, denetimi, desteği, dayanışması ve paylaşımı söz konusudur. Aile bireyleri birbirlerinin yaşını, konumunu dikkate alarak özerk ve özgür davranırlar. Aile bireyleri birbirlerini doğru, güzel, iyi,

olumlu davranmak için destekler, yüreklendirirler. Aile içinde ilgiye, sevgiye, saygıya, hoşgörüye dayanan bir iletişim ortamı vardır. İyi bir aile ortamı içinde doğduğu andan itibaren çocuğun kişiliğine saygı gösterilir. Çocuğa ve gence anlayış, ilgi, sevgi ve hoşgörüyle yaklaşılır. Gelişmesine olanak sağlanır. Çocuk ve genç ailesiyle dayanışma içinde olduğuna, onlardan destek ve yakınlık gördüğüne, duygularını, düşüncelerini, sorunlarını onlarla paylaşacağına inanır. Davranışları bu inançla biçimlenir (Köknel, 2001: 158). Sağlıklı bir aile yapısında görülebilecek karşılıklı anlayış, hoşgörü ve koşulsuz sevgi aile bireylerinin birbirlerini desteklemesine yardımcı olabilmektedir.

Aile içi iletişim ve etkileşimin boyutları gençlerde üç farklı kimlik oluşumunun görülmesine neden olabilir.

1. Kendisine öğretilenlerle yetinmeyen, insanlara ve olaylara eleştirel bir gözle bakabilen, “konuşmak, tartışmak, düşüncelerini söylemek, bu konuda konulan sınırları tanımamak, karşısındakine saygılı ama boyun eğmeyen, araştırmacı, gelişmelere açık
2. Kendisine öğretilenlerin yetersiz olduğunu anlayabilen, nedenlerini bir ölçüde kavrayan, bunlara tepki duyan, ama bu tepkileri bir yere ulaştıramayarak “kendine dönen, kendi değerine yönelen, toplumdan umudunu kesmiş, kurtuluşunu birey ölçeğinde aramaya yönelen, tepkisini kuşku, güvensizlik, aşağılamayla belirtmeyi seçen” gençler.
3. Kendisine öğretilenleri irdelemeyen, özgür düşünme yerine öğretileni kabul etmeyi benimseyen, konuşmak ve tartışmak yerine gerek aile içinde, gerekse aile dışında benimsediği düşünceleri “tartışmadan kabul eden, hiçbir tartışmaya hoşgörüsü olmayan, kendi benimsedikleri dışındakilere kapalı, her şeye güvensiz, katı davranışlı” gençler (Atabek, 1995: 156).

Gençlik çağının bedensel, ruhsal değişimi ve gelişimi toplumsallaşma süreci içinde olur. Toplumsallaşma, gencin içinde yaşadığı toplumda durumunu, rolünü, yerini, görevini, özgürlük ve özerklik sınırlarını, sorumluluğunu belirlemesi, kimliğini ve kişiliğini kazanması sürecidir. Bu süreç gencin içinde yaşadığı ailenin, toplum yapısının ve kültürün niteliklerine, özelliklerine göre genci etkiler. Başka bir deyişle, gençlik çağına

özgü bedensel, ruhsal değişim ve gelişim, içinde yaşadığı ailenin ve toplumun tepkisi, toplumsallaşma sürecini etkiler (Köknel, 2001: 19).

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak nitelenen gençlik çağı, kendine özgü yaşam tarzı, düşünme yapısı, dili kullanma ve iletişim kurma biçimi ile farklı bir dönemdir. Söz konusu fizyolojik değişiklikler ve buna bağlı olarak gelişen toplumsal değerlendirmeler gencin asi davranışlar, ani değişik hareketler ve kararsızlıklar göstermesine yol açmaktadır. Fakat gencin aynı zamanda idealist, coşkulu, yaratıcı, bağımsız davranma isteği, adaletsizliğe, eşitsizliğe ve haksızlığa tahammül edememe gibi ahlaki gelişimle ilgili değerlere sahip olması, üretici, sağlıklı ve uyumlu birey olma özelliklerini de taşıdığı anlamına gelmektedir (Baran, 2013: 10, 11).

Gençler için bu dönem çocukluk ve yetişkin birey arasında gidip geldiği bir geçiş dönemi olduğundan fiziksel ve duygusal olarak sancılı geçebilir. Bu dönemde aileden çok arkadaşları ile paylaşımda bulunan birey, ailenin yaklaşımına göre ailesine daha fazla bağlanabileceği gibi kısıtlama ile karşılaşırsa bağımsızlık, kendine güven ve coşku duygusunun yüksek olduğu bir dönemde olduğundan aileden uzaklaşabilmektedir.

Bireyin çocukluktan başlayarak kurduğu sağlıklı ilişkiler geleceğini de etkileyebilir. Çocuklukta aile içerisinde daha rahat sosyal ilişkileri olan bireylerin, sosyalleşme süreçleri daha başarılı olabilir. Ailenin sosyalleşme sürecinin ilk öğrenildiği kurum olması ve diğer tüm kurumları etkileyebilme özelliği, sağlıklı ve etkili iletişim sürecinin gerçekleşmesinde ailenin anahtar rolünü gösterebilmektedir.

2.2.7.Aile İçi İletişimi Engelleyen Faktörler

Aile içerisinde zaman zaman bireyler, birbirlerini yanlış anlayabilmekte, iletişim kopuklukları veya tartışmalar yaşayabilmektedir. Aile içi iletişimin etkili bir biçimde sürdürülebilmesini engelleyen pek çok etkenin olduğu söylenebilir. Sağlıklı bir aile içi iletişim sürecinin nasıl olacağının anlaşılması için aile içi iletişimi engelleyen faktörlere değinmek faydalı olabilir.

2.2.7.1.Önyargı

Karşımızdaki insanın duygu ve düşüncelerini yeterli derecede anlayıp, öğrenmeden kendi değer yargılarımız ve düşüncelerimize göre verdiğimiz kalıp yargılar olarak tanımlanabilecek olan önyargılar, aile içi iletişimi engelleyen faktörlerin başında gelir.

Sosyal psikolojide daha çok “grupların farklı toplumsal ortamlara gösterdikleri kendini koruma tepkisi” şeklinde daha çok sosyal yapı içindeki gruplar çerçevesinde kullanılan bir kavramdır. Bununla birlikte önyargı, bir zihinsel sürecin davranış ve tutumlara yansımış halidir (Güven, 2013: 31).Önyargılar, insanların birbirlerini algılamak ve değerlendirenken başvurdukları kalıplaşmış ve genelleşmiş yargılardır. Önyargılar kişinin başkalarından neler bekleyeceğini, başkalarına nasıl davranacağını, nasıl yaklaşacağını belirleyebilir ve sınırlayabilir. Aile ortamındaki önyargılar kadının, erkeğin ve çocuğun kişilik yapıları, rolleri ve değerleri ile ilgilidir. Önyargılar, aile içi iletişimi olumsuz etkileyebilir. Aile içi iletişimde önyargılardan kaçınmak gerekir. Duygu ve düşüncelerin uygun şekilde ifade edildiği ve paylaşıldığı ailelerde önyargıya yer verilmez (Tezel, 2004: 5). Önyargıların temel nedeninin aile bireylerinin birbirlerini yeterince dinlememesi ve anlamaya çalışmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Önyargılar yaşamın bir parçasıdır. Farkında olmadan düşünce ve davranışlarda önyargılar kullanılır. Çoğu kez önyargıların kendimizde var olduğunu kabul etmeyiz, farkına varsak bile onların etkisini tümüyle ortadan kaldırmakta büyük zorluklarla karşılaşırız. Önyargının iki temel ögesi vardır. 1. Bir grup ya da kişiye karşı olumsuz bir duygu. 2. Kalıp yargı, bireyleri tanımadan onları bir grubun üyesi olarak yargılamak. Önyargıda böylece hem duygusal hem de düşünsel öğeler bulunur. Bu iki öğenin etkisi altında kişi ayırt edici davranışta (ayırım/ discrimination) bulunur (Cüceloğlu, 1996: 543).

Önyargı, iletişimi engeller. Daha konuşmadan, bilgi sahibi olmadan hüküm sahibi olmuş bir insan, iletişim kuramaz. İletişim kurabilmek için önce peşin hükümlerden kurtulmak gerekir. Peşin hükümlü insanlar, yeni bir hükme hazır olmadıkları için konuşanı anlamaya çalışmazlar; hatta doğru düzgün dinleme ihtiyacı bile duymazlar (Vakkasoğlu, 2008: 57).

Önyargılar duygusal ve heyecan yüklü, çoğu kez daha önceden edinilmiş, aynı zamanda eleştirisiz benimsenmiş davranışsal tutumlardır. Önyargılar; bireyler, gruplar, ilişkiler ve nesnelerle ilgili fikri, kanıyı ve tutumu da içerir. Önyargılar yalnız uluslar ya da kültürlerle karşı değil, aynı grubun diğer kısımlarına, altkültürlere ve aynı toplumdaki azınlıklara karşı da oluşabilir. Önyargılar sosyalizasyon sürecinde öğrenilir. Ancak önyargıların temel kaynağı ailedir. Dolayısıyla, önyargılar, kültürlerarası etkileşim sonucunda değil, ondan önce oluşan yargılardır (Kartarı, 2014: 245-246). Önyargılar, bireylerin birbirlerini tanımasının önündeki temel iletişim engellerinden biridir. Bir insanı tam anlamıyla tanımadan, o kişi ile ilgili ilk izlenimimizden yola çıkarak hüküm vermek, iletişim sürecinin olumsuz etkilenmesine neden olmakla kalmayıp, yanlış anlaşılmalara ve belli durumlarda haksızlıklara yol açabilmektedir. Günümüzde hayatın pek çok anında önce tartışıp, birbirlerine önyargılı davranıp ardından iyi anlaşılan insanlar görülebilmektedir.

2.2.7.2.Zihin Okuma

Sağlıklı iletişim kurulmasının önünde pek çok engel bulunabilmektedir. Bireylerin birbirleri ile iletişiminde kurdukları cümleler veya ifadeleri diğer bireyin yanlış anlaması veya kötü niyetle yorumlayabilmesi olarak tanımlanabilecek zihin okuma aile içi iletişim sürecini engelleyebilmektedir.

Zihin okuma aile içi iletişimde son derece tehlikeli bir iletişim engelidir. Çünkü bir aile üyesi hakkında tahminde bulunan diğer aile üyesi geri bildirim vermemektedir. Eğer ortada bir yanlış anlama durumu varsa bunun düzeltilmesi ihtimali iletişim sekteye uğradığı için oldukça güç hale gelir. Örneğin; kocası eşine annesinin yaptığı yemeklerin çok güzel olduğunu söylediğinde kadın bu mesajı “senin yemeklerini beğenmiyorum” şeklinde algılar ve bununla da yetinmeyip kocasına herhangi bir geri bildirim vermeksizin tepki olarak yemek yapmayı bırakırsa bu tam anlamıyla zihin okuma olur (Güven, 2013: 32).

Zihin okuma, karşıdan gelen iletinin, nasıl bir amaçla veya niyetle gönderilmiş olduğunu bilme yanılgısıdır (Özer, 2002: 108). Karşımızdaki insanın ne düşündüğünü anlamaya çalışmak ve doğru olduğundan emin olmadan belirli bir kanıya varmak iletişim kopukluğuna neden olabilir.

2.2.7.3.Savunucu İletişim

İletişimde en başta gelen bozuk temellerden biri, savunuculuktur. Savunuculuk, bireyin benlik bilincini koruma gereksinmesinden kaynaklanır. Savunucu durumda olan kişi, zihin gücünü söz konusu edilen konudan çok, kendisini savunmaya harcar. Konudan söz etmek yerine, karşısındakine nasıl göründüğünü düşünür. Karşıdakini nasıl alt edeceğine, tartışmayı nasıl kazanacağına, nasıl baskın çıkacağına, karşısındaki sözlü saldırıda bulunursa nasıl karşı koyacağına zihnini yorar. Bir kimse savunucu bir biçimde konuşursa, dinleyici de kendiliğinden savunucu bir tutum uyanır. İletişimdeki savunuculuk kendini sadece sözlü iletişimde değil, beden hareketlerinde, yüz ifadelerinde ve sesin tonunda da gösterir (Cüceloğlu, 2005:154,155).

Aile içerisinde herhangi bir sorun yaşandığında kişilerin hatalarını anlamaması veya karşısındaki insanı anlamaya çalışmadan ani tepki vermesi bireyin kendisini savunmasına yol açabilir. Taraflardan birinin eleştirip, diğerinin kendisini savunmak durumunda kaldığı bir süreçte sağlıklı bir iletişim mümkün olmayacaktır. Savunucu iletişim, kendisini sözlerle gösterebileceği gibi, beden dili, jest ve mimikler, mikro ifadeler vb. ile gösterebilir.

Yapılan araştırmalar, savunma özelliği arttıkça, iletişimdeki verimin düştüğünü, savunma azaldıkça, mesajın anlamına ve yapısına daha da dikkat edilebildiğini göstermiştir. Savunuculuk azaldıkça kaynak (konuşan) ve hedef (dinleyen) birimlerin iletişimi bozacak türden yanlış algılamalardan uzaklaştıkları görülmüştür (Cüceloğlu, 2005: 155).

Kişilerarası doyurucu ilişkilerin ortaya çıkmasını engelleyen en önemli etken savunuculuktur. Karşınızda nasıl konuşulduğu ve nasıl davranıldığı zaman savunucu olduğunuz konusunda bilinçlenme kazanabilerseniz, bu tür davranışların karşınızdakini de savunucu yapacağını kolayca anlamış olursunuz (Cüceloğlu, 2005: 164). Kişilerin aile içerisinde etkili iletişim kurmalarının önündeki en büyük engel savunuculuktur. Savunucu iletişimin olduğu bir ortamda yanlış anlamalar ve buna bağlı iletişim çatışmaları görülebilir.

2.2.7.4.Tek Yönlü-Çift Yönlü İletişim

Ailede gerek eşler gerekse anne-baba ve çocuk arasındaki iletişim karşılıklı, yani iki yönlü olmalıdır. Eşlerden birinin sürekli anlattığı ya da “direktif “ verdiği, diğerinin ise sürekli dinlediği tek yönlü iletişim ortamı, dengesiz ve sağlıklı ilişkiler zemin hazırlar. Ayrıca, çocuğun düşünce ve duygularını anne ve babası ile paylaşması, onlara danışması için, ebeveynlerin çocukla diyalog halinde olması gerekir. İletişim tek yönlü ise, yani anne baba daha çok konuşuyor, eleştiriyor, emir veriyor ve çocuk kendini ifade etme becerisini geliştiremediği gibi onun hakkında gerçek bilgiler de edinilemez. Günümüzde giderek karmaşıklaşan dünyada, birçok yeni durumla ve olayla karşılaşan çocuğun merak ettiği konuları anne babasına sorabilmesi, ifade edebilmesi gerekir. Böylece tehlikelerden korunabilir.

Aile içinde kurulması gereken iki yönlü iletişimin önkoşulu; iletişim için zaman ayrılmasıdır. İletişim bir yandan televizyon seyrederek, gazete okuyarak ya da yemek hazırlayarak değil, aile üyelerinin karşılıklı oturarak, birbirlerini dinleyerek kurulmalıdır (Tezel, 2004: 3). İletişimin en temel kurallarından birinin çift yönlü olduğu bilinen bir gerçekliktir. Sağlıklı iletişimin ancak alıcı ve verici arasındaki mesaj alışverişinin karşılıklı olmasının ve kaynakların doğru alınmasından geçtiği görülebilmektedir.

2.2.7.5.Denetleme

Bireyler etkileşimlerinde duygu, düşünce veya davranışlarını yüzde yüz denetleme gereğini hissederler. Denetlenmeden söylenen söz, ifade edilen duygu ve heyecanlara izin verilmez; kendiliğinden ortaya çıkan davranışlar kötüdür ve mutlaka cezalandırılmalıdır. Denetleme kendiliğindenliği doğal olarak gelişen ve ifade edilen duyguları öldürür. Sağlıksız ailenin en temel mekanizması denetlemedir. Böylece her şeyin önceden kestirilebilir, kontrol altına alınabilir olduğu belirtilmek istenir. Bu tür denetleme, aileye sağlıksız bir güven duygusu verir (Cüceloğlu, 2005a: 78).

Emretme-yönetme anne-babanın çocuğun psikolojisini hissetmediğini gösteren bir durumdur. Genelde konuşmalarda çocuğu bir davranışa yöneltme söz konusudur. Bu süreçte korku ve tehdit mevcuttur. Çocuk, korku ve mecburiyet duygusuyla anne-babasının söylediği şeyi yapmak zorunda kalır; fakat aynı zamanda anne-baba

karşısında bir saygınlığı olmadığını hissettiği için onlara öfke, kin ve kırgınlık gibi duygular besler. Bu duygularla büyüyen bir çocuk ilerleyen zamanlarda ailesinin üzerinde yarattığı korku psikolojisini daha başka ortamlarda da hissetmeye devam eder (Tunalı, 2011: 30). Aile içerisinde sağlıklı iletişim kurmanın yollarından birinin çocuklara ihtiyaç duydukları güven ve sevgi duygusunu aşlamak olduğundan söz edilebilir. Nitekim ebeveynlerin çocuğa yönelik emretme, denetleme veya her türlü kısıtlamaya yönelik davranışlarının çocuğun özgüveninin kırılmasına yol açarak daha öfkeli ve içe kapanık bir birey olabilmesine yol açabilmektedir.

2.2.7.6.Tehdit Etme

Özellikle çocuğun buluş çağına geçiş dönemi ve sonrasında ailelerde sıkça yaşanan bir sorundur. Anne-baba sosyal yönden asileşme ihtiyacı hisseden çocuğun davranışlarındaki değişimi sağlıklı gözlemleyemez. Bunun sonucunda çocuğu kontrol altına almak için zaman zaman tehditlere başvurabilir. Çocukluk dönemi davranışlarıyla ergenlik dönemi davranışları kıyaslanan genç, anne-babasının basit ama gerekli isteklerini saçma bulabiliyor. Bu nedenle de söylenenleri çok fazla önemsemiyor. Ayrıca kendini ispatlama ve birey olma çabası içerisinde olan bir çocuğun tehdit yoluyla söylenenlerin tersini yapması da kaçınılmaz bir durumdur (Tunalı, 2011: 31).Tehdit etme aile içi iletişimde özellikle gençler ve yetişkinler arasında yaşanabilmektedir. Genci kontrol altına almaya çalışan yetişkin birey tehdit ederek sorunlarını çözebileceğini zannederken gencin daha fazla tepki verebilecek olma ihtimalini aklından geçiremeyebiliyor. Anlaşma zemini oluşturabilmek için hiçbir durumda ne gencin ne de yetişkin aile bireyinin tehdide başvurmamaları ve barışçıl yolları izlemeleri önerilebilir.

2.2.7.7.Suçlama

Suçlama, olayları olduğu gibi kabul etmemenin bir sonucudur. Örneğin; matematik dersinde, öğretmeni Kenan'ı tahtaya kaldırdı ve bir problem vererek çözmesini istedi. Kenan çözüm sırasında en azından üç hata yaptı ve öğretmenin yardımıyla problemi çözebildi. Sağlıklı ailede bu durum, Kenan'ın matematikle ilgili bazı konularda henüz öğrenmesi gereken yeni kavramlar ve çözüm yolları olduğu algılayışına yol açacaktır. Kişilerin yeni kavramlar ve çözüm yolları öğrenmesi, özellikle öğrenci oldukları

okullarda doğal bir durum olacağı için, kişi suçlanmayacak, yargılanmayacaktır (Cüceloğlu, 2005a: 79).

Çocuğun kişilik kavramı, sürekli yargı ve eleştiriye maruz kalması sonucunda bu eleştirilerin doğrultusunda şekil alır. Örneğin, sürekli olarak çocuğa tembel olduğu eleştirisi yapılırsa çocuk otomatik olarak kişiliğini tembel bir insanın davranışlarına göre yönlendirecektir; çünkü sürekli yapılan olumsuz eleştiriler, olumlu yerine olumsuz davranışa yönelten gizli telkin özelliği taşımaya başlar. Çocuğun herhangi bir olumsuz davranışı söz konusuysa bunu kişiliğine mal etmeden belirtmek gerekir. Yapılan eleştiri çocuğun kişiliğine değil, yaptığı olumsuz davranışa yönelik olmalıdır (Tunalı, 2011: 32,33).

Bireyin suçlanması kendisiyle ilgili olayları olduğu gibi kabul etmemenin bir sonucudur. Yapılan suçlamalar, her şeyin denetim altında tutulması ve yapılan her şeyin mükemmel olmasını zorunlu hale getirir. Bu durum ise kişide kaygı ve utanç duygularını ortaya çıkarır. Suçlayan açısından da “suçlama” olayı olgun bir davranış şeklinden daha çok basit bir savunma biçimidir. Suçlama, tarafların bir acizlik ve çıkmazın içinde olduklarının açık bir göstergesidir (Doğan, 2013: 320).

Her olayda kendini suçlamayı alışkanlık haline getiren insan devamlı “benim yüzümden oldu”, “keşke böyle yapmasaydım” gibi cümleler kurar. Başka insanları suçlamayı alışkanlık haline getiren insanlarda ise sorumluluktan kaçma ve bütün suçu başkasının üzerine yıkarak kendini aklama eğilimi vardır. “Senin hatan”, “senin sorumluluğun”, “senin yüzünden” gibi cümleleri fazla kullanırlar (Güven, 2013: 33).

Yargılama, suçlama ve eleştirme niyeti taşıyan iletiler, sadece o anda söz konusu olan iletişimi kesmekle kalmaz, uzun dönemde olası iletişim girişimlerini de ortadan kaldırır. Kişilerde bir yanda yetersizlik, öbür yanda karşı koyma duygularına vesile olur (Özer, 2002: 103). Yargılama veya suçlama gibi eleştiri içeren ifadeler ve iletişim biçimleri ailede özellikle çocukların etkilenmesine neden olabilir. Sürekli suçlanan veya yargılanan bir çocuk, aile içerisinde iletişim kuramadığından dolayı iletişim kurmakta güçlük çekebilir, kendine güven duygusu zedelenebilir.

2.2.7.8.Özsaygı ve Özsaygı Eksikliği

Bireyin kendine özgü biri olarak kişiliğini değerli ve karşılaştığı sorunlarla başa çıkabilecek yeterlilikte hissetmesi özsaygıdır. Değerlilik ve yeterlilik duygusu, özsaygının temelini oluşturur. Bu duygulardan birinin eksik olması yaşama zevkini azaltır ve sorunların çözümünde başarısız yapar. Değerlilik duygusu gelişmeyen birey kendisini özgün hissetmez ve kendi değerinin farkında olamaz. Değerlilik ve yeterlilik duyguları yeterli gelişmeyenler kendilerini başkalarıyla kıyaslar, onlar gibi olamadığında kendisini aşağılayarak hayatı kabusu çevirebilir (Doğan, 2013: 304).Özsaygı, kişinin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı, kendilik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Kişi kendinde yetersizlikler bulabildiği gibi, kendini bütün olarak olumlu özellikleri ile de değerlendirebilir. Özsaygı, kendini diğerleri ile ilişkiler bağlamında olduğundan aşağı ya da üstün görmeden, olduğu gibi kabul etmeyi ve potansiyellerine güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh durumudur (Erözkan, 2007: 64). Kişi herhangi bir problem yaşadığında üstesinden gelebileceğini düşünüyorsa özsaygısının yüksek olduğundan söz edilebilir.

2.2.7.9.Algıda Seçicilik

Bazı mesajların veya mesajın belli bir bölümünün bilerek ya da bilmeyerek algılanmamasıdır. Algı sürecini etkileyen fiziki ve psikolojik çeşitli durumlar olabilir. Çevre, uyarıcılar, olaylar ya da nesnelerin bazıları dikkatten kaçabilir veya bazıları üzerinde aşırı yoğunlaşma olabilir. Bunda daha önce yaşanan deneyimler, beklenti, ilgi, ihtiyaç, önyargılar, inanç hatta rüyalar gibi her türlü iç duygular algılama düzeyini etkileyebilir. Uyarıcının şiddeti, aşırı zıtlık, hareketlilik, süreklilik, tekrar ve alışılmışın dışındaki çeşitli dış etmen ve uyarıcılar etkili olabilir. Kişi ihtiyaçlarına ya da dış uyarıcılara seçim göre algıda seçim yoluna gidebilir (Doğan, 2013: 308).

Aile içi iletişimin en önemli engellerinden biri de eşlerin farklı kültürlerden gelmesi ve uyuşma zorluğu yaşamalarıdır. Kültürel yapıları farklı toplumlardan gelen eşlerin bu farkı yenmek için işin başında iş birliği yaparak bu eksikliği gidermeleri gerekir. Aksi takdirde basit farklılıklar ilerleyen zaman içerisinde ciddi geçimsizlik sebeplerine dönüşebilir. Eşlerin kültürel düzlemde, birbirlerini yanlış anlama şeklinde değil, olduğu gibi kabul etme, anlamaya özen gösterme ve özel çaba içinde olmaları gerekir. Yani

aralarında kültürel üstünlük gibi bir düşüncenin belirmesi, önü alınamaz problemler zincirinin, arkası kesilmeden devam etmesi anlamına gelir (Doğan, 2013: 285). Algıda seçicilik aile bireylerinin birbirlerini pasif dinlemelerine ve dolayısıyla yeterince anlayamamasına sebep olabilir. Her insanın ilgi düzeyi, değerleri, tutum ve davranışları farklı olduğundan mesajları algılama biçimleri de değişkenlik gösterebilir.

2.2.7.10.Kişileştirme

İletişim sürecinin anlama aşamasını engelleyen en olumsuz eğilimlerden biri olan kişileştirme, temelde gelen iletilerin gerisinde kişiliğe yönelik bir anlam arama çabasını yansıtır (Özer, 2002: 104). İki birey arasında yaşanacak tartışma ve çatışmaların en önemli sebeplerinden biri olarak gösterilebilecek kişileştirme, yanlış anlaşılmalara sebep olabilmektedir.

2.2.7.11.Mantığa Bürünme

Mantığa bürünerek ileti gönderme, temelde kişiye davranışlarının ne olması veya olmaması gerekliliğini hatırlatır, hataların altını çizerek ve “her koyun kendi bacağından asılır” mesajını verir. Bu tarz geri-ileteler, genelde karşı tarafta savunucu tutumları kışkırtır. Kişinin kendini beceriksiz ve yetersiz hissetmesine vesile olur. Dinleme işlevi ve dolayısıyla iletişim kesilir (Özer, 2002: 102). Savunma devreye girdiği anda iletişim ve dinleme ortadan kalkacağından dolayı sağlıklı bir aile içi iletişim ortamının varlığından söz edilemez.

Bu etkenlerin dışında aile içi iletişimi ve bilgi alışverişinin önemli engellerinden biri de, evliliğin başında eşlerin birbirine yüksek donanımlı izlenimi uyandırma çabasıdır. Bu endişe; bilgi takibinde olduğu ve eksikliklerinin anlaşılması korkusu, güvensizlik duygusu ve bunların açığa çıkma gerilimine sebep olur. Açığının ortaya çıkma gerginliği içinde olan kişiler sorumluluk atmaktan çekinir, eşiyle girişeceği amansız rekabetle eksik bilgilendirmenin açığa çıkma korkusunu yenmeye çalışır (Doğan, 2013: 285).

Aile içi iletişimin sağlıklı ve etkili bir şekilde sürdürülmesini engelleyen pek çok etken olabilir. Bu noktada kişilerin kişiler arası iletişim becerilerinden empati ve etkin dinlemeye başvurmaları iletişim süreçlerini büyük oranda kolaylaştıracaktır. Çünkü aile

içi iletişimi engelleyen etkenlerin başında her iki tarafın birbirini anlamaması, dinlemeye ve özellikle anlamaya çalışmadan yargılama yoluna gidebilmesi, karşı tarafı suçlama ve eleştirme ile rahatlama, hatayı kendinde aramama ve önyargılı davranma gibi davranışları yer alıyor. Aile içi iletişim sürecini kolaylaştırmak karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile sağlanabilir.

2.2.8. Aile İçi İletişimde Roller

Toplumun çekirdeğini oluşturan ailenin her bireyinin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi için yerine getirmesi gereken birtakım sorumlulukları ve rolleri vardır. Bu roller, kişinin bulunduğu konuma, kişiliğine, hayata bakışına, değer ve tutumlarına göre farklı şekilde görülebilir. Aile içerisinde anne, babanın, çocukların farklı rolleri olabileceği gibi bireylerin ortak rolleri de olabilmektedir.

2.2.8.1. Bireylerin Ortak Roller

Aile bireylerinin birbirlerine karşı bireysel ve ortak olmak üzere sorumlulukları bulunmaktadır. Aile bireylerinin ortak kullandığı bir eşya konusunda paylaşımcı ve anlayışlı olmak ortak rolleri olabileceği gibi eve giriş saatleri konusunda aile büyüklerinin endişeleri, beklentileri ile gençlerin heyecanlarını ortak bir paydada buluşturabilmek de bireylerin ortak rolleri olarak kabul edilmektedir.

Çocuklar açık bir teyp gibidir. İlk çağlarda teyp, anne-baba tarafından sevgiyle doldurulmalıdır. Sonraki dönemlerinde çocuk sürekli teybi dinler. Bu yaşlarda anne-baba çocuklarını ihmal ederlerse, o zaman çocukta “anne noksanlığı sendromu” veya “baba noksanlığı sendromu” denilen hastalıklar oluşur. Bu hastalığa yakalanan çocuklar hırsızlığa eğilimlidir. Ruhsal ve sosyal gelişmesi iyi olmadığı için davranış kusuru gösterebilirler. Arkadaşlık ilişkileri, okul hayatı hep sorunlarla doludur (Çakmaklı, 2009: 31). Çocuklar anne babaların söylemlerine karşı son derece duyarlı olduğundan çocukların yanında dikkatli konuşulmalı. Anne babası ile yeterli iletişimi kuramayan çocuk, sevgi ve ilgi eksikliğinden dolayı içine kapanabilmektedir.

Çocuk, anne ve babanın kendileri için yaptığı fedakarlıkları, çektikleri zorlukları hissetmelidir, ancak bu, başakakma şeklinde olmamalıdır. Çocuk, içinden çıkılmayan hesaplamalara şahit olursa kendine güveni sarsılabilir (Çakmaklı, 2009: 32). Çocuğun

anne ve babayla kurduğu iletişimde dengeyi korumanın önemli olduğundan söz edilebilir.

Ortak rollerin birisi de, çocuğın okul seçimi meselesidir. Anne-baba çocuklarının iyi bir eğitim almasını sağlamalıdır. Günümüzde çeşitli eğitim modelleri vardır: Lisan öğrenimine ağırlık veren okullar, bir meslek öğrenimini esas alan okullar ve özel okullar. Aile kendi durumlarına, çocuğın yeteneklerine, aile bütçesine uygun bir okul seçmelidir (Çakmaklı, 2009: 32). Okul, çocuğın kişiliğini, yeteneklerini, geleceğini belirleyen en önemli kriterlerden biri olarak yaşamını, gelecek seçimlerini, dünya görüşünü şekillendirebilir. Bu noktada ailelerin çocuklarını iyi tanıyıp, en doğru kararı verebilmesinin önem taşıdığına değinilebilmektedir.

2.2.8.2. Çocuğu Yönlendirmede Ailenin Rolü

Çocuğu yaşamında ilk ve önemli rolü üstlenen ailenin çocuğın bireysel, sosyal ve psikolojik gelişimi ve sağlıklı kararlar alabilmesi için yerine getirmesi gereken sorumlulukları olabilmektedir.

Çocuğın yaşamında önemli rolü olan ilgiler, öğrenilmiş birer güdüdürler. Çocuk bir şeyden yararlanacağını görünce, onunla ilgilenir, bu da öğrenmeyi güdüler. Gerçek bilgiler, bireyin yaşamında bir ihtiyacı karşıladıkları için sürekli dirler. Bu sebeple ihtiyaç ne kadar güçlü olursa, ilgi de o derece güçlü ve uzun süreli olur. Çocuk, ilgilerle birlikte dünyaya gelmez. O, bu ilgileri bazı deneyimler sonucu, öğrenme yoluyla geliştirir. İlgilerin gelişiminde bireysel farklar önemli bir yer tutar. İlgilerle fizyolojik ve zihinsel gelişme arasında bir paralellik görülür. Başka bir deyişle, normalden daha hızlı veya daha yavaş gelişen çocuk, ilgileri açısından da, yaşıtlarına oranla farklılık gösterir. Fizyolojik ve zihinsel gelişmelerle birlikte ilgiler de, yaşla değişir. Yeni ilgiler geliştikçe de, çocukluk dönemindeki ilgiler değişikliğe uğrar ya da sınırlanır (Yavuzer, 2013: 155).

Çocuğın hayata bakışı, ilgileri edindiği bilgilere, arkadaşlık seçimlerine, aldığı eğitime, kültür ve değerlere göre şekilleniyor olsa da bu etkenler arasında en fazla etkili olanın aile ve aile içerisinde bireyler arasındaki iletişim düzeyi olduğundan söz edilebilmektedir.

2.2.8.3. Annelik Rolü

Bireyin dünyaya geldiği andan itibaren en fazla ihtiyaç duyduğu, sevgi ve şefkat duygularını öğrendiği, beslenme ve korunma ihtiyacını giderdiği ilk kişiler annelerdir. Aileyi bir arada tutan, toparlayan, çocuklar ve baba arasındaki iletişimin sağlıklı yönde ilerlemesinde en büyük zemini oluşturan, kısaca aile birliğini sağlayan bireyler annelerdir. Dolayısıyla annenin ailenin temel taşı olduğundan, annelik rolünün ise ailenin birlik ve bütünlüğü ile ilişkili olduğundan söz edilebilmektedir.

Biyo-psikososyal bir bütün olarak tanımlanan ailede, özellikle küçük modern ailede ve büyük şehirde yaşayanların da psikolojik himaye gücü büyümekte, kadının aile içerisinde fertlerini koruyucu ve toplayıcı rolüne ihtiyaç artmaktadır. Sanayileşmenin insanlar üzerinde yarattığı tüm olumsuz koşullara rağmen, aile birliği halen varlığını sürdürmektedir. Bunu başaran aile içerisinde kadındır, annedir. Kadın, anne, eş ailesini bir arada tutar, değişen sosyal şartlara uyum gösterir (Kara, 2006: 46). Aileyi toplama, birleştirme bir evi sıcak bir yuva haline getirme görevi kadına, anneye aittir. Bu nedenle ailede kadının aileyi aile yapan temel taş olduğundan söz edilmektedir.

2.2.8.4. Babalık Rolü

Aile içerisinde kadının olduğu gibi erkeğin de birbirinden farklı rolleri vardır. Bir erkek eşinin yanında koca, çocuğunun yanında baba, anne babasının yanında çocuk rollerine göre davranış geliştirebilmektedir. Annenin aile içerisinde toparlayan, besleyen, büyüten, şefkat gösteren, anlayışlı rolü bulunurken babanın koruyup, kollayan, anneye göre daha otoriter ve daha soğuk bir rolü gözlemlenir. Özellikle ataerkil ailelerde ailede baba ön plandayken, modern ailelerde anne ve baba eşit konumda davranıp, paylaşımcı hareket edebilmektedir. Baba ve babanın aile içerisindeki rolüne ilişkin bakış açısı toplum yapısına göre değişebilmektedir. Ataerkil ailede baba çocuklarına sevgisini göstermeyen, otoriter, soğuk ve mesafeli bir yapıda iken modern ailede çocuğu ile arkadaş gibi, sevgisini daha rahat ifade edebilen, anlayışlı ve hoşgörülü bir yapıda olabilmektedir.

İyi baba olmak; sevgi, deneyim, sabır ve bilgilenme işidir. Babalık yaşantısı, eşinin hamile olmasıyla başlar. Bu dönemde baba adayı, doğum öncesindeki gelişimi adım

adım eşiyle birlikte izler. Eşini gerginleştirecek ortamı oluşturmamaya özen gösterir (Yavuzer, 2013: 18). Babanın her zaman anneye destek olan bir misyonunun varlığı gözlemlenebilmektedir.

Günümüzde tam gün dışarıda çalışan kadın sayısının giderek artması, bebeğin doğumundan kısa süre sonra çocuğun annenin çalışma hayatına dönmesi kadar, kadın-erkek eşitliğinin özellikle gelişmiş ülkelerde yaygın biçimde benimsenmesi babaları çocuğun yaşamında çok önemli bir yere getirmiştir. Bütünüyle ekonomik, kültürel ve toplumsal değişim geçiren bütün ülkelerde, çocuğun duygusal gelişiminde geleneksel kavramlara yeniden şekil vermesiyle babalar da çocuğun yaşamında çok daha büyük etkinlik kazanmaktadır (Kara, 2006: 49). Kadın çalışan sayısının artmasına bağlı olarak babanın aile içerisinde çocuk ile olan iletişimde artış görülmektedir. Geleneksel aile yapılarında anne sürekli evde ve çocukla ilgilenen, baba ise çalışan konumda olduğundan çocuk baba eksikliği duyabilmekteyken, annenin de çalışmasıyla anne kadar babaya da sorumluluk düşebilmektedir.

2.2.8.5. Çocuğun Rolü

Çocuğun aile içerisinde çocuk ve kardeş, abla veya abi olarak değişen rolleri olduğu görülebilir. Çocuk değişen rollerine göre tutum ve davranışlarını değiştirebilmeyi aile içerisinde öğrenmekte ve hayata hazırlanmaktadır. Çocuğun kişiliği aile içerisindeki iletişiminden etkilenmekte, ilerleyen döneminde kuracağı sosyal ilişkiler ve tercihler bu doğrultuda şekillenebilmektedir.

Çocuklar ve çocuklukla ilgili olarak Erikson, çocuklar üzerinde doğumdan olgunluğa kadar süregelen klinik çalışmalarına dayanarak şunları söyler: “Çocukluk, insanı insanlığa başlatan ilk sahne, kendimize özgü yeti ve eksikleri yavaş, fakat açık bir şekilde geliştiren ve tamamlayan önemli bir ortamdır.” Erikson’a göre, çocuğun öğrenmesi, büyük ölçüde anne-babası tarafından ilgi, sevgi ve fizyolojik gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır (Yavuzer, 2014: 30). Çocuğun gelişiminin ailenin çocuğa olan ilgisi, sevgi ve hoşgörüsü ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Çocuğun ilk sosyalleştiği ve birey olarak kendini ifade etmeye başladığı ilk ortam ailedir. Bu nedenle ailenin çocuğun hayatını şekillendiren, geliştiren ve kişiliğinin özünü oluşturan kurum olduğu gözlemlenmektedir.

3.KUŞAKLARARASI İLETİŞİM

3.Kuşaklararası İletişim

Genç ve yaşlı nesil arasında eğitim, kültür, cinsiyet, sosyo-ekonomik etmenler, yaşanan dönem, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, değer yargıları, normlar ve aile içerisinde rollerde yaşanan değişmelere bağlı olarak yaşanan anlaşmazlıkları içeren kuşaklar arası iletişim, iki nesil arasında kuşak farkına bağlı olarak yaşanan iletişim farklılıklarını ve buna bağlı iletişim kopuklukları ve sorunlarını içine alabilmektedir.

Kuşaklararası iletişim literatürü; çocuklar, gençler, yaşlılar ve genel kategoriler arasındaki ara yaş kategorilerindeki bireylerin, kişilerarası iletişim dinamiklerini inceleyen, aynı zamanda da kuşak farkı yüzünden bireysel ve kuramsal düzlemde ortaya çıkan iletişim sorunları üzerinde gerçekleştirilen çalışmaları kapsamaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarında, özel sektör kuruluşlarında ve sivil toplum örgütlerinde kuşak farkı, aile içi iletişimde ve kurumların hem kendi çalışanlarıyla hem de kamularıya olan iletişimde etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kuşak farkının nedenlerini ve sonuçlarını analiz etmek, kuşakların kendi aralarında ve birbirleriyle iletişim pratiklerindeki tutum ve davranışlarını anlamak önem taşımaktadır (Becerikli, 2013: 20).

Dünyada ve Türkiye’de yaşlı nüfusun giderek artması ve dolayısıyla bu nüfusun karşılaştığı örgütsel ve gündelik yaşama dair sorunların da çoğalması, kuşaklararası iletişim sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Becerikli, 2013: 22).

Günümüzün gerek sosyal gerekse iş yaşamının inkâr edilemez gerçeği olan elektronikleşme ve küresel pazar, davranışlara ve kuşaklar arasındaki farklara da yansımaktadır (Uslu, Şahin ve Çam, 2012: 76).Kuşaklararası iletişim, toplum ideolojisinin bir parçasıdır (Atabek, 1995: 156). Günümüzde modernleşme ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler de kuşaklar arasındaki iletişim sürecini etkileyebilmekte ve kuşaklar arasındaki farkları artırabilmektedir.

Gençlerin kendi içindeki çatışmaların, ailelerine ve çevrelerine yansiyıp önceki kuşakla çatışma şekline dönüşmesi kaçınılmazdır. Halk ve gençler arasında yaygın inanç, iki

kuşak arasında ciddi fikir ve tutum farklılıkları olduğu ve bu farkın meydana getirdiği ayrılıkların da “kuşak çatışması” şeklinde ortaya çıktığıdır (Ünal, 2011: 97).

Gençler ve yaşlılar arasında yaşanan değer, tutum ve davranış farklılıkları iletişim süreçlerini etkileyebilmektedir. Genç ve yaşlı kuşak arasında yaşanan iletişim farklılıklarını giderilebilmesi için birlikte vakit geçirmeleri ve ortak bir paydada buluşabilmeleri gerekir. İletişim sorunlarının çözülmesi ve kuşak çatışmasının en aza indirilebilmesinde karşılıklı anlayış ve hoşgörü, empati ve etkin dinleme etkili olabilir.

3.1.Kuşak

Hemen hemen aynı zaman diliminde, aynı yıllarda doğmuş, aynı dönemin şartlarını yaşayan kişilerin oluşturduğu kitle kuşak olarak tanımlanabilir. Günümüzde eğitim seviyesinin, yaşanan ortamın, zamanın değişmesi, aile değerleri ve kültüre yönelik bakıştaki farklılıklara bağlı olarak kuşak kavramı ve buna bağlı olarak kuşak farklılıklardan daha fazla söz edilebilmektedir.

Kuşak sözcüğü TDK Büyük Türkçe Sözlüğü’nde “ Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu “ olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde kuşaklararası çatışma ya da kuşaklararası iletişim gibi kavramlar çok çeşitli disiplinler açısından yeni bir çalışma haline gelmiştir (Becerikli, 2013a: 6).

Bir kuşak, bir toplumun yaklaşık olarak aynı zamanlarda doğan üyelerinden oluşan yaş gruplarının bir biçimidir. Kuşak terimi, bir nesil ile öteki nesil arasında geçen dönem için de kullanılır. Birbiri peşi sıra gelen kuşakların toplumsallaşmasındaki farklılıklarla ilgili araştırmalarda, kuşaklar arası çatışma her şeyi kapsayan bir tema olarak kalmakla birlikte, hem değerlerde hem davranışlardaki sürekliliğin veya süreksizliğin ölçüsü konusunda bir anlaşmaya varılmış değildir. Her kuşak içinde, gerçeklikle ilgili birbiriyle çatışan ve kısmen cinsiyet, etnik köken ve toplumsal sınıf gibi başka özelliklerden kaynaklanan görüşler olabilir (Marshall, 1999: 439). Aynı dönemde doğan kişilerin oluşturduğu topluluk veya grup olarak tanımlanabilen kuşak; yaş, yaşanan zaman dilimi, kültür ve değer farklılıkları, roller gibi pek çok faktörü içine alabilir.

Kuşak sözcüğü Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nde şöyle tanımlanmıştır: “Demografide yaşamının bir dönemini beraber yaşamış ve bitirmiş fertler topluluğuna kuşak denilir” (Lotfi, Kabiri ve Ghasemlou, 2013: 94).

Bir kuşak, bir toplumun yaklaşık olarak aynı zamanlarda doğan üyelerinden oluşan yaş gruplarının bir biçimidir. Kuşak terimi, bir nesil ile öteki nesil arasında geçen dönem için de kullanılır. Bir kuşak veya nesil, anne ve baba ile çocukları arasındaki yaş ve yaşanan zaman diliminin kültür farkını ifade etmektedir. Bu da yaklaşık olarak 25-30 yıllık bir zaman diliminden oluşmaktadır. Bir kuşaktakiler, aşağı yukarı aynı zaman diliminde doğmuş ve aynı kültürel ortamda yaşamış olan insanlardır (Anıl, 2011: 17).

Gençlik döneminin hangi yaş grupları arasında olduğu yapılan araştırmalarda farklılık göstermektedir. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na belirlenen genç yaş grubu 12-24 iken, Birleşmiş Milletler Örgütü, UNESCO ve Nüfus Bilim tarafından belirlenen genç yaş grubu ise 15-25'dir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nce yapılan tanıma göre genç kuşak; 15 ile 25 yaş sınırı arasında eğitimlerini sürdüren, hayatını kazanmak için ücret karşılığı çalışmayan ve ailesinden ayrı bir konutu bulunmayan kişidir.

Yaşlı kuşağın, hangi yaş kategorileri aralarında yer aldığı ve genç kuşaktan farklılaştığı konusunda kesin olarak belirlenmiş bir yaş grubunun olduğu söylenemez. Ancak, yaşlı kuşağın, genç kuşaktan ortalama 25-30 yıllık bir zaman dilimi öncesinde yaşayan kuşak olduğu kabul edilmektedir (Anıl, 2011: 17,18).

Aynı dönemde yaşamış, aynı yaş aralığındaki bireylerin birbirlerini daha iyi anladıkları ve daha sağlıklı ilişkilerin görüldüğü bilinmekle birlikte, aralarında en az 25 ila 30 yaş fark bulunan genç ve yaşlı kuşağın da birbirlerini anlamaya çalıştıklarında, farklılıklarının en aza indirilerek, benzerliklerden yola çıkılarak, anlaşma sağlayabilmesinin mümkün olacağından söz edilebilir.

3.2.Kuşaklararası İletişim Bağlamında Gençlik ve Gençlik Kültürü

Genç ve yaşlı kuşak arasında kültür, eğitim, dil, yaşanan dönem ve yaşa bağlı olarak yaşanan iletişim farklılıklarını ele alan kuşaklararası iletişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için gençliğin ve onların oluşturduğu kültür yapısı olarak ifade edilebilecek gençlik kültürünün anlaşılması yarar sağlayabilir.

Gençlik sosyolojide biyolojik bakımdan genç olma durumunu yansıtmaktan ziyade, atfedilmiş bir statü ya da toplumsal düzeyde kurgulanmış bir adlandırma olarak düşünülen bir terimdir. Gençlik terimi üç şekilde kullanılır. Birincisi, çok genel bir bakış açısıyla yaşam çevrimindeki bebekliğin ilk dönemlerinden yetişkinliğin eşiğindeki gençliğe kadar olan evreleri kapsar. İkincisi, “teenager” olarak tanımlanan ve on ila yirmi yaş arasındakiler üzerine yapılan araştırmaları ve ortaya atılan kuramları tanımlamak için kullanılan bir tanıma içerir. Üçüncüsü ise sanayileşmiş toplumlarda kentleşmenin beraberinde getirdiği duygusal ve toplumsal sorunları tanımlamak için kullanılan bir kavramı ifade eder (Marshall, 1999: 264).

Gençlik dönemini, biyolojik bir temele dayanan ve toplumsal yapı içerisinde anlamlı olarak kabul eden tanımların yanında, gençliği oluşturulmuş bir sosyal statü ve kurgulanmış bir toplumsal adlandırma düzeyinde değerlendiren sosyolojik yaklaşımlar da mevcuttur. (Yaman, 2013: 37).

Ergenin, davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamında etkili olan toplumsal kurum, ailedir (Yavuzer, 2014: 287). Genç kuşak henüz öğrenme ve gelişme sürecinde olduğundan dolayı aile büyükleri olarak orta ve yaşlı kuşağın belli konulardaki desteğine ve yol göstericiliğine ihtiyaç duyabilir. Ailenin en önemli işlevlerinden biri olarak da bilinen aile desteğinin gençlere verilme noktasında orta ve yaşlı kuşağın dikkatli olması gerektiğinden söz edilebilir. Bu dönemde özgür bir birey olarak hayatını sürdürmek isteyen genç bir yandan aileye ihtiyacı olduğunun farkında olmakla birlikte aileden bağımsız hareket etmek isteyebilmektedir. Nitekim bireyin sorumluluk bilinci ve toplumsal değerleri öğrendiği yegane kurum ailedir.

UNESCO’nun bir yayınında, üç ayrı gençlik tanımına yer verilmiştir. Birinci tanımda, gençliğin “on beş-yirmi beş yaş grubu” olarak belirtilmesinin yanı sıra, gencin kişilik yapısı da hesaba katılarak “Genç; öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan ve kendine ait konutu bulunmayan kimsedir” veya “Genç; geniş bir hayal gücüne sahip olan, cesaretin çekingencilik ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insandır” gibi tanımlara ihtiyaç duyulmuştur (Ünal, 2011: 28).

Kuşaklar arasındaki farklı duyuş ve düşünüş nedeniyle, anne baba ve ergen arasında, yeterli düzeyde dostça bir ilişki kurulamamaktadır. Bunun sonucu olarak da, davranışlarından dolayı kendisine çocuk muamelesi yapılan genç, yer yer isyan etmektedir. Sosyal baskıyla oluşturulan güvensizlik ve şüphencilik duyguları yerine, gence bir kişiliğe sahip olduğu hissettirilmeli, işinde ve sosyal yaşamında arzularını, yetenek ve gereksinimlerine uygun bir biçimde gerçekleştirebilmesine yardım edilmelidir (Yavuzer, 2014: 270). Hayata bakış, alınan eğitim, yaşanan dönem, kültür, değer ve normlara, ailedeki rollere ilişkin bireylerin tutumlarında yaşanan değişim aile içi iletişimde kuşaklar arasında iletişim kopukluklarının yaşanmasına sebep olabilir.

Sosyolojik yaklaşıma göre ergenlik dönemi en genel ifadesiyle hem kültürün hem de toplumsal yapının tesiri altındadır. Dolayısıyla yetişkinliğe geçiş dönemi olarak telakki edilen ergenlik döneminde gençlik, sosyalleşme sürecinin içerisine girmektedir. Nitekim sosyoloji ergenlik dönemini yaşanan sosyalleşme sürecinde karşılaşılan toplumsal zorlukları ve kişinin geçirmiş olduğu rol değişimleri bağlamında konu edinmekte; kültürün ve toplumsal yapının ergen üzerindeki etkisini, yaşanan sorunları incelemektedir (Yaman, 2013: 45). Ergenlik döneminde birey sosyalleşme sürecini yaşarken belli fiziksel ve zihinsel değişimlere bağlı olarak, rol değişimleri yaşayabilmekte ve toplumsal zorluklarla karşılaşabilmektedir.

İnsan, yaşamı boyunca sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. Gençlik (ergenlik) dönemi, gelişim sürecinin en önemli evresini oluşturur. Çocukluktan erişkinliğe geçiş olan ergenlik dönemi, bireyde gözlenebilen sürekli ve süratli gelişimi kapsamaktadır (Yavuzer, 2013: 244).

Yörükoğlu da gençlik dönemini, yaşanan değişimi bedensel, ruhsal ve cinsel olgunlaşma süreci olarak tanımlamaktadır. Ona göre gençlik dönemi yalnızca olumsuzlukların toplandığı bir zaman dilimi değil, aynı zamanda tutkunun, idealizmin, sıkı arkadaşlıkların yeşerdiği; kendini ispat ve kendi kimliği ile toplumda var olma mücadelesinin kıyasıya yaşandığı bir dönemdir (Yaman, 2013: 47). Gençlik dönemi, gençlerin bedensel yapılarındaki değişim ve gelişimin yanında zihinsel ve ruhsal olarak belirli bir olgunluğa, yeni bir kimlik yapısına büründükleri bir dönem olduğundan dolayı olgunlaşmaya erişim dönemi veya olgunlaşma evresi olarak tanımlanabilir.

Gençlerle iletişim kurarken yorum ve değerlendirmelerden uzak olmak, onları yargılamamak, etkili sözel olmayan davranışlar sergilemek önemlidir. Özellikle sözel olmayan davranışlarımızla onu dinlediğimiz mesajını iletme, gençler için önemli görülmektedir. Aynı zamanda onları dinlerken sözel tepkiler vermek, sorular sormak da onların kendilerini dinlediklerini hissetmelerini sağlar (Cihangir, 2011a: 84).

Kuşaklararası iletişim sürecinin etkili bir şekilde yürütülebilmesinde genç ve yaşlı kuşağa yani her iki tarafa sorumluluklar düşmektedir. İletişim kurarken eleştiriden, yorum ve değerlendirmeden uzak, aktif dinleme yöntemi, empati becerisi ve ben dili ile konuşmak her iki tarafın birbirini anlamasını kolaylaştırabilir, mesaj alışverişinin daha etkin olabilmesine katkı sağlayabilir.

3.3.Kuşaklararası İletişim Bağlamında Yaşlılık Olgusu

İnsan hayatının en zor dönemlerinden biri olan yaşlılık döneminde, bireylerin gerek iş hayatından uzaklaşması, arkadaş sayısı ve buna bağlı sosyalleşme imkânının azalması, psikolojik olarak daha hassas karakter yapısı sergilenmesi, saygı ve ilgi beklentisi nedeniyle iletişim anlamında zorlukların yaşanabileceği bir dönem olduğundan söz edilebilir.

Yaşlılık, insan hayatının zorunlu olarak geçirmek durumunda kaldığı ve önlenmesi /geri gelmesi mümkün olmayan sosyolojik, psikolojik ve biyolojik bir süreçten ibarettir (Sancaklı, 2006: 50).

Yaşlılık, tarihsel süreçler ve kültürlerle göre farklılık gösteren bir olgudur. Yaşlılığa farklı anlamlar yüklenmekle birlikte, bir sorun olarak görülmesi ve bu konuda araştırmaların yapılması oldukça yenidir. Özellikle gelişmiş toplumlarda yaşlı nüfus oranındaki artışları gösteren demografik çalışmaların yaygınlaşması, akademik ve politik çevrelerde yaşlılara ilgiyi artırmıştır. Günümüzde yaşlılara sunulan informal ve formal hizmetlerin artırılması , sosyal politikaların oluşturulması, yaşlılıkta yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi konularda çaba sarf edilmektedir (İçli, 2008: 29).

Yapılan araştırmalar, gelecekte yaşlıların dünya nüfusundaki payının giderek artacağını, saçları ağaran bir dünyada yaşayacağımızı ortaya koymaktadır. Dünya nüfusunun

yaşlanması sadece endüstrileşmiş ülkelerle sınırlı olmayıp, gelişmekte olan ülkelerde de gerçekleşen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Sancaklı, 2006: 50)

Kuşaklararası iletişim ve diyalogun sürekli canlı tutulması, toplumsal yapının sağlam tutulması açısından önemli bir husustur. Bu aynı zamanda kuşaklararası çatışmaların ortaya çıkmamasını da sağlar (Sancaklı, 2006: 59). Bireyler yaşlandıkça çevrelerindeki insan sayısı azalmaya başlar, duygusal ve fiziksel yapılarındaki değişim, emeklilik vb. nedenlerle de yalnızlaşırlar. Gençlerin yaşlılarla sürekli iletişim halinde olması, onları dinlemesi yaşlı kuşağın kendilerini iyi hissetmesine yardımcı olabileceği gibi gençleri daha kolay anlamalarına da katkı sağlayabilecektir.

Yaşlılık kaçınılmaz ve geri dönülmez bir süreçtir. Çağımızda yaşam sürecinin bir parçası olarak görülen yaşlanma, insanlarda zamana bağlı değişimleri içine alır. Yaşlılık genel anlamda bireyin fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarında bir gerileme, sağlığın, gençlik ve güzelliğin, üretkenliğin, cinsel yaşamın, gelir düzeyinin, saygınlığın, rol ve statünün, bağımsızlığın, arkadaşların, eş ve yakın ilişkisinin, sosyal yaşantının ve sosyal desteklerin azalması ve kaybı gibi döneme özgü pek çok sorunun yaşandığı bir kayıplar dönemidir (Bahar, Bahar ve Savaş, 2009: 86).

Yaşlılık her insanın yaşayacağı doğal bir süreç olarak adlandırılabilir. Bu dönemde çevredeki arkadaş sayısında gözlenen azalma, kişiliğin duygusallaşması, emeklilik ve buna bağlı gelir düzeyi, sosyal statü ve sosyal ilişkilerde yaşanan azalma pek çok yaşlı bireyin iletişim sürecini etkilemekte ve yaşanan sorunlar en çok aile içerisinde kendini hissettirebilmektedir. Günümüzde yaşam kalitesinin yükselmesi, eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak doğum oranlarındaki belirgin azalma, evlilik yaşının ilerlemesi gibi nedenler Türkiye’de de yaşlı nüfus artışını hızlandırmaktadır.

Yaşlılığın en önemli sorunu başkalarıyla, çevreyle, yakınlarla, toplumla kurulup sürdürülen iletişimin kaybolmasıdır. Bu kayıp yaşlının çevresinde bulunan eşinin, çocuklarının desteğinin, ilgisinin azalması ya da kişi tarafından bu şekilde yorumlanması biçiminde soyut düzeyde olabileceği gibi, eşin ölümü, çocukların evden ayrılması biçiminde somut düzeyde de olabilir (Bahar, Bahar ve Savaş, 2009: 87,88). Yaşlılık döneminde çevredeki arkadaş ve akran sayısındaki azalma, emeklilik süreci nedeniyle aktif iş hayatının olmaması kişinin çevreyle olan iletişiminin azalmasına veya

kaybolmasına sebep olabilir. Bu sorunu yaşıyan yaşlı bireyin iletişim anlamında sağlıklı bir ilişki sürdürebilmesi için aile bireylerinin ilgi göstermesi, empati kurması etkili olabilecektir.

OECD, yaşlılığı “davranış ve ihtiyaçları değişen heterojen bir gruptan oluşan 65 yaş üzerindeki insanlar” olarak ele almaktadır. Yaşlılık biyolojik, kronolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere farklı alanlarda yorumlanmaktadır. Biyolojik yaşlılık, insan organizmasındaki fonksiyonların azalması ve hücre kayıpları olarak tanımlanmaktadır. Kronolojik yaş, doğumdan ölüme kadar geçirilen yaş evrelerini kategoriler halinde değerlendirmektedir. Psikolojik yaş, kişinin hissettiği yaş olarak kabul edilmektedir. Sosyal yaşlanma ise statü ve rol kayıplarıyla yaşamdan yavaşça geri çekilme, çevrenin kişiyi yaşlı olarak değerlendirdiğinin algılanması ile anlam kazanmaktadır. Hızlı toplumsal değişme, farklı gelişmişlik düzeyleri, toplumlardaki bireylerin toplumsallaşma süreçlerini, yaşam deneyimlerini etkileyerek yaşlılığa ilişkin farklı anlamların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (İçli, 2008: 31).

Yaşlılık, büyük bir oranda kişinin yaşı ile bağlantılı olarak tanımlansa da gerçekte kişinin psikolojik durumu yani kendisini nasıl hissettiği ve hayata bakışı, sosyalleşme düzeyi ve toplumsal rollerdeki durumu, statüsü gibi pek çok etkenle birlikte gerçek anlamına kavuşabilir.

3.4.Yaşlılar ve Gençler Arasındaki İlişkiler

Gençlere ve yaşlılara yönelik bakış açısı geleneksel ve modern toplumlarda farklılık gösterebilmektedir. Geleneksel toplumlarda yaşlılarla ilgilenme ailenin temel sorumlulukları arasında iken modern toplum yapısıyla birlikte yaşanan aile değerlerindeki çözülüm, çekirdek aile yapısı vb. etkenlerle yaşlıların huzur evlerine bırakılma sayısında artış görülebilmektedir. Huzurevlerine bırakılan yaşlılar, giderek yalnızlaşabilmekte, ailelerine özlem duymakta, akranları ile sosyalleşerek iletişim kurmaya çabalayabilmektedir. Bu durum gençlerle olan iletişimlerinin de kopmasına neden olabilmektedir.

Geleneksel toplumlarda yaşlı ana baba ile ilgilenme ailenin sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Özellikle yetişkin çocukların bu rolü üstlenmesiyle de yetişkin çocuk en

önemli destek ve sosyal iletişim kaynağı olmaktadır. Çocukların yetişkin hale gelip kendi ailelerini kurdukları dönemde de ana baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin devam ettiği görülmektedir. Çocuklar bir yandan maddi sorunlarını çözmeye çalışırken, diğer taraftan da yaşlı ana babaya bakma çabası içerisine girmektedirler. Çocukların ana babalarının bakımını üstlenmeleri, yaşlılar tarafından en iyi destek olarak kabul edilmekte ve bu destek yaşlıların huzurevlerine girişlerini erteleyerek aile dışından yardım isteme gereğini ortadan kaldırmaktadır. Yapılan araştırmalar yaşlılık çağında kuşaklar arası ilişki ve etkileşimlerde sevgi alışverişinin, yeni kurulan aile bağları ve büyükanne/büyükbaba rolü ile yoğunlaştığını göstermektedir. Yaşlıların birikimlerinden yararlanarak deneyimlerini paylaşmanın gençlerin yaşamında katkı sağladığı da anlaşılmaktadır (İçli, 2008: 35).

Yaşlı ana babalarla çocukları arasındaki ilişkilerde yardım ve destek beklentisi tek taraflı değildir. Yetişkin çocuklar ve ana babalar birbirlerine karşılıklı olarak yardım etmektedirler. Yaşlıların çocuklarına yaptıkları yardımlarla, çocukların ana babalarına yardımları benzerlik göstermektedir. Çocuklar yaşlı ana babalarına hastalık, yaşlılık ve sakatlık durumlarında bakım sağlama, alışveriş, ev işleri gibi yardımlar sağlanarak yaşlıların ekonomik durumlarına yardımcı olmaktadırlar. Yaşlı kuşaktan çocuklara ise parasal yardımlar, çocuk bakımı ve yetişmesi, aile içi kültürel değerlerin özellikle torunlara aktarılması gibi destekler söz konusudur (İçli, 2008: 35, 36). Yaşlılarla gençler arasındaki iletişim sürecinde karşılıklı yardımlaşmalar söz konusudur. Yetişkin ve çalışan bireyler, çocuklarına genellikle aile büyüklerine emanet etmekte, yaşlılar modern toplumda torunlarının bakımını üstlenen, onlara sevgi ve şefkatlerini aktaran, çocuklarına destek olan bir misyon sergilemektedirler.

Ana baba ile gençler arasında olumlu ilişki kurabilme çocukluğun ilk yıllarında çocuğun ana babaya bağımlı olduğu yıllara uzanmaktaysa da bu dönemlerde sıcak bir ilişki kuramayan yaşlı ana baba ve çocuklar arasında da ilerleyen yaşlarda karşılıklı sevgi ve saygı bağları oluşabilmektedir. Bu durum yetişkin çocukların ana babalarının rollerine benzer roller üstlenmeye başlamasıyla, belli bir olgunluğa ulaşmalarıyla ilişkili görülmektedir. Yaşlı ana babalarla çocuklar arasındaki iletişimin sıklığı da yaşlıların kendilerini iyi hissetmelerini sağlamaktadır (İçli, 2008: 37). Yaşlılar ve gençler arasındaki ilişkinin sıklığı, birbirlerini anlamaya çalışma çabaları, dinleme becerileri,

saygı ve sevgi düzeyleri, aile içindeki roller ve sorumluluklarının bilinci aile içi iletişim süreçlerini olumlu yönde etkileyebilir.

3.5.Kuşak Çatışması

Gençler ile anne, baba veya genel olarak aile büyükleri arasında yaşanan anlaşmazlık veya uyuşmazlık olarak tanımlanabilen kuşak çatışmasının, aile bireyleri arasında yaşanan tutum, değer ve davranış farklılıkları ile bu farklılıklardan doğan iletişim sorunlarını kapsadığından söz edilebilir.

Kuşaklararası çatışma kavramı kuşaklararasıdaki değer farklılıkları ve benzerlikleri üzerinde durur. Farklı grup ve fertlerin arasındaki davranış farklılığı her zaman dikkat çekici olmuştur (Lotfi, Kabiri ve Ghasemlou, 2013: 94). Kuşak çatışması gençlerle anne, baba, aile arasında görüş farkından doğan anlaşmazlıktır. Bu sorun yabancı kaynaklarda “generation gap” olarak adlandırılmıştır. Sözlük karşılığı kuşak açıklığı, aralığı, ayrılığı olup, dilimizde kuşak çatışması olarak kullanılmaktadır. Bu sorunun kaynağı, gencin kimlik arayışı olup, bu arayış içinde ailenin aktardıklarından başka, farklı kültürlerin, altkültürlerin etkisi altında kişilik özellikleri edinmesidir. Gencin kimlik arayışının ve toplumsallaşma sürecinin ürünü olan bu durum bütün toplumlarda her zaman ortaya çıkması olası, doğal ve evrensel bir olgudur (Köknel, 2001: 163).

Ebeveyn-çocuk arasındaki sorunlu ilişkilerin farklı biçimlerinden söz edilebilirse de bunlardan en önemlisi çatışmadır. Aslında kuşak çatışması sırf ailesel değil, genel bir sosyal sorundur. Dolayısıyla da ebeveyn-çocuk çatışması toplumdaki genel kuşak çatışmasının aile alanındaki kesiti, bir görünümüdür. Kuşak çatışması, genel çatışma örüntüsü üstüne oturan olumsuz bir davranış biçimi, toplumda genç ve yetişkinlikler arasında gerçekleşen bir iştir. Kuşak çatışması kısaca şöyle tanımlanabilir: Yetişkinlerin gençleri bedensel olarak gelişmiş olmalarına rağmen sorumluluk ve inisayitif alacak düzeyde bir ruhi-zihni yeterlilik ve tecrübeye sahip olmadıkları ve dolayısıyla da yetişkinlerin fikir vermek, yol göstermek, davranış göstermek gibi yollarla işleyen bir vesayetine ihtiyaçlarının olduğu, bu olmadığı takdirde yanlışlıklar yapabilecekleri düşüncesi ile; gençlerin kendilerini bedensel olduğu kadar ruhi ve zihni yönden yeterli oldukları, güncel gelişmeleri yetişkin kuşaktan daha iyi gözlemleyip daha sağlıklı karar

verebilecekleri, aksine yetişkin kuşağın bazı konularda yeterli olmadığı düşüncesi arasında yaşanan çelişki ve çatışmadır (Aydın, 2013: 210, 211).

Kuşaklararası anlaşmazlığın kökeni kuşakların birbirlerini anlamak için gerekli çabayı harcamamasıdır. Anneler ve özellikle babalar kendi dünyalarının görüşlerini, davranışlarını, duygusal kalıplarını çocuklarında görmek istiyor, bunu bulamadıklarında ise çocuklarını anlamaya çalışmak yerine onları eleştirmek, küçümsemek ya da aşağılamak, baskı altın almak gibi yollara başvuruyorlar. Bu noktada gençlere düşen görev onları anlamaya çalışmak, annesine babasına kendini anlatmak için çaba harcamak (Atabek, 1991: 37). Kuşaklararası çatışmaların önüne geçilmesinde empati kilit rol oynayabilir. Karşılıklı anlayış, hoşgörü ve ortak bir anlaşma noktasının bulunması, kişilerarası iletişim becerileri ile mümkün olabilir. Bu noktada pasif bir iletişim becerisi olarak algılanan dinleme ve özellikle aktif dinleme kuşak çatışmasının en aza indirilmesine vesile olabilir.

Gençlerin büyük çoğunluğu bu iki aşırı uç arasında yer alırlar. Yani ne topluma sırt çevirecek kadar kendilerini toplum dışına iterler ne de topluma açıktan başkaldıracak kadar ileri giderler. Gençlik çağlarını erişkinlerle belli bir uzlaşmaya vararak sonlandırırlar. Toplumda belli bir yer edinerek, belli bir amaca yönelerek gençlik bunalımını atlatırlar. Gençlik coşkusunu, yenilikçiliğini, hakseverliğini koruyabilen gençler verimli, üretken ve yaratıcı erişkinler olma yoluna giderler. Yetenekleri sınırlı, olanakları dar olanlar ise daha alçak gönüllü işlerde çalışarak sade yurttaşlar kalabalığına karışırlar. Sonuç ne olursa olsun her kuşak bir önceki kuşaktan değişik bir yaşam anlayışı geliştirir. Değer yargılarıyla, inançlarıyla, görüşleriyle, zevkleriyle önceki kuşaktan ayrılırlar.

Yetişkinlerin, yaşlı kuşakların gençlerden yakınması ve kuşaklararası çatışma, sürtüşme yüzlerce, binlerce yıldan beri süregelen bir olgudur. İçinde yaşadığımız yüzyılın hızlı, ekonomik, toplumsal ve teknolojik gelişmesini yaşayan toplumlarda bu çatışma daha belirgin olarak görülmekte, hem gençleri, hem de erişkinleri olumsuz yönde etkilemektedir. Kuşak çatışmasının temel nedeni, genç ve yetişkin kuşak arasındaki iletişim kopukluğundan, yani karşılıklı olarak gönderilen iletilerin çözülüp anlaşılmasından kaynaklanmaktadır (Köknel, 1986: 342). Gençler ve yetişkinler

arasındaki kuşak çatışmasının ve buna bağlı iletişim kopukluğunun giderilebilmesi her iki tarafın ortak bir anlaşma zemini yakalayabilmesi, benzer olarak hoşlandıkları aktivitelerde bulunup birlikte vakit geçirmesi ve en önemlisi empati kurabilmesine bağlıdır.

Kuşakların birbirine karşıtlığı her çağda varolan bir olgudur ve böyle olması da kaçınılmazdır. Bu karşıtlık kimi dönemlerde açık çatışmaya dönüşür ama çoğunlukla su yüzüne çıkmadan gizliden gizliye sürer gider. Kuşakların karşıtlığı üzülecek değil aslında sevinilecek bir olgudur. Gençlerin atılganlıkları, coşkuları hatta hayalcilikleri gelişmelerin, yeniliklerin kaynağı ve itici gücüdür. Gençler toplumsal yaşamda, sanatta, yazında, yeniliğin, değişikliğin ardından koşmasalardı ilerleme olmazdı. Bu nedenle gençlerle yetişkinlerin karşıtlığını kaldırmak yararlı bir sonuç sağlamaz. Önemli olan kuşak çatışmasını toplum yararına yaratıcı yolda kullanabilmektir. Gençlerin coşkusuyla, yetişkinlerin bilgi ve deneyimlerini birleştirebilmektir. Bunun ilk koşulu ise gençlere katılma olanağı vermek, gençlerle sağlıklı bir diyaloga girmektir (Yörükoğlu, 1991:19). Gençlerin hayalleri, geleceğe yönelik istekleri ile orta ve yaşlı kuşağın bilgi birikimi ve deneyimi yararlı amaçlar için bir araya getirildiğinde hem faydalı sonuçlar alınabilir, hem de iletişim kopukluğundan ve birbirlerini yeterince anlamamalarından kaynaklanan sorunları giderilebilecektir.

Kuşak çatışmaları genellikle genç yaş grubu üzerinde odaklanmaktadır. Çünkü gençlik döneminde duygular yoğundur ve sürekli dalgalanma gösterirler. Gençler sevinçle, üzüntü, sevgi ile nefret arasında gidip gelir. Ruhsal tepkilerinde aşırılık, davranışlarındaki çelişki bu döneme özgü bir bocalamanın belirtisidir. Gençler bir yandan içinden gelen dürtülerini dizginlemeye çabalarken öte yandan çevresi ile çatışmaya girebilir. İç dünyası ile dış dünya arasında dengeler kurmaya çalışır. Gençler, kendine özgü yaşamak istemekte, bağımsızlığını kazanmaya çabalamaktadır (www.psikoloji.com.tr, 2010). Kuşak çatışması, gençlerle yetişkinler arasındaki iletişim kopukluğundan doğar. Bu nedenle kuşak çatışmasının olumsuz, sağlıksız boyutlara erişmesini önlemek iyi bir iletişimle gerçekleşebilir. Bu iletişimi sağlıklı biçimde kurup sürdürebilmek, önce erişkin ve yetişkin kuşağın görevidir (Köknel, 2001: 165). Kuşak çatışmasının en önemli kaynağının gençlik döneminde yaşanan duyguların yoğunluğuna bağlı olarak bireylerin birbirlerini anlamaya çalışması, dinlememesi,

gençlerin saygısızlık yapabilmesi, yaşlı aile bireylerinin anlayışsızlığı olduğundan söz edilebilmektedir. Kuşak çatışmaları genellikle iletişim kopukluğundan doğabilmektedir. Yeterince birbirini anlamayan bireyler dinleme eksikliğinden kaynaklı olarak birbirlerini yanlış anlayabilmekte, anlayışsız veya saygısız davranabilmektedir. Bu durum iletişim süreçlerini olumsuz etkileyerek, çatışmaları beraberinde getirebilmektedir.

Sonuç olarak kuşak çatışması her dönemde anne-baba ve çocuklar arasında yaşanan bir olgudur. Bu noktada önemli olan hayata bakış, değer algıları gibi etkenleri dikkate alarak her iki tarafın da birbirine saygı duyması ve empati kurarak, etkin dinleme yöntemlerine başvurarak, farklılıklar arasındaki benzerlikleri ve farklılığın getirdiği avantajları da göz önünde bulundurup, her iki tarafın da yeni benzerlikler yaratmak istemesi ve etkili iletişim yöntemlerini kullanmasıdır.

3.6.Kuşak Çatışmasının Nedenleri

Genç ve yaşlı nesil arasında yaşanan uyumsuzlukları içeren kuşak çatışmasının ve buna bağlı iletişim sorunlarının çözülebilmesi için kuşaklar arası iletişim farklılıklarının ve kuşak çatışmasının sebepleri incelenebilir.

Ailede çatışmanın yönetilebilmesi için altında yatan sebeplerin bilinmesi gerekir. En genel şekliyle çatışmanın nedenleri; En genel şekliyle çatışmanın nedenleri; en basit çıkarların çatışması, rutin işlerle ilgili, uzmanlık müdahaleleri ve sıradan kişisel ilişkilerden kaynaklanabilir. Çatışmaların alanlarının sayısı arttıkça, çatışmalar hem nicelik hem de nitelik olarak da büyür. Bu da daha sonra ortaya çıkacak çatışmalara kaynaklık yapabilir. Asıl çözümü zorlaşan çatışmalar, geçmişle bağlantılı olan türler olduğundan kaynaklandığı sebebin çözümüne de yönelmeye dikkat edilmesi gerekir. Çatışmalar, taraflar olaya sağlıklı bakabildiği ölçüde çözülebilir ve çözümde her iki tarafın da büyük rolü vardır (Doğan, 2013: 221).

Gençlerle anne baba arasında ortaya çıkan ve kuşak çatışmasına yol açan durumları, olaylar şöyle sınıflandırılabilir:

Biçimsel olarak kuşak çatışması yaratan durumlar: Eve dönüş ve yemek saati, Çalışma, eğlenme, gezme saati, giyinme ve süslenme biçimi, sözlü ve sözsüz iletişim biçimi,

müzik dinlerken ya da iş yaparken gürültü çıkarmak, arkadaş seçimi, arkadaş ilişkisi, kız-erkek arkadaşlığı, büyüklere karşı saygı, ekonomik olanaklar, para sorunu.

İçerik olarak kuşak çatışması yaratan durumlar, olaylar: Özdeşleşme, özerklik, sorumluluk süreçlerinden kaynaklanan düşünceler, hak ve görev kavramı, gelenek, görenek, din anlayışı ve yorumu, geçerli değer yargıları, meslek seçimi, başarılı ve saygın insanın tanımı, müzik türü, dergi, günlük gazete, kitap seçimi, dinlenen radyo, izlenen televizyon, seçilen video kasetlerinin türü ve konusuna ilişkin görüşler, dünya görüşü, yaşam felsefesi, toplumun, ülkenin, insanlığın geleceğine ilişkin görüşler, ekonomik, ideolojik ve siyasal görüşler (Köknel, 1986: 344,345). Kuşak çatışmasına günlük yaşamda sebep olabilecek pek çok neden olabilir. Bazen okuduğumuz bir kitap veya gazete, bazen ekonomik, sosyal ve özellikle siyasal görüşümüz, meslek tercihimiz hayata bakışımızı şekillendirirken kuşak çatışmasının da zeminini oluşturabilir.

İki kuşağın farklı biçimde sosyalleşmesi, kuşaklar arasında düşünce, inanç ve eylem bakımından farklılık yaratmaktadır. Böylelikle, ana-babaların özümlediği sosyal ve kültürel biçimler, çocukların öğrendikleriyle az da olsa farklılık göstermektedir. Yaş ilerledikçe sosyalleşmenin azalması ya da topluma uyumda belirgin bir azalmanın görülmesi, kuşaklar arası boşluğu artıran bir başka sebeptir (Yavuzer, 2013: 251). Gençler ve yetişkinlerin sosyalleşme süreçleri farklılık gösterdiğinden dolayı kuşaklar arasında yaşanabilecek çatışma veya boşluğun her iki tarafın da isteklerine uygun sosyalleşme imkanları ile giderilmesinin faydalı olacağından söz edilebilmektedir.

Kuşaklar arası çatışmaya sebep olan diğer etkenlerin başında, büyümeyle yeni olanaklar edinen ergenin kendini yetişkin olarak kabul ettirme çabası gelir. Ergen bu yolla kişiliğini kabul ettirmeye çalışır. Çatışmaya sebep olan diğer bir etken, çocuklarının yeni statülerine ana-babanın uyumda güçlüğü ugramalarıdır. Ana-babanın sosyalleştirme kurumu niteliğindeki rehber rollerinden, çocuklarını kısmen kendileriyle eşit statüde görmek şeklindeki rol değişimi bu zorluğu yaratmaktadır (Yavuzer, 2013: 252). Ergenlik döneminin ardından gençlerin aile içerisindeki rol değişimi yaşaması ve büyüdüğünü, özgür olabileceğini düşünen tavrı ebeveynleri ile çatışmalara yol açabilmektedir.

Kuşak çatışmasında en sık rastlanan sebepler; dinlenen müziğin niteliği ve sesinin yüksekliği, giyim-kuşam ve saçların biçimi, kullanılan takılar ve argolu konuşma üslubudur. Esnekliği az olan ebeveynler, bu gibi sebeplerle kolayca çatışmaya girer ve aralarındaki iletişimde kopmalara gidebilecek kadar işi ilerletirler (Ünal, 2011: 98). Kuşak çatışmasının pek çok sebebi olabilir. Genç ve yaşlı birey arasında iletişim kopukluğuna yol açan kuşak çatışması; kişilerin hayata bakışından üslubuna, giyim-kuşam ve saç stilinden kullandığı takılara kadar pek çok nedenden kaynaklanabilir.

Ülkemizde kuşaklar arası çatışmayı konu alan araştırmalara göre ana-baba, bu dönemin psikolojisinden habersiz olarak, egemen olma eğilimi göstermekte, ailede eğitimin yalnızca büyüklerin nüfuzuna dayandığı gözlenmekte, ergenin arkadaş grubuyla ana-babasının ayrı düşünce ve görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır (Yavuzer, 2013: 253). Kuşak çatışmasının giderilebilmesinde anne babanın anlayışlı ve hoşgörülü tavrı etkili olabilir. Ebeveynlerin genç bireylere yönelik hükmedici tavrı sorunların büyümesine ve çatışmaların artmasına yol açabilir. Bu noktada orta ve yaşlı kuşakların gençleri anlamaya çalışarak yönlendirmede bulunmaları çatışmaları önleyerek, iletişim süreçlerini kuvvetlendirebilecektir.

Esasında gençlerle anne babaları arasında, sosyal ve ahlaki konularda büyük ölçüde uyum bulunmaktadır. Çünkü gençler, ahlaki değerlerini önemli ölçüde ailelerinden almaktadırlar. Bu uyum, on altı-on dokuz yaşları arasında tam olarak ortaya çıkmamakta, ancak yirmi yaşından sonra yavaş yavaş fark edilmektedir. Gençlerle ebeveyn arasındaki çatışma sebeplerinden bir diğeri de, karşı cinsle ilgili ilişkililerdir. Özellikle genç kızların aileleri, bu konuda zorlanmaktadır (Ünal, 2011: 98). Ailenin bireyin sosyalleşmesine, karakterinin oluşumuna etki gibi katkılarının yanında ahlaki değerleri ve toplumsal normları kazandırabilme niteliğine de sahip olduğu görülebilmektedir.

Gençler, yetişkin kuşakları tutuculukları, katı kurallara bağlılıkları, otoriter davranışları, hoşgörüsüz oluşları ve anlayışsızlıkları nedeniyle eleştirmektedirler. Genel olarak ergenlerin, anne babalarıyla en önemli çatışma alanlarını, okul ve öğrenim sorunları, siyasal konular, eve yardım, gece dışarı çıkma, belli saatlerde eve dönme ve evde bulunmaya zorlanış, yetişkinlerin bir konuyu gereksiz yere uzatmaları, kardeşlerle

ilişkiler, beslenme, arkadaş seçme ve karşı cinsle arkadaşlık gibi konular oluşturmaktadır (Yavuzer, 2014: 295). Gençler ve yetişkinler arasında çatışmaya yol açan sebeplerin başında gençlerin gece dışarı çıkmak ve arkadaşlarına kalmak istemesi geliyor. Aile büyükleri çocuklarını korumaya çalışırken, gençler daha özgür ve bağımsız davranabilme ihtiyacı içerisinde olabiliyor. Bu durumda yetişkinlerin gençleri anlamaya çalışması ve tolerans gösterebilmesi, gençlerin ise ailelerinin kararlarına saygı duyması iletişim sorunlarını önleyebilecektir.

Gençler ve yetişkinler arasındaki yaş farkı, içinde bulunulan zaman dilimi vb. faktörler toplumsal değerlere bakış açılarını etkileyebilmektedir. İletişim teknolojileri ile birlikte ailenin çözülümü ve mahremiyet duygusunun azalması gibi etkenler bireylerin eskiye oranla daha açık ve paylaşımcı olabilmelerine, aile içindeki temel değerlerin sarsılmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla gençler, yetişkinleri tutucu, kaba, dar görüşlü ve otoriter bulabilmekte iken yetişkinler gençlerin saygısız, sabırsız, özgürlüğüne düşkün, sorumluluk bilincinden uzak olduğunu düşünebilmektedir.

Kuşaklar arası çatışmaları ortadan kaldırmak için, yetişkinlerle ergenler arasında dengeli ve düzenli bir iletişim kurarak diyalogu gerçekleştirmek ve ortak değerler oluşturmak, en akılcı çözüm yolu olmaktadır (Yavuzer, 2013: 255).

Yetişkin toplum ile farklı değerlere sahip olma, başlı başına bir uyumsuzluk ve çatışma nedenidir. Gençlik dönemi bir bakıma kimlik arama, kendini ispatlama, bağımsızlık kazanma evresidir. Bu kimliğini kazanma çabası içindeki genç, yetişkinden arzu ettiği güveni göremezse huzursuz olur (Kulaksızoğlu, 2013: 94). Genç ve yaşlı kuşak arasındaki uyumsuzluklar gençlerin yetişkinlerden bağımsız ve özgürce hareket edebilme, kendi kararlarını alabilme isteklerinin yanında toplumsal değer ve normlara ilişkin bakış açılarından da kaynaklanabilir.

Ana-babanın kişisel deneyimleri ile çocukları arasında oluşan görüş ve düşünce farkları giderek genç bireyin iç dünyasını etkilemeye ve onu bazı çatışmalara itmeye başlar. Ana-baba ile ergen arasındaki diğer kırılma ve gerginlikler, kardeşler arası ilişkilerden, akrabalarla olan ilişkilerden, ana-babanın kendi aralarındaki ilişkilerinden, parasal konulardan, ev sorumluluklarından ve ergenin sosyal faaliyetlerinden kaynaklanabilir. Aile içindeki ana-baba ve yaşlı aile üyeleri, gencin zihin dünyasında olup bitenleri

anlayacak durumda değillerse, ortam daha da özölmez bir duruma dönüşebilir (Yavuzer, 2013: 246). Kuşak çatışmalarının birçok sebebi olabilir. Özellikle ergenlik dönemindeki gençler ile aileleri arasında sıkça yaşanan kuşak çatışmasında gençlere olduğu kadar anne babalara da sağlıklı bir aile içi iletişim süreci gerçekleşmesinde büyük görevler düşmektedir. Anne babaların, çocukların istekleri ve gençlerin kendi bağımsızlık arayış süreçlerinde eleştirel yaklaşımdan, dinleyerek ve empati kurarak yaklaşması iletişim sürecini kolaylaştırır. Gençler ise anne babalarının kendilerinin iyiliğine söylediğı sözleri veya davranışları kısıtlama ve yasak olarak görmemesi, aile büyüklerinin sorumluluk ve endişe bilinciyle belli kararlar aldıklarını göz önünde bulundurması gerekir. Sağlıklı ve etkin, kuşak çatışmasının minimum düzeye indiğı aile içi iletişim süreci için, herkesin ortak dili konuşabileceğı ortam ve zamanlar yaratılmalı, böylelikle kuşak çatışmasından doğan anlaşmazlıklar ortak iletişim zemini ile en alt seviyeye indirilmeli.

3.7. Kuşak Çatışmalarının Faydaları

Gençler ve yaşlılar arasında değer, tutum ve davranışlardaki farklılıklara bağılı olarak yaşanan anlaşmazlık olan kuşak çatışması, gençlerin yaratıcılıklarını, hayallerini ve atılganlıklarını gerçekleştirebilme olanağı sağlayabilir. Bu açıdan kuşak çatışmasının topluma faydalı hale getirilebileceğinden söz edilebilir. Farklı bakış açıları ve farklı kişilikler sağlıklı iletişim kurulduğunda bireyleri geliştirebilir, bireylerin yararına olabilecek bir faktör haline gelebilir.

Bilimde, sanatta, yazı alemi ve sosyal hayatta birçok yenilik, eskiyi beğenmeyerek başlamış ve gerçekleşmiştir. Bunu da genellikle genç kuşaklar başarmıştır (Ünal, 2011: 107). Dolayısıyla kuşaklar arası çatışmanın, sağlıklı ve başarılı sonuçlar elde edilmesine zemin hazırladığından söz edilebilir.

Ailenin kutsallığı, aile içinde olan her şeyin muhabbetle ve dostane olmasını gerektirir. Hatta yapılan bir tartışma veya kavga bile olsa, bunların dostane olması ve mutlaka bir şekilde ilişkileri güçlendirmeye yardımcı bir fırsat olarak değerlendirilmesi zorunludur (Doğan, 2013: 241).

Gençlerden uzak durmayan, onların arasına karışan erişkinler, kendilerini yenileme imkânı bulurlar; yaşlanmaları gecikir. G.B. Shaw'ın dediği gibi “Gençlerin yaşlılara yapabileceği en büyük yardım, onları sürekli uyanık ve tetikte tutmaktır.” Erişkinlerin gençlere göstereceği ilgi, sevgi ve anlayışlı yaklaşımla, kuşaklar arası çatışma yumuşatılıp gençlerle barış içinde yaşanabilir. Esasında bilinmesi gereken kuşaklar arası çatışma değil kuşaklar arası iletişim kopukluğunun varlığıdır. Çatışmalar iyi iletişimlerle her zaman uzlaşmaya dönüştürülebilir. Böylece çatışma yerine buluşma sağlanmış olur (Ünal, 2011: 105). Aile içerisinde gençler ve yetişkinler arasında her zaman çatışmalar yaşanabilir. Aile içerisinde yaşanabilecek çatışmaların sebepleri değişse de uzlaşma sürecinin her zaman etkili iletişim becerilerinden geçtiği söylenebilir. Kuşaklar arasında yeterince dinlememek, anlamaya çalışmamak, hoşgörü ve anlayıştan uzak davranmak, eleştirmek, suçlamak veya yargılamak gibi pek çok nedenle yaşanabilecek iletişim kopukluklarına bağlı çatışmaların ancak kişilerarası iletişim becerilerinin etkin bir biçimde kullanımı ile önlenebileceği dile getirilebilir.

Ailede zayıf bir noktanın güçlenmesi için çıkan istek dışı, dostça tartışma ve kavgalarda taraflar doğrudan konuya odaklanmalıdır. Bu ilkenin aile kültürüne kazandırılması için daima problemler, birbirini incitmeyecek bir şekilde ve yenileriyle üst üste eklenmeden çözümlmelidir. En sert tartışmaları dahi kişiselleştirmeden, sadece tartışılan konu üzerinden sürdürmek problemin çözümü ve anlaşılabilirliği üzerinde olumlu etkiler yapar. Bu, karşı tarafın saldırı algılamasını ve direnç geliştirmesini engelleyerek dostça iletişim kurmayı sağlar (Doğan, 2013: 242). Aile içi iletişimde yaşanan problemlerin özünün neden kaynaklandığının tespiti sorunların çözüm sürecini kolaylaştırabilir.

Ailesiyle olan iletişimi, çocuğun dünyasında büyük önem taşır. Ana-baba ve çocuk üçgeninde, ancak tarafların duygu ve düşüncelerini birbirlerini aktarmaları ve başarılı bir diyalog kurabilmeleri halinde sorunlarına çözüm bulmaları mümkündür (Yavuzer, 2013: 121). Aile ile kurulan iletişim çocuğun güven duygusunun pekişmesine yardımcı olabileceği gibi, problem çözme, anlama, empati kurabilme ve iletişim yeteneklerini de etkileyebilir.

Gerek aile içi iletişimde gerek iş dünyasında yani hayatımızın her alanında kuşak çatışması geçmişten günümüze olmuştur ve varlığını da sürdürmeye devam edecektir.

Çünkü her kuşak farklı bakış açısı, farklı zaman diliminde yaşama, elde edilen imkanlar, teknolojik yenilikler ve eğitim gibi pek çok nedene bağlı olarak farklı fikir yapısına sahip olacaktır. Ancak kuşak çatışması farklı fikirlerin bir araya gelmesi ve böylelikle toplumun yararına başarılı sonuçlar elde edilmesi gibi olumlu nedenlerle kullanıldığında sağlıklı bir sonuç elde edilebilecektir. Kuşak çatışmasını yok edebilmek veya en az seviyeye indirebilmek için yetişkin kuşak gençlerin istek ve heyecanlarını anlamaya çalışmalı, gençler ise aile büyüklerini dinlemeli ve onların görüşlerini alarak kendi kararlarını vermeyi öğrenmeli.

İnsan olarak fizyolojik ihtiyaçlarımızın yanında, psikolojik olarak tanımlandırabileceğimiz ihtiyacın iletişim olduğu, her insanın konuşmaya ve iletişim kurmaya ihtiyaç duyduğu bilinen bir gerçektir. Aile içerisinde ortak alanları, aynı evi, hatta aynı odayı paylaştığımız aile bireyleri ile aramızdaki bağları ancak sağlıklı bir iletişim süreci ile sağlamlaştırabiliriz. Bu nedenle iletişimin ve özellikle aile içerisindeki bireyler arasındaki iletişimin temel unsurunun karşılıklı bilgi alışverişi olduğu unutulmamalıdır. Toplumumuzda genç kuşakların hayattan beklentileri ile yaşlıların beklentileri farklılık göstermektedir. Bu durum aile içi iletişimlerine olumsuz yansıyabilir. Gençler anne ve babaları ile büyükbaba veya büyükannelerinin kendilerini rahat ve özgür bırakmasını, kendi kararlarını verebilmelerine izin vermelerini beklerken, yaşlı bireyler gençlerin kendilerine saygı duymasını, hürmet göstermesini, her türlü kararlarında kendilerine danışmalarını bekleyebilmektedir. Kuşaklar arasındaki tutum ve anlayış ayrılıkları ortak bir anlaşma zeminine varılıp, her iki tarafın karşılıklı beklentileri giderildiğinde, her iki tarafa da farklı bir bakış açısı ve değer algısı katacağından dolayı olumlu sonuçlar elde edilebilecektir. İletişim kuran iki birey kuşak farklılığını bir zenginlik olarak görmeye başladığında, birbirlerinin fikirlerini daha fazla önemseyeceğinden dolayı birbirlerine katacakları yenilikler ve deneyimlerin kazanılacağı umudu karşılıklı etkileşimi güçlendirebilecektir. Sonuç olarak iletişim kuran her iki tarafa düşen sorumluluk; anlayış, hoşgörü, empati ve dinleme becerileri ile birbirlerine yaklaşabilmeyi öğrenebilmek olmalıdır.

4.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Kapsamı

4.1.1. Araştırma Probleminin Tanımlanması

Bu araştırmada, kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkileri, derinlemesine mülakat yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler çözümlenerek yapılan inceleme sonucunda değerlendirilmiştir. Bu araştırmada, kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıkları ve buna bağlı çatışmaların aile içi iletişime ve aile içerisindeki bireylerin kişiler arası iletişim süreçlerine olan etkileri problem alanını oluşturmaktadır.

Kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisi 9 ayrı başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; Ailenin tanımı ve hayatlarına olan etkileri, iletişim kopukluğu, kuşak çatışmalarının nedenleri, aile içi iletişimi artırabilecek değerler, samimiyyetin aile içi iletişime etkisi, samimiyyetin aile içi iletişimdeki yeri, anne babaya düşen sorumluluklar, karşılıklı beklentiler, farklı kuşakların sağlıklı iletişim kurabilmesinin yolları olarak belirlenmiştir. Bu başlıklara ilişkin üç kuşağın görüşleri fenomenolojik yaklaşımla incelenmiştir. Veriler betimsel analiz ile incelenerek farklılıkların aile içi iletişime etkilerinin neler olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar elde edilen veriler ışığında yorumlanmıştır.

4.1.2.Araştırmanın Önemi

İletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, aile değerlerindeki değişimler, eğitim farklılıkları, yaşanan ortamın değişmesi vb. sebeplere bağlı olarak kuşaklar arasındaki iletişim farklılıkları ve buna bağlı çatışmaların arttığı gözlenmektedir. Aile içi iletişim alanında yapılan çok sayıda araştırma bulunmakta ancak alanda yapılan çalışmalar kuşaklar arasındaki iletişim farklılıkları ve çatışmaların aileye olan etkisine ilişkin soru işaretlerini gidermek konusunda kısıtlı kalmaktadır.

Bireyin ilk iletişim kurduğu, sosyalleşme sürecinin ilk adımlarını attığı ve hayata bakışının da temelini oluşturan aile içerisinde yaşanacak başarılı ve sağlıklı bir iletişim ortamı kişiler arası iletişim becerilerine yansımaktadır. Sağlıklı bir ailede büyüyen bireylerin ilerleyen yıllarda kişilerarası iletişim becerilerinin daha kuvvetli olduğu,

çatışma ve tartışmaya daha az meyilli oldukları bilinmektedir. Bu araştırmanın kuşaklar arası iletişim farklılıklarının giderilmesinde ailenin ve ailede kurulan etkili iletişimin oynadığı rolü göstermesi bakımından ışık tutacağı düşünülmektedir.

4.1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kuşaklar arası iletişim farklılıklarının giderilmesinde aile içi iletişimin etkisinin belirlenmesidir. Kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıklarına bağlı olarak ortaya çıkan çatışmaların ve problemlerin giderilmesinde aile içerisinde kurulacak sağlıklı ilişkilerin önem taşıdığını göstermek, bu doğrultuda kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının altında yatan sebebin iletişim eksikliği olduğunun farkına varılmasına sağlamak ve aile içi iletişimin önemi konusunda topluma bir bilinç kazandırmak araştırmanın amaçları arasındadır.

4.2.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın kuramsal ve saha olmak üzere 2 aşaması bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk aşamasında literatür taraması yapılmış. Kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisi aile, aile içi iletişim, kişilerarası iletişim, kuşaklararası iletişim kavramları tanımlanarak açıklanmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan araştırmada derinlemesine mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak katılımcılar ile daha ayrıntılı ve derinlemesine görüşler alınmış. Dolayısıyla kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisine ilişkin daha detaylı bilgiler edinilebilmiştir. Nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinin katkısı; araştırma grubu olarak daha az sayıda kişi ile daha fazla görüşme mesaisi harcamak suretiyle konunun detayına inebilmek imkanı sunmasıdır.

4.2.1. Nitel Araştırma

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları

çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45).

4.2.1.1. Nitel Araştırmanın Nicel Araştırmadan Farkı

Nitel araştırmada toplanan veriler nicel araştırmada olduğu gibi sayılara indirgenemez. Her ne kadar nitel yöntemlerle toplanan veriler üzerinde bazı sayısal analizler yapmak mümkün ise de, nitel araştırmada temel amaç sayılar yoluyla sonuçlara ulaşmak değildir. Asıl amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Bunun için de toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması ve araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin mümkün olduğu ölçüde doğrudan sunulması önemlidir. Gerek görüşmeler, gerekse gözlem ve dokümanlar yoluyla elde edilen verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması, araştırma sonucunda ulaşılan verilerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin önemli bir göstergedir. Bu tür veriler, nicel araştırmada toplanan sayısal verilerin istatistiksel testlere temel oluşturması gibi, daha sonra yapılacak içerik analizlerine temel oluşturur. Aynı zamanda veri toplama sürecinde elde edilen alıntılar da, görüşülen veya gözlenen bireylerin görüş ve deneyimlerinin doğrudan okuyucuya sunulması bakımından önemlidir. Nitel araştırmada nicelden farklı olarak gerçeklik oluşturulur. Asıl olan çalışılan durumdur. Değişkenler karmaşık ve iç içe geçmiştir ve bunlar arasındaki ilişkileri ölçmek zordur. Araştırmacı olay ve olguları yakından izler, katılımcı bir tavır geliştirir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 54).

4.2.1.2. Fenomenolojik Yaklaşımla Nitel Araştırma

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmanın deseninde olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Bu araştırmada kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisine ilişkin olgular üzerinde durulmuştur.

Nitel veri analizi konusunda en sık karşılaşılan analiz türlerinden birini fenomenolojik analiz oluşturmaktadır. Fenomenolojik analiz, ağırlıklı olarak varoluşçu psikoloji içerisinde gelişme gösteren bir yaklaşım olup, insanların çevrelerinde olup biten olayları

nasıl değerlendirdiklerini anlamaya çalışan bir analiz türüdür. Fenomenolojik analiz; araştırmacı ile katılımcılar arasında dinamik bir etkileşim sürecinin yaşadığı bir analiz türü olarak dikkat çekmektedir. Fenomenolojik analiz; insanın bilişsel, duygusal ve bedensel durumlarını btncl perspektiften incelemektedir. Fenomenolojik analizin en önemli varsayımı, dil ile insanın duygu ve düşünceleri arasında sıkı bir bağ olduğu yönündedir. Fenomenolojik analizi uygulayan araştırmacı uygulamada, kişilerin söylediklerine dayalı olarak onların duygu ve düşüncelerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır (zdemir, 2010: 334).

Yoruma dayalı fenomenolojik analiz Jonathan A. Smith tarafından psikoloji içerisinde geliştirilmiş bir yöntemdir. Amacı, üzerinde çalışılan olguyu, bu olguyu birinci dereceden deneyimleyen kişilerin gözünden anlamaktır. Bu bağlamda, tamamen bireysel algı ve anlatılar üzerine odaklanmakta, deneyimi “ierdekini” perspektifinden araştırmaya çalışmaktadır. Smith yöntemin idiografik, tümevarımsal ve mevcut ana akım psikolojik bilgiyi sürekli sorgulayan bir duruşu olduğunu öne sürmüştür (Tanyaş, 2014: 30,31).

Fenomenolojik yaklaşımın temelinde şey’le ilgili araştırma-soruştırma vardır ve bu yönüyle varlık alanını değerlendirirken doğal yaklaşımın ötesinde derinlemesine bir yaklaşım geliştirmenin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Yaklaşım ana gaye olarak yaşadığımız toplumsal hayatı gözlemlemek ve açıklamaktan ziyade, anlamak ve yorumlamak suretiyle sosyal durumların izahının mümkün olabileceğini kabul etmektedir (Yaman, 2013: 104). Fenomenoloji şey’lerin içinde var olan gizli öz’n bilgisine ulaşmaya çalışan bir yöntemdir. İnceleme konusu, doğrudan nesnel realite olmayıp insanın bu realite ile ilişkiye girerken kullandığı bilinç sürecidir. Bu sürecin doğal bilimlerle aynı yöntem kullanılarak kavranabilmesi kesinlikle mümkün değildir ve bu sürece ilişkin bilgiler tüm benzer durumlar için yasalar halinde de genellenemez. Fenomenolojide zaman ve meknda var olan ve bütün insanlar için gerçek olan nesnel bir dış dünyanın mevcudiyeti görüşü, ayrıntılı bir sorgulama ve incelemeye tabi tutulmaktadır. Fenomenoloji, dış dünyanın bir bilinç ürünü olduğunu ve insanın bilinç tarafından yaratılan bir dünyada yaşadığı varsayımına dayanmaktadır. (Acar, 2014: 33).

Fenomenolojik yaklaşım en temelde bizden hayatımız boyunca öğrenmiş olduğumuz toplumsal ve bireysel ön kabulleri mümkün olduğunca kontrol altına alarak, en azından yürütülecek araştırma boyunca araştırılan toplumsal gruba dair bir kavrayış hatta duyumsayış geliştirebilmemizi istemektedir. Ancak bu sayede tarihin ve yaşanmışlıkların üzerimizde biriktirmiş olduğu algılardan bir nebze de olsa ayırabileceğiz, araştırılan toplumsal grubun özsel algılarına dair sahici bir anlayış geliştirebileceğimiz varsayılmaktadır(Yaman, 2013: 108). Nitekim bu araştırmada 15 kişiden oluşan katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler sonucunda katılımcıların algılarından yola çıkarak bir gerçeklik ve anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır.

Fenomenolojik yöntemde temel amaç, fenomenleri, kendilerini gösterdikleri biçimiyle yani verildikleri gibi incelemektir. Bu bağlamda fenomenologun görevi ise deneyim verilerini olduğu gibi betimlemek, analiz etmek ve yorumlamaktır. Diğer bir deyişle fenomenolojinin amacı, insanın içinde yaşadığı dünyayı anlamak ve anlamlandırmaktır (Acar, 2014: 34).

Fenomenolojik açıdan gerçeğin aslında bir düzenlilik olmayıp sözkonusu gerçek ancak öznel olarak bilinebilir. Fenomenolojik tavırla araştırmaya başlayan araştırmacı ayıklamacı bir yöntemle olay değil, öz bilgisi elde etmeye çalışır. Hiçbir tez, denence geliştirmeksizin ve herhangi bir sayılıya dayanmaksızın araştırma yapar. Belirli bir durum ve ortamda yer alan insanların etkileşimlerini ve olayların anlamını keşfetmeye çalışır. Fenomenolojik bakış açısına sahip araştırmacı, nesnel gerçeğin sürekli değişme özelliği gösterdiği sayıtlısına bağlı olarak bu gerçeğin araştırılmasının, genelleyici sonuçlar üretemeyeceğini kabul eder. Bu bakış açısından gerçek, belirli bir durum, zaman ve mekanla sınırlı olup ancak belirli bir yöntemle keşfedilebilir. Böylece gerçek, göreceli ve bireysel algılarla sınırlı görülmektedir. Genelleme bir amaç görülmemektedir. Gerçeğin araştırılması, bireylerin algıları üzerinde yoğunlaşmakta, belirli bir durumda bireylerin nasıl davrandığı belirlenmeye çalışılmaktadır (Şişman, 1998: 410). Bu araştırmada da bireylerin algıları üzerinden kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi etkileri gerçeği araştırılmaktadır.

4.2.2. Veri Toplama Tekniği

Veri toplama tekniği olarak derinlemesine mülakat (görüşme) tekniği kullanılmıştır. 5 aileden 3 kuşak olmak üzere toplam 15 kişi ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Derinlemesine mülakatlarda sorular önceden hazırlanmıştır. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, kuşaklar arasında yaşanan iletişim farklılıkları ve çatışmaların aile içi iletişime olan etkilerine ilişkin detaylı bilgilere ulaşmak amacıyla yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. 12 adet olarak hazırlanmış derinlemesine mülakat soru formuna göre yapılan görüşmelerde görüşmenin akışına göre konuya ilişkin daha detaylı sorular sorulabilmektedir.

4.2.3.Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz ile incelenmiştir. 5 farklı aileden 3 kuşak olmak üzere toplam 15 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla yapılan derinlemesine mülakatlarda katılımcı görüşleri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenerek değerlendirilmiştir.

4.2.4. Örneklem

Örnekleme olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesindeki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 136). Örneklem alanı olarak İstanbul ilinde yaşayan sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyleri birbirinden farklılık gösteren 5 ailenin seçilmesi, maksimum çeşitlilik örneklemini yansıtmaktadır. Toplam 15 katılımcı ile 12 soru çerçevesinde yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

5.ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5.Bulgular

Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler neticesinde aile içi iletişim ve kuşaklar arası iletişim ile ilgili pek çok tanımlama ve yaklaşım biçimine ulaşılmıştır. Aile içi iletişim, kuşaklar arası iletişim ve aile değerlerine bakış anlamında yapılan tanımlamalar; eğitim durumuna, ortama, yaşanan çevreye, yaşa, sosyo-ekonomik kültüre, çağa, karaktere, bireylerin birbirlerine yaklaşım tarzlarına göre farklılıklar göstermektedir.

5.1.Kuşaklar İçin Ailenin Anlamı ve Hayatlarına Olan Etkileri

Bu bölümde genç, orta yaşlı ve yaşlı olmak üzere üç farklı kuşağın aileye ilişkin bakış açıları, aileyi hayatlarına kattığı olumlu ya da olumsuz durumlara ve etkilere göre nasıl anlamlandırdıkları değerlendirilmiştir. Bu anlamda farklı kuşaklar için ailenin anlamı ve hayata ilişkin belirli fikirleri edinmelerinde ailelerin yaptığı yönlendirmenin, hayata ilişkin edindikleri belirli fikirlerin aileye ilişkin bakış açılarında ne derece etkili olduğunun izi sürülmüştür.

“Aile her şeyden önemli. Çünkü tüm hayatını onlar şekillendiriyor. Onların varlığı olmadan kendini iyi hissedemiyorsun. Onların kurallarına uyarak hayatımızı devam ettiriyoruz. Onların yokluğunda sanki bir tarafım eksik gibi oluyor. Yokluğuna dayanamıyorsun. Mesela bir karar alırken ailenin düşüncesine de ihtiyaç duyuyorum. Aileme danışıyorum. Danışmak gerekiyor. Aile olmadan olmuyor” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

Tuğba Hanım’ın aileye ilişkin tanımlamasında ailenin bir bireyin, bir gencin hayatının şekillenmesine katkı sağlama, danışma, yönlendirme, doğruyu gösterme misyonunun öne çıktığı gözlenmiştir. Aile; genci yönlendiren, şekillendiren, kararlarını etkileyen, mutluluk hissi veren bir kurum olarak tanımlanmıştır.

“Benim için aile bir insanın hayatında olması gereken en önemli şeydir. Herkesin mutlaka bir ailesi olması gerekir. İnsanı hayatı boyunca yalnız bırakmayacak tek şey, tek varlıktır. İnsanın tek dayanağıdır. Aile olmazsa olmazıdır. Ailemin olması hayatımı baştan sona etkiliyor. Bir sıkıntı

olduğunda ailem yanımdaysa onu daha çabuk aşarım. Ama ailem olmadığında kolay kolay bir şeyin üstesinden gelemem. Ailem yanımdayken daha başarılı, daha mutlu, daha huzurlu, daha güçlü olurum”(Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

Yasemin Hanım’ın yapmış olduğu aile tanımlaması ailenin bir insanın hayatındaki olmazsa olmazlardan biri olduğuna ve kişinin hayatını bebeklikten başlayarak yaşlılık sürecine kadar her aşamasında, her anında etkilediğine işaret etmektedir. Nitekim ailenin varlığının bir insanı daha başarılı, daha güçlü ve daha mutlu yapacağına dair belirttiği ifadeler ailenin önemini açıklar niteliktedir. Ailenin insanın hayatının her aşamasında yer alıyor olma, birlik duygusunu aşılayabilme, sosyalleşme sürecinin öğrenildiği ilk kurum olma, bireyin karar alma ve kararlarını sonuçlandırma noktasında etki gücüne ve yönlendirebilme işlevine sahip olma özellikleri, ailenin gençler üzerinde etkili olduğu sonucunu vermektedir.

“Bana göre aile anne, baba ve çocuklardan oluşur. Ailem bana huzur ve mutluluk veriyor. Dışarıdan eve geldiğimde mutluluğumu hissediyorum. Aile; annem, babam ve kardeşlerimle yaşadığım her şeydir. Ya da hissettiğim bütün duyguların toplamı ailedir. Herkes o mutluluğu farklı tarif eder. O mutluluğun sebebi ailedir. Ben ailemde ne gördüysem onları yapıyorum. Aile bence kişinin karakterini, hayatını şekillendiriyor. Ailemi dışarıdaki insanlarla kıyasladığımda doğrusunu yaptıklarını görüyorum. Ailemin ahlaki değerler olsun, başkalarına davranış vb. bana katkıda bulunduklarını düşünüyorum. Sevgilerini de fazlasıyla veriyorlar. Ailem her türlü mutluluğu veya problemi annemle de babamla da konuşabileceğimi öğreten bir kurum” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

Betül Hanım’ın aileye ilişkin tanımlamasında mutluluk, huzur, iyilik, kişisel gelişim, ahlaki değerler, sevgi, empati, dinleme becerileri, eğitim, öğrenim kavramları dikkat çekmiştir. Ailenin bireyin mutluluk ve huzuru için önem arz ettiği sonucu çıkarılmıştır.

“Seçemediğin halde hayatının sonuna kadar yanında olmak zorunda olduğun insanlar topluluğudur. Sonuçta seçme hakkın olmadığı için yapacak bir şey yok. Kendi ailem için bana olumlu etkileri oldu. Muhafazakâr orta sınıf bir ailede

büyüdüğüm için sahiplenme duygusu var. Yalnızlık hiç çekmedim. Ne kadar çekirdek aile içerisinde yaşasak da anneannem, babaannem, dayımlar, amcamlar sürekli iç içeyiz. Yalnızlık çekmedim. Paylaşma hat safhada. Başım sıkıştığında yardıma koşacak çok insan var. Güçlü bir aile olgusu var. Olumsuz tarafı çok fazla kalabalık olunca çok fazla özel hayat da kalmıyor. Kendine ait özel alan daralmış oluyor. Onlar olmasaydı yalnız hissederdim. Ben aile kavramını kullanırken çekirdek ailemden bahsetmiyorum. Dayım, amcam, anneannem, babaannem vb. de dahil. Bizde öyle bir yapı var” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Fatih Bey’in aileye ilişkin tanımlamasında sahiplenme duygusu, birlik ve beraberlik, güçlü bir aile yapılanması, sevgi kavramları öne çıkmıştır. Fatih Bey’in tanımlamasında diğerlerinden farklı olarak seçemediğin halde bir arada yaşamak zorunda olduğun insanlar topluluğu ifadesi dikkat çekmiştir. Ailenin mutluluk veren, yalnızlık hissini ortadan kaldıran, birlik ve beraberlik duygusunu aşıl原因 bir kurum olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Aile, hayatta sahip olabileceğimiz en kutsal değerdir (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Merve Hanım’ın aileye ilişkin tanımlamasında ailenin birey üzerindeki duygusal, psikolojik ve ruhsal önemi üzerinde durulmuştur. Aile bireyin sahip olduğu tüm değerlerin üzerinde ayrı bir merciye yerleştirilerek kutsallığı üzerinden tanımlanmıştır. Bu doğrultuda ailenin bireyin mahrem alanında yer aldığından söz edilebilir.

Gençlerin aileye ilişkin tanımlamalarında ailenin bir insanın hayatında olması gereken en önemli değer olduğu sonucu çıkarılmıştır. Gençlere göre aile; bir insanın daha mutlu, daha başarılı olmasını sağlayabilmekte, kişiye sevgi, bağlılık, birlik ve beraberlik gibi pek çok duyguyu da kazandırabilmektedir. Elde edilen verilere göre; ailenin bireyin ilk sosyalleştiği ve kişiliğini kazandığı ortam olmasından kaynaklı olarak gençlerin kişiliğini, hayatını şekillendiren ve gençleri hayata hazırlayan bir kurum olduğu sonucu çıkarılmıştır. Gençlerin görüşlerine görüşlerinden yola çıkarak ailenin bir insanın hayatının kilit noktalarındaki biri olduğu, kişinin mutluluğu veya mutsuzluğunda, başarısı veya başarısızlığında doğrudan etki gücüne sahip olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

“Ailede bir bağıllık var. Aile sevgi demektir. Aile birbirine bağlı bireylerden oluşan bir topluluk bana göre. Aile içerisinde çocuklar, anne ve baba, büyükanne, büyükbabalar var. Hayatımızda büyüklerimiz olduğu zaman ben kendimi daha özgür hissettiğim oluyor. Mesela aileler gittiği zaman gençlikte yalnız hissetmişimdir. Anne ve babanın varlığı özellikle annenin varlığı bana kendimi güvende hissettiriyor her zaman bugün bile bu böyle. Çocuklarımın yeri çok başka” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

Sebahat Hanım’ın aileye ilişkin tanımlamasında bağıllık ve sevgi sözcükleri dikkat çekmiştir. Birbirine kan bağı ile bağlı bireylerden oluşan bir topluluk olarak tanımlanmıştır. Sebahat Hanım’ın aileye ilişkin tanımlamasında ailenin bir insanı özgür, mutlu ve güvende hissettiren, yalnızlık duygusunu en aza indirerek birlik ve beraberlik duygusunu aşılayan bir yapı olarak algılandığı sonucu çıkarılmıştır.

“Benim için en önemli şey ailedir. Yani yaşama sebebim aile. Aile olumlu da olsa olumsuz da olsa parçam. Olumsuz taraflarını illaki bir tarafa bırakman lazım. Artısıyla eksisiyle her şey olabiliyor. Yeri geliyor çok üzüldüğün yerler oluyor. Yeri geliyor çok mutlu olduğun yerler oluyor. Ailede kan bağı olduğu için kırgınlıkları bir tarafa bırakmak daha kolay oluyor. Bir yabancıyla kötü bir şey yaşasan pek ala silip atarsın. Ama ailedeki sevgi bağıyor” (Şehri, 47, İşçi).

Şehri Hanım’ın aile ile ilgili tanımlamasında mutluluk, sevgi bağı, kan bağı, birlik, beraberlik, paylaşım kavramları dikkat çekmiştir. Aile bireyleri arasındaki sevgi ve bağıllığın önemi vurgulanmıştır.

“Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan bir topluluk. Ailenin bir arada olması güzel bir şey. Çocuğun oluyor. Mutlu oluyorsun. Aile olunca daha sorumluluk sahibi oluyorsun. Kendini daha çok geliştiriyorsun. Yaşadıkların seni daha çok olgunlaştırıyor” (Selda, 48, Ev Hanımı).

Selda Hanım’ın aile ile ilgili tanımlamasında mutluluk, sorumluluk bilinci, kişisel gelişim ve olgunlaşma kavramlarının öne çıktığı gözlenmiştir. Çocuğun varlığının mutluluk sebebi olarak algılandığı ve ailede önem arz ettiği gözlemlenmiştir.

“Benim için aile çok önemli. Çocuklarım ailem. Onlar her şeyim. Eşim olmadığı için çocuklarım çok kıymetli. Aile her şeyden önde gelir. İnsanın

olmazsa olmazdır. Ailem olmasaydı kendimi çok yalnız hissedirdim. Ailenin varlığı bir mutluluk sebebi”(Hacer, 47, Ev Hanımı).

Hacer Hanım’ın aile ile ilgili tanımlamasında ailenin kişiyi yalnızlık ve mutsuzluktan kurtaran, hayatını anlamlandıran ve baştan sona şekillendiren, çocuklarla birlikte değeri artan ve büyüyen, bireyleri bir arada tutan, birleştiren ve en önemlisi de mutlu eden bir neden olarak tanımlandığı görülmüştür.

“Çocukların ön planda olduğu anne baba ve çocuklardan oluşan topluluk.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta yaşlı kuşağın aile ile ilgili tanımlamalarına bakıldığında gençlerle farklılık gösterdiği görülmektedir. Orta yaşlı kuşak mensuplarının aileyi vazgeçilmezi, yaşam kaynağı, mutluluk sebebi olarak gördüğü gözlemlenmektedir. Çocuk ve eş kavramları gençlerde yer almazken orta yaşlı kuşak için aile tanımında çocuk ve eş kavramının baskın olduğu görülmektedir. Tüm bireylerin verdiği cevaplar dikkate alındığında orta yaşlı kuşak için aile denildiğinde ilk akla gelen kişi veya kavramın çocuklar ve onların mutluluğu olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre; yaşın, evliliğin, çocuk sahibi olmanın verdiği sorumluluklardan dolayı bu kuşağın aile kurmayı birlik ve beraberlik, olgunlaşma süreci olarak tanımlayabildiği gözlemlenmektedir. Orta yaşlı kuşağın hayatını ailesine göre şekillendirdiğinden, hayatlarının belli sıkıntılarını aşmalarındaki en önemli sebep ve mutluluk kaynağı olarak gördüklerinden söz edilebilir.

“Benim için aile mutluluk demektir. Aile içerisinde dönem dönem olumsuzluklar yaşansa da genel olarak iyilik fazla olduğundan mutlu bir aile ortamı var” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Aile bir geçim tablosudur. Belli bir yaşa gelen bireylerin istediği kız veya erkekle evlendiği, çoluk çocuk sahibi olduğu bir kurumdur. Böylelikle geçim tablosu devam eder. Belli dönemlerde ailede geçimsizlikler olabiliyor. Aile olmazsa insan yalnız, tek başına ve mutsuz olur. Ailen olursa çoğalır ve mutluluğun da çoğalır” (Ali, 79, Emekli).

“Aile hayatımızda önemli bir yere sahip. Torunlarım var. Çocuklarım var. Yalnızım. Eşim vefat etti. Torunlarım ve çocuklarımla onlarla vakit geçiriyorum, onlarla mutlu oluyorum. Ailem onlar. Eğer ailem olmasaydı tabii

ki kendimi çok yalnız hissederdim. Onların yokluğu çok büyük bir kayıp olur benim için” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Aile bence birlik demek. Çocuğunu yetiştirmek. Anne, baba olabilmektir. Evi idare edebilmektir. Ailenin varlığı güzel bir şey. Çocuklarımdan, torunlarımdan iyi şeyler duymak beni mutlu ediyor. Beraber olmadığımız zamanlarda bile yakınınız birbirimize. Ailemin bir sıkıntısı, derdi olsa çok üzülürüm. Ailem olmasa kendimi çok yalnız hissederdim. Şimdi beyim köye gitti, gelecek. Evde tek kaldım. Ailemin varlığı iyi bir şey. Onlarla birlikte olmak, kahvaltı yapmak, sohbet etmek mutluluk veriyor” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Aile kişinin hayatı boyunca gerçek anlamda sahip olabileceği tek gerçek hazinedir. Günümüzde ekonomik değerlerin öne çıkması, bireyselliği öne çıkarmakta. Bu ise aile kavramının sorgulanmasını beraberinde getirmekte. Bu konuda kırsalda yaşanan aile kavramı ile kentlerde yaşanan aile kavramı bir değildir. Kırsalda değişim, kentlerde olduğu hızla ortaya çıkmamakta. Ekonomik nedenlerle büyük kentlere göç eden ailelerde de bir süre değişime direniş olmakta, ancak bu süreç fazla uzun sürmemekte.” (Ali, 72, Emekli).

Elde edilen verilere göre 3 kuşağın aile ve ailenin hayatlarına olan etkilerine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Yaşlı kuşağın aileye ve ailenin hayatlarına olan etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde genç kuşak ile farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Orta yaşlı kuşak ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Yaşlı kuşak ve orta yaşlı kuşağın aileye ilişkin tanımlamasındaki benzerlikler arasında ailenin geçmiş ve günümüzdeki tanımı, değişim, bireysellik, ekonomik değerler, aile kavramının ve yapısının dönüşümü kavramlarının yer aldığı gözlemlenmiştir. Elde edilen verilere göre yaşlı kuşak aileyi mutluluk sebebi, birlik, beraberlik, hayatlarının en önemli varlığı, hazinesi olarak tanımlamaktadır. Bunun yanında yaşlı kuşak, geçmiş döneme kıyasla günümüzde aile kavramının sorgulandığını, bireyselliğin ve ekonomik değerlerin önem kazandığını düşünmektedir. Yaşlı kuşağın genç ve orta yaşlı kuşaktan farklı olarak torun kavramına aile tanımı içerisinde vurguladığı görülmüştür. Yaşlanan insanlar giderek tek başlarına ve yalnız kaldıkları, çevrelerindeki insan sayısı da zamanla azaldığı için ailenin varlığının mutluluk, yokluğunun da yalnızlık hissine yol açtığı gözlemlenmiştir. Genç kuşağın görüşlerine göre aile; hayatlarını şekillendiren,

yön veren, anlamlı kılan, bağılılık duygusunu kazandıran ve daha güçlü hissettiren bir konumda tanımlanırken, orta yaşlı kuşağa göre; aile bireye sorumluluk bilincini kazandırarak, olgunlaştıran ve güçlendiren bir yapı iken yaşlı kuşağa göre; aile mutluluk veren ve yalnızlık duygusunu azaltan bir topluluk olarak tanımlanmıştır. Aile ile ilgili tanımlamalarda 3 kuşağın da aileyi mutluluk kavramı ile tanımlaması benzerlik göstermektedir.

Tablo 1- Kuşaklar İçin Ailenin Anlamı ve Hayatlarına Olan Etkileri

Aile	Kuşak	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Aileye İlişkin Kodlar	Benzerlikler	Farklılıklar
1. Aile	Genç	20	Üniversite	Mutluluk, Danışma, Yönlendirme	Mutluluk	Güven, Bağlılık, Danışma ve Yönlendirme
1. Aile	Orta Yaşlı	54	İlkokul	Sevgi, Bağlılık, Güven		
1. Aile	Yaşlı	82	İlkokul	Mutluluk		
2. Aile	Genç	25	Üniversite	Mutluluk, Bağlılık, Güç	Mutluluk ve Bağlılık	Güç
2. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Sevgi, Mutluluk		
2. Aile	Yaşlı	79	İlkokul	Mutluluk, Bağlılık, Birlik ve beraberlik		
3. Aile	Genç	20	Üniversite	Mutluluk, Kişisel Gelişim, Huzur, Sevgi, Ahlaki Değer	Mutluluk ve Kişisel Gelişim	Huzur, Ahlaki Değer
3. Aile	Orta Yaşlı	48	İlkokul	Mutluluk, Sorumluluk, Kişisel Gelişim		
3. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Mutluluk		
4. Aile	Genç	26	Yüksek Lisans	Mutluluk, Birlik ve beraberlik, Sevgi	Mutluluk, Birlik ve Beraberlik	Sevgi
4. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Mutluluk, Bağlılık		
4. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Mutluluk, Birlik, Paylaşım		
5. Aile	Genç	24	Yüksek Lisans	Mutluluk, Bağlılık, Değer	Mutluluk ve Değer	Bağlılık
5. Aile	Orta Yaşlı	55	Üniversite	Mutluluk, Sevgi		
5. Aile	Yaşlı	72	Üniversite	Mutluluk, Değer		

5.2.Kuşaklar Arasında Yaşanan İletişim Kopukluğunun Aile İçi İletişime Etkisi

Bu bölümde kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluklarının aile ilişkilerine ve aile içi iletişim süreçlerine yansımaları değerlendirilmiştir. Bu anlamda kuşakların birbirleriyle kurdukları ilişkilerdeki iletişim kopukluğunun sebeplerine ve kaynaklarına değinilerek, aile içi iletişime etkisinin izi sürülmüştür.

Kuşaklar arasında yaş, eğitim düzeyi, yaşanan dönem ve ortamın farklılığı, kültürel ve toplumsal yapıdaki değişimler, ebeveynlerin bakış açısındaki değişimler, iletişim teknolojileri ve kişilik gibi pek çok nedenle çatışmalar, iletişim farklılıkları ve buna bağlı iletişim kopuklukları yaşanabilmektedir. Elde edilen veriler incelendiğinde kuşaklar arasında iletişim kopukluğuna bağlı olarak çatışmaların yaşanabildiği görülmektedir.

“Ailemizde her birey birbirinin ne demek istediğini aslında tam olarak anlamıyor. İletişim kopukluğu var. Dinlememe var. Kendini ifade edememe, o anda dinlememe var. Mesela ben çok sinirlenirim. O anda dinlemem. Dinlesem aslında her şey düzelecek. Ama o an dinlemediğim için iletişimi koparıyoruz. Bu da kötü sonuçlara yol açıyor. Belli tartışma dönemleri dışında genel olarak duygu ve düşüncelerimi ifade edebildiğimi düşünüyorum” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

Tuğba Hanım’ın görüşleri ailelerinde iletişim kopukluğu ve dinleme eksikliğine bağlı bir iletişim probleminin varlığını ortaya koymaktadır. Sorunların nasıl çözülebileceğinin de bilincinde olan Tuğba Hanım’ın genel olarak ailesine duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, sağlıklı bir iletişim ortamı için iletişim eksikliğinin giderilmesi gerektiğinin farkında olan bir bakış açısı içerisinde olduğu görülebilmektedir.

“Baştan sona sağlıklı bir iletişim ortamından bahsedemeyiz. Sorunların başlangıcı iletişim eksikliği. Eğer bir ailede iletişim eksikliği varsa sorun vardır. İletişim eksikliği olduğu sürece sorunlar çözülebilecekse bile çözülemez. Aile içerisinde iletişimsizlik insanın sosyal hayatına göre daha fazla. Çünkü insanlar aile içerisinde dışarıda olduğu gibi davranmıyor. Aile içerisinde herkes biraz daha kendi kabuğuna çekilir. Duygularını çok fazla ifade etmez. Bence iletişim daha azdır. Ev içinde iletişimde saygı çok önemli. Saygısızlık olduğunda

iletişim bozulur. Genelde insanlar aile içi iletişimi çok fazla kullanmıyor. Bizim ailede de geçerli. Daha sağlıklı iletişim kursak her şey daha çabuk çözülür. Aile içi iletişim çok sağlıklı değil” (Yasemin, 25, niversite Mezunu).

Yasemin Hanım’ın ailesi ile olan iletişimine yönelik görüşlerinin Tuğba Hanım’ın görüşleri ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Elde edilen verilere göre; ailedeki en büyük eksiklik iletişim eksikliği olarak dikkat çekmiştir. İletişim eksikliğinin giderilerek sağlıklı bir iletişim ortamı kurulabilmesinde saygının öncelikli olduğu, karşılıklı anlayış ve hořėr içerisinde etkin dinleme becerilerinin etkin rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır.

“Annem, babam apaçık her şeyi rahatlıkla söylüyor. Ama gençlere geldiğinde belli şeyleri söyleyemediği durumlar oluyor. Bazı şeyleri saygıdan ötürü aamıyoruz. Ya da çok önemli bir şey değildir. Ama syleyemediğimiz bir şeyler abladma da, bende de, kardeşimde de oluyor. Büyükler biraz daha rahat bu konuda. Anne, baba belki sadece maddi konularda belli şeyleri dile getiremeyebilir. Ben rahatlıkla kendimi ifade edebiliyorum. Ama ifade edemediğim zamanlar da oluyor. İfade edemediklerim çok da önemli olmuyor. Ben kendim halletmeye çalışıyorum. Sağlıklı bir iletişim ortamı var” (Betül, 20, niversite ğrencisi).

Betül Hanım’ın aile bireyleri arasında kurulan iletişime yönelik görüşlerinden elde edilen verilere göre; aile büyüklerinin kendini daha rahat ifade ettiği, gençlerin saygıdan ötürü belli sorunlarını paylaşmaktan çekindiği geleneksel bir aile yapılanmasının var olduğu sonucu çıkarılmıştır. Belli ekingenliklerin aşılmasının, saygı erevesi içerisinde aile bireylerinin her konuyu rahatlıkla konuşabilmesi ve birbirlerini dinlemesinin aile içerisinde her bireyin duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebildiği bir iletişim ortamına zemin hazırlayacağından söz edilebilmektedir.

“Bizim gizli saklımız yok. Çok rahat bir şekilde her şeyi konuşabiliyoruz. Biz hep beraberdik. Babamı çok küçükken kaybettik. Annem, şeyda, ben genelde evdeyiz. Erkek kardeşim 4 yıldır Yalova’da. Babaannem genelde eve geç gelme, geç gitme vb. karışır. Ama bu konuda da orta noktayı buluyoruz “ (Fatih, 26, Yüksek Lisans ğrencisi).

Fatih Bey'in aile bireyleri ile olan iletişim sürecine yönelik görüşlerinden elde edilen verilere göre; ailede eve geç girme vb. konularda belli iletişim kopukluklarının yaşanabildiği ancak küçük sorunların aile içerisinde ortak bir noktayı bularak, karşılıklı anlayış içerisinde ve birbirilerini kırmadan çözümlenebileceği sonucu çıkarılmıştır.

“Elbette ki her bireyin kendini rahatlıkla ifade edebileceği bir ortam var. Benim için kendimi en rahat ifade edebildiğim ortam ailem.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Elde edilen verilerden gençlerin aile ile kurulan iletişime yönelik görüşlerinin aileleriyle sorunlarını rahatça paylaşabildikleri ancak belli durumlarda iletişim eksikliği, dinlememe veya saygısızlığa bağlı olarak problemlerin dönem dönem yaşanabileceği yönünde olduğu sonucu çıkarılmıştır. Gençlerin aile ile ilgili görüşlerinden elde edilen verilere göre geleneksel ve modern olmak üzere aile yapılanmalarında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Alınan görüşlerden yola çıkarak ailede genel olarak sağlıklı bir iletişim ortamının varlığı için bireylerin birbirlerini dinlediği, ailenin bir arada konuşabildiği zamanların oluşturulması gerektiğinden söz edilebilir. Sonuç olarak aile bireylerinin birbiriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi için birbirlerini anlaması, empati kurması, dinleme becerilerini geliştirmesi, saygılı olması ve bu sayede iletişim eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Saygı çerçevesinde dinleme ve empati becerileri ile etkin iletişim kurulduğunda sağlıklı bir aile içi iletişimin kurulabileceğinden söz edilebilmektedir.

“Birbirimizi çok severiz ama her ailede olduğu gibi zaman zaman tartışmalar oluyor. Özellikle çocuklar arasında olabiliyor. Genelde mutlu bir aileyiz. İnsan ne isterse kendisi yapıyor. İyi anlaşmak isterseniz anlaşıyorsunuz. İyi iletişim kurmak için biraz kendinden de vermen gerekiyor. Bizim evde her birey duygu ve düşüncesini rahatlıkla ifade edebilir. Sağlıklı bir iletişim ortamı var. Bende annemden hoşgörü ve anlayış gördüğüm için çocuklarıma bu şekilde davranıyorum. Annem beni anlayan bir kişiydi. Şimdi zaman farklı, ortam, yaşam farklı” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Bizde bir şeyler konuşulurken o kavgaya dönüşüyor. Birbirimizi dinlemeyi bilmiyoruz. Herkes benim dediğim doğru, ben haklıyım olarak görüyor. Herkesin kendine göre haklı. Önce benim dediğim diyor. Alttan alan yok.

Bence ailemizde çok da sağlıklı bir iletişim ortamından söz edilemez” (Şehri, 47, İşçi).

“Çocuklarımızla bir sorun olduğu zaman bana veya eşime söylediklerinde beraber halledebiliyoruz. Birbirimize sıkıntımız veya bir ihtiyacımız olduğunda rahatça söyleyebiliyoruz. Özellikle çocuklarda herhangi bir çekinme olmuyor. Açıkça söyleyebiliyorlar”(Selda, 48, Ev Hanımı).

“Bizde otoriter bir aile yok. Çocuklar istediklerini paylaşırlar. İstemediklerini paylaşmazlar. Ben elimden geldiği kadar dinlemeye, anlamaya çalışırım. Tabiki herkesin düşüncesi de farklıdır. Herkesin farklı bir karakteri var. Herkesi olduğu gibi kabul etmek zorundayız. Çocuklarım bir derdi olduğunda bana anlatmaya çekinmezler. Rahatça anlatabilirler. Söylemedikleri bazı şeyler olabilir. Ben üzülmeyeyim diye söylemiyor olabilirler. Çünkü bazı şeylerini sonradan duyarım. Ama genelde söylerler. Ben baskı yapmam. Mutlu bir anları olduğunda da hemen söylerler. Annem, babam da çok yaşlı olmadıkları için anlaşmak kolay oluyor” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Ailemizde herkes fikrini özgürce söyleyebilir. Duygu ve düşüncelerini rahatça dile getirebilir.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta yaşlı kuşağın ailedeki bireyler arasında yaşanan iletişim için belirttiği görüşler de kendi içinde aile yapılanmasına göre farklılık gösterebilmektedir. Şehri Hanım, çocukları ile iletişim kurarken birden konuşmanın dinlememe ve iletişim kopukluğundan kaynaklı olarak tartışmaya dönüşebildiğini belirtirken, Selda Hanım çocuklarının kendisine her konuyu rahatlıkla dile getirebildiğini, aralarında bir sorun olmadığını ifade edebilmektedir. Cevat Bey ise ailede her bireyin görüşlerini özgürce dile getirebileceğini belirtmiştir. Orta kuşağın aile bireyleri arasındaki iletişim sürecine ilişkin görüşlerindeki farklılık geleneksel ve modern aile yapısının birey üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Nitekim geleneksel aile yapılarında belli konuları konuşmaktan çekinilirken, modern aile yapılanmasında bireyler görüşlerini rahatça ifade edebilmektedir. Elde edilen verilere göre orta yaşlı kuşağın kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluğunun aile içi iletişime etkisinin en aza indirebilmesine ilişkin önerilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesi, karşılıklı anlayışın varlığı ve belli

çekinme durumlarının ortadan kalkarak rahat bir konuşma ortamının sağlanması olarak sıralandığı görülmüştür.

“Aile içerisinde sağlıklı bir iletişim var. Herkes duygu ve düşüncelerini ifade edebilir. Aile bireyleri olarak aramıza kötülük girmez, birbirimizle hep iyi geçiniriz” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Ailenizle geçimsiz olursanız etrafındaki, çevrenizdeki insanlar, komşularınız birleştirmeye çalışırlar. Büyük bir geçimsizlik olursa boşanma davasına kadar gider. Ancak bizim ailede böyle bir durum yok. Birbirimizi sever ve anlamaya çalışırız. Arada problemler olduğunda genelde alttan almayı, anlayışlı olmayı tercih ederim. Her şeyi konuşabiliyoruz. Her akşam bir arada akşam yemeklerini yer, biraraya gelir, konuşuruz” (Ali, 79, Emekli).

“Kızım, torunum ve ben evde üç kişi yaşıyoruz. Aile içerisinde hiçbir sorunumuz yok. Torunum bir sıkıntısı olduğunda gelir bana anlatır. Ben onu cevaplarım, ona dert ortağı olurum. Kızımla da öyle. Çocuklarımın bir sıkıntısı olursa bana rahatlıkla anlatabilir. Torunum şu an ergenlik çağında ama konuşabiliyoruz” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Bir şey olduğunda birbirimizle anlaşarak, konuşarak dile getirebiliyoruz. Bazen biraz çekinme durumu oluyor. Eskiden aldığımız değerlerden ötürü belli konularda birbirimize açılmadığımız da oluyor. Ama torunlarım da çocuklarım da benimle rahatlıkla konuşabiliyor” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Günümüzde aile bireyleri arasında özellikle büyük kentlerde giderek ciddi boyutlara tırmanan bir iletişimsizlikten söz etmek mümkündür. Özellikle görsel medyanın günümüzde ulaştığı boyut aile fertleri arasında iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Aile bireylerinin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebileceği bir iletişim ortamından söz etmek pek mümkün gözükmemekte.”(Ali, 72, Emekli).

Elde edilen verilere göre kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluklarının aile içi iletişime etkisine ilişkin yaşlı kuşağın görüşlerinin farklılık gösterdiğinden söz edilebilmektedir. Yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen verilere göre aile içi iletişim sürecine yönelik iki farklı sonuç çıkarılmıştır. İlkinin ailede büyük bir problem yaşanmadığı ve ufak tefek yaşanan sorunların da konuşarak, anlaşarak

giderilebileceğine ilişkin olduğu görülmüştür. İkincisinin ise özellikle büyük şehirlerde aile bireyleri arasında giderek artan bir iletişimsizliğin yaşandığı, iletişim kopukluğunun her geçen gün arttığına yönelik olduğu gözlenmiştir. Yaşlı kuşaktan elde edilen verilerdeki farklılık aile yapılanması ve kültürün bireyin hayata bakışı üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu doğrultuda aile içerisinde bireylerin birbirine kendini ifade etme, dinleme, empati kurabilme imkanı olduğunda, verilen mesajlar ben dili ile aktarıldığında, anlaşılabilmek için ortak noktalara yoğunlaşıldığında ailede sağlıklı bir iletişim ortamının kurulmasının mümkün olduğu gözlenmektedir. Elde edilen veriler ışığında kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopuklukları ile aile içi iletişimin sağlıklı ilerleyebilmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğundan söz edilebilmektedir. 3 kuşaktan elde edilen verilere göre kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluğunun altında yatan sebeplerin dinleme eksikliği, saygısızlık, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün olmaması, her bireyin tartışma anında kendini haklı gören yaklaşımı vb. olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Sağlıklı bir aile içi iletişim ortamı oluşturulabilmesinde ve iletişim kopukluklarının giderilebilmesinde dinleme becerileri, empati, hoşgörü, anlayış ve saygı faktörlerinin etkili olacağı gözlemlenebilmektedir.

5.3. Kuşaklar Arasında Çatışmaya Yol Açan Faktörlerin Aile İçi İletişime Etkisi

Bu bölümde eğitim, hayata bakış, yaş, dönem vb. birçok açıdan farklı olan aile bireylerinin, aralarında yaşanan sorunları ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlere değinilerek çatışmaların en aza indirilmesi için problemin kaynakları öğrenilmek istenmiştir.

“Zaman zaman çatışmalar oluyor. Çok asileşince çatışmalar oluyor. Genelde birbirimizi anlıyoruz. İletişim kopukluğu çok fazla olmuyor. İletişim problemlerini daha çok 2. Kuşak olarak anne ve babamla yaşıyorum. Anneannem eskiden çok karıştırdı. Şimdi karışmıyor. Eskiden okuldan geç gelişimize bile üzülürdü. Ama ortam değiştikçe anneannem de adapte oldu”(Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

Tuğba Hanım'ın görüşüne göre kuşaklar arasında yaşanan çatışmaların aile içi iletişime yansıtıldığından söz edilebilmektedir. İletişim kopukluğuna bağlı olarak kuşaklar arasında

çatışmaların yaşanabildiği ve bu çatışmaların daha çok 2. Kuşak ile olduğu görülebilmektedir.

“Tabiki yaşıyor. Çünkü insanlar birbirini anlayamıyor. Hoşgörüsüz davranıyor. Bazen saygısızlık olabiliyor. Bazen insanlar birbirine sevgisini gösteremiyor. Bu da kapalı bir toplum yapısında yetişmemizden kaynaklanıyor. Bazı değerler sevgiden, saygıdan önemli olabiliyor” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

Yasemin Hanım’ın görüşlerinden elde edilen verilere göre; aile içerisinde sağlıklı iletişim için anahtar kavramın empati olduğu gözlemlenmiştir. Aile içerisindeki iletişim problemlerinin giderilmesinde rol oynayan diğer faktörler olarak saygı, sevgi, karşılıklı anlayış ve hoşgörü öne çıkmıştır.

“Yaşanmaz mı yaşanır. Daha çok maddi olarak yaşıyor. Ama üstesinden gelinmeyecek bir durum değil. Manevi olarak baktığımızda çok duygusal bir aileyiz. Duygusal olunca çatışmalar da en aza iniyor. Çatışma daha az oluyor ve daha kolay geçiyor. Günlük işlerden dolayı çatışma oluyor. Gerçek duygulara indiğinde herhangi bir kin, hırs, kapris vb. herhangi bir çatışmamız yok. Bizde çok fazla bağlılık olduğu için çok bir problemimiz olmuyor. Bizde aile içerisinde sorun yok. Sadece dışarıdan yansıyanlar sorun oluyor. Mesela maddi bir sorun olur, eve yansır. Ablamın evliliğinde bir şey olur, bize yansır. Benim okulumda notlarım düşer vb. o zaman sorun olur” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

Betül Hanım’ın ailede yaşanan iletişim problemlerine ilişkin görüşlerinden çatışma ortamının giderilmesinde birlik ve bağlılık, sevgi değerlerinin rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır. Aile içerisinde dışarıdan kaynaklı problemlerin çatışmalara yol açabilecek faktörler arasında yer aldığı gözlemlenmektedir.

“Biz birbirimize çok fazla müdahale eden tipler değiliz. Ortak bir mutabakat sağlama şansımız zaten yok. Ama birbirimizi kısıtlayıcı bir yapımız da yok. Mesela ben geç gelsem veya Şeyda geç gelse annem karışmaz. Sadece nereye gittiğimizi, ne zaman geleceğimizi bilmek ister. Çok aşırı müdahaleci bir ailem yok. Ama annemle ittifak olduğumuz konular azdır. Çünkü onun bakışı ile benim bakışım farklı. Ama aramızda iletişimsizlik yok. Yalan hiç yok. Ben bir

arkadaşımla gidiyorsam annem bilir o arkadaşımı gittiğimi. O konuda şeffaflık var. Onaylamadığımı bir şey yaparsam kızar, bağırır. Ama anlaşıp çözeriz. Tartışıyoruz ama kırıncı bir şekilde değil. Ne kadar karşıt fikirlerimiz olsa da orta yolu bulmak zorundayız” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Aile içerisinde iletişim ile ilgili bir problemimiz yok” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Genç kuşağın görüşlerinden elde edilen verilere göre kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin aile içi iletişimi etkilediğinden söz edilebilmektedir. Elde edilen verilere göre iletişim kopukluğu, dinleme eksikliği, görüş farklılıkları ve saygısızlık faktörlerinin kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörler arasında yer aldığı gözlemlenmiştir. Aile bireyleri arasında iletişim kopukluğu, dinleme eksikliği, görüş farklılıkları ve saygısızlık nedeniyle yaşanan çatışmaların ortak bir anlaşma zemini bulunarak çözümlenebildiği görülebilmektedir. Kuşaklar arasında çatışmaların yaşanması doğal bir sonuç olarak görülebilmektedir. Bu noktada yapılması gerekenin farklılıklara rağmen birbirini anlayabilmek, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve saygı çerçevesinde iletişim kurabilmekten geçtiği sonucu çıkarılabilmektedir.

“Yaşanıyor tabi. Eskiden büyükler varken küçükler konuşmazdı. Şimdi öyle değil. Büyük konuşurdu. Küçük saygı ile otururdu. Aileden izinsiz gezmeye gitmek yoktu. Benim çocuklarım da pek dışarı çıkan bir çocuk değil. Dışarı çıkarken sorarlar ve giderler” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Biz aile olarak küçüklükten beri sorunlu yaşadık. Bu yüzden iletişim problemleri, çatışmalar zaman zaman olabiliyor. Bir tarafta annem, babam diğer tarafta çocuklarım arasında kaldım. Bir şeyleri görmemezlikten geldim. Altan aldım. Annem, babam köyde yetişmiş insanlar. Kuşak farkı var. Böyle olunca çocuklar hırpalanıyor. Ben arada kalıyorum”(Şehri, 47, İşçi).

“Dönem dönem tabî ki oluyor. Herkesin görüşü farklı farklı olduğu için zıt olduğu zamanlarda oluyor. Çocuklarımızın bakış açısı farklı. Bizim büyük olarak farklı olduğu için çatışma oluyor. Olmuyor değil. Maddi sıkıntılardan dolayı da olabiliyor. İş-meslek seçimi konusunda da olabiliyor. Eğitim konusunda da oluyor. Mesela kızım üniversite 3.sınıfta bölüm değiştirmek

istiyor. Biz de bitirip ardından başka bir bölüm okuyabileceğini söylüyoruz” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Büyük problemler yaşamadık. Ama küçük tartışmalar oluyor. Ufak tefek günlük tartışmalar olur. Küskünlük olmaz. Evden kimse gitmez. Oturup konuşuruz. Aramızda büyük bir sorun hiç olmadı. Ben elimden geldiğince sorunları çözmeye çalışırım. Çocuklarım çok sorumsuz olmadıkları için büyük problemler de olmuyor. Çocukların gittikleri yerler, gezdikleri yerler de bellidir. Bana haber verdikleri sürece sorun yaşamayız” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Ailemizde iletişim problemleri yaşanmıyor.” (Cevat, 55, Emekli).

Aile bireyleri arasında yaşanan problemlere ilişkin görüşler değerlendirildiğinde problemlerin ve sorunların çok büyük sebeplere bağlı olmamakla birlikte ailede iletişim problemlerinin yaşandığı gözlenmektedir. Orta yaşlı kuşağın görüşleri dikkate alındığında aile bireyleri arasında yaşanan çatışmaların birbirini anlamama, dinlememe, empati kuramama, saygı eksikliği, maddi sıkıntılar, küçük sorunların iletişim kopukluğundan kaynaklı olarak büyümesi, hayata bakış, görüş farklılıkları gibi genel olarak iletişim eksikliğine ve kurulmaya çalışılan iletişimdeki hatalara bağlı olduğu gözlemlenmektedir. Elde edilen veriler ışığında kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin başında iletişim eksikliğinin geldiği ve kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin sağlıklı aile içi iletişim süreci kurulabilmesini zedelediği sonucu çıkarılmıştır. Bu doğrultuda kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörler ile aile içi iletişimin başarısı arasında yakın bir ilişki olduğundan söz edilebilmektedir.

“Birbirimize karşı her zaman saygı ve sevgimiz olduğundan dolayı iletişim problemi yaşamadık. Saygı ve sevgi olmazsa zaten iyilik de olmaz” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“İletişim problemlerinin nedeni para sıkıntısı olabiliyor. Ya da araya biri girdiğinde çıkabiliyor. Herhangi bir tanıdık, arkadaş, komşu bile bazen araya bozabiliyor. Torunlar dediklerini yapmadığımda aksilik çıkarıyor. Gönlünü etmeye, alttan almaya, beklentisini karşılamaya çalışırım. Onu memnun etmek için hediye alırım” (Ali, 79, Emekli).

“Ailemizde çok fazla olmamakla birlikte belli konularda yaşıyoruz. Mesela torunumun bölüm, alan tercihi biz sayısal okumasını istiyoruz. Torunum eşit ağırlık istiyor gibi belli sebepler olabiliyor. Biz önce doktor olsun vb. sağlam mesleği olsun düşüncesindeydik. İlerisi için iş problemi yaşamamasını istedik. Ama artık kendisine bıraktık” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Mesela bir torunum bu sene üniversite sınavına girdi. Onun düşünceleri daha farklı. Gençlerin düşüncesi bizimki gibi değil. Bazen onların düşünceleri bana yanlış gelebiliyor. Biz gençlere yardımcı olmak zorundayız. Gençler okuduğu, yaşadığı hayatı kendisi tabi daha iyi bilir. Benim çocuklarımla, torunlarımla çatıştığım bir durum hiç yok. Eve geç geldikleri durumlarda ben kızmam. Ama babası veya dedesi torunlara kızabiliyor. Bu sorun biraz var. Büyükler tabi gençlere bir yere kadar karışabiliyor” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Günümüzde aile bireyleri arasında iletişim problemlerinin yaşandığını söyleyebiliriz. Çekirdek aile giderek parçalanmakta. Bu konuda çok ciddi bir algı yönetimi söz konusu. Bunun en önemli nedeni kanımca bireyin giderek yalnızlaşmasıdır.” (Ali, 72, Emekli).

Kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin aile içi iletişime etkisine ilişkin elde edilen verilere göre yaşlı kuşağın görüşleri farklılık göstermektedir. Aile içerisinde hiç iletişim problemi ve sıkıntının yaşanmadığını, her zaman saygı ve sevgi çerçevesinde ilişkilerin yürüdüğünü belirtenler olduğu gibi, üniversite sınavları, meslek tercihi, maddi sıkıntılar, eve geç gelme, birbirine fazla vakit ayıramama vb. nedenler ötürü kuşak çatışmalarının yaşandığını belirten görüşler de olabilmektedir. Elde edilen verilere göre kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerde yaşlı kuşağın genç ve orta yaşlı kuşaktan farklı görüşleri olduğu görülebilmektedir. Genç ve orta yaşlı kuşağın görüşlerinde yer almayan eve geç gelme, birbirine fazla vakit ayıramama, meslek tercihi ve üniversite sınavları gibi sebeplerin kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörler arasında gösterildiği gözlemlenebilmektedir.

5.3.1. Aile Değerleri

Bu bölümde günümüzde iletişim teknolojileri, internet, yaş, cinsiyet, gelenek ve göreneklerdeki yozlaşma ve yaşanan dönem vb. sebeplerle aile değerlerinde yaşanan

dönüşümün kuşaklar arasında iletişim farklılıklarına sebep olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

“Gençler olarak benzer bir bakış açısı var. Ailemize çok değer veriyoruz. Aile ile hiçbir şey bir tutulamaz. Anneannem ile biraz çatışabilir. Ancak annem ile aile değerlerine bakışımız aynı”(Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

Tuğba Hanım’ın görüşü aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında herhangi bir farklılık olmadığına yönelik olmuştur. 3.kuşak ile farklı olsa bile 2. Kuşak yani anne ve baba konumunda orta yaşlı kesim ile gençler arasında problemlerin yaşanmadığı düşünülmektedir.

“Mesela benim dünyaya bakışım ile anne ve anneannem, dedem arasında farklılıklar var. Ben bir şey söylediğimde annem daha farklı, dedem daha farklı anlıyor. Bu farklılıklar yetişme tarzından, dünyaya bakış açısından, aldığımız eğitim, ortamdan, sosyal çevremizden, karakterimizden kaynaklanıyor” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunlu).

Yasemin Hanım’ın görüşü ise Tuğba Hanım’dan farklı olarak ailede 3 kuşağın da birbirinden farklı düşündüğüne yöneliktir. Kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının aile bireylerinin yetişme tarzı, dünyaya bakış açıları, aldıkları eğitim, sosyal çevre ve kişilik yapısı faktörleri gibi pek çok parametreye göre farklılık gösterebileceği düşünülmektedir.

“Çok var. Mesela anneannem yaşlı ve yalnız kaldığı için hep ilgi, alaka istiyor. Görmediğinde küsüyor, darılıyor. Sonra onun gönlünü almaya çalışıyoruz. Annem anneanneme göre belli konularda daha açık ve hoşgörülü. Yaştan ve görülen çevreden kaynaklanan bir farklılık var. Anneannem sıkı bir çevre, annem biraz daha rahat, bende ise çok daha rahat bir çevre gibi farklılık var. Ailem sıkı ama beni her konuda rahat bıraktılar. Ailem muhafazakardır. Annem, babam beni rahat bıraktı. Ama bir yandan da eve geç gelme vb. konuda doğru olanı söylüyorlar. Geç gelme, güvenemiyorsun vb. Ya da kızım derslerine çalış. İyi bir geleceğin olsun diyerek doğru olanı aşıyorlar. Kişinin kendi fikirleri de önemli Anneannem sıkı bir çevreden geliyor. Ama şu anki fikirlerine bakıyoruz. Geniş düşünüyor. Annem de anneannem de zamana ayak uydurabildikleri için aramızda çok fazla çatışma olmuyor. Bizde saygı gösterdiğimiz için çatışmalar

da çok azalıyor. Bence kişinin kendisine ve kendisini eğitmesine göre de çok değişiyor” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

Betül Hanım’ın görüşü 3. kuşağın aile değerlerine bakış açılarının benzerlik veya farklılığında kişilerin hayata bakış açılarının ve kendilerini geliştirmelerinin etkili olacağına yöneliktir. Aile bireyleri ile yaşadığı süreçten söz eden Betül Hanım, aile büyüklerinin gençlere anlayışlı davrandığı sürece kuşaklar arasında aile değerlerine yönelik bir iletişim farklılığının azalacağı düşüncesindedir.

“Annem ve anneannem gitmemeni istiyorsam gitmemelisin düşüncesinde. Biz yeni jenerasyon olara kardeşim, kuzenlerim vb. ne yapmak istiyorsak özgür, bireysel tercihlerimizi yapmak istiyoruz. Farklılık olması çok normal. Annemle 20 küsur yaş, bir 20 küsur yaş anneannemi düşünürsek normal bir kırılma. Eğitim düzeylerimiz farklı. Hayata bakış yerlerimiz farklı. Hayat tecrübelerimiz farklı. Tüketim noktasında farklıyız. Annem, anneannem daha tutumludur. Ama yeni jenerasyon daha rahat. Birikim yapmaktansa biraz daha harcayalım noktasında. Çünkü onlardan çocukların geleceği düşüncesi var. Bizde de daha çok kendi hayatımız düşüncesi var. Bekarız onun da etkisi var. Ekonomik olarak düzey gittikçe yukarı çıktığı için farklıyız. Anneanneler daha kötü şartlarda yaşamışlar ekonomik anlamda. Annemle babamın ekonomik durumu çok daha iyi. Benimki muhtemelen onlarınkinden biraz daha iyi olacak. Bizim jenerasyon bencil. Önceki kuşaklar daha fedakar” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında farklılıkların bulunduğunu ve bu farklılıkların normal olduğunu düşünen Fatih Bey’in, daha önceki kuşaklar ile yaşanan farklılıklarda hayata bakış, hayat tecrübeleri, eğitim düzeyi faktörlerine dikkat çektiği görülmektedir.

“Bazı durumlarda olabiliyor bence uç boyutta bir farklılığımız yok” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Genç kuşaktan elde edilen verilere göre kuşaklar arasında aile değerlerine bakış anlamında farklılıklar olduğu görülebilmektedir. Elde edilen verilere göre kuşaklar arasında aile değerlerine bakış anlamında yaşanan farklılıkların hayata bakış, hayat tecrübeleri, yaş, eğitim seviyesi, sosyal çevre ve karakter kaynaklı olduğundan söz

edilebilmektedir. Kuşaklar arasında yaşanan farklılıkların ise hoşgörü, anlayış ve saygı değerlerinin varlığı ile giderilebileceği sonucu çıkarılmıştır.

“Annemle aramızda kuşak farkı olmasına rağmen kültüre çok yakın. Bende ondan yola çıkarak anlayışlı olabiliyorum. Çocuklarım, ben ve annem olarak düşündüğüm 3 kuşak olarak aynı düşüncedeyiz. Ama bu her ailede böyle olmayabilir. Çocuklarla çatıştığım nokta gezmeye dışarı çıktıkları zaman olabiliyor. Belli kurallar var. En mutlu ailede bile belli sorunlar olur” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Çok fark var. Ben kendi annemlere bakıyorum çok çok geride. Kendime bakıyorum ben de kızlardan çok çok gerideyim. Bu sefer ister istemez çatışma oluyor. Eskilerde kız evladı başını kapatsın, evde otursun zihniyeti var. Okumadım. Sebebi kız olmam. Okusaydım farklı olurdu. Kız çocuğu evlensin, çoluğuna, çocuğuna baksın anlayışı doğru değil. Kız için hayat bu. Aslında hiç öyle değil. Ezilmemesi için erkekten önce kızın okuması lazım. Ben 29 yaşında işe girdim. 2 çocuğumu evde bıraktım. Ben onların büyüdüklerini görmedim diyebilirim. Çalışıyorum. Geç saatte eve geliyorum. Çocuklarımla çok fazla paylaşımım olma imkanı bile olmuyor” (Şehri, 47, İşçi).

“Benim zamanıma göre bayağı bir farklılık var. Ben genç kızken bizim arkadaş çevremiz bu kadar yoktu. Bu kadar rahat dışarı çıkamazdık. Şimdiki çağda ben kızlarımı gönderiyorum. Okuma yönünden de o zamana göre farklılık var. Benim zamanımda okuma o kadar fazla yoktu. Eğitime şimdiki kadar önem verilmiyordu. Şimdi çoğaldı. Ben çocuklarımla daha serbest, daha rahat büyümeleri için tolerans tanıyorum” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Ben ortaokul mezunuyum. Annem sonradan okuma yazma öğrendi. Çocuklarım okudular. Tabî ki çok fark var aramızda. Teknoloji geliştiği için onların fikirleri, anlayışları bizimkinden farklı. Çok bir uçurum yok. Çok istekleri olan bir insan olmadığım için çok bir sorun olmuyor. Çok tutucu bir aile değiliz” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Yeni kuşaklar bizim aileden gördüğümüz gelenekleri bazen hoş karşılamıyorlar.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen verilere göre gençlerden farklı olarak belli deneyimlere ve geçmişe sahip olan orta yaşlı kuşağın aile değerlerine ilişkin açıklamalarda geçmiş ve bugünü kıyaslayıp, bugün aile değerlerindeki azalmaya dikkat çektiği görülmektedir. Alınan görüşler incelendiğinde aile yapılarına bağlı olarak aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında farklılık olup olmadığının da değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında yaşanan farklılıkların teknolojinin gelişimi, eğitim seviyesi, dönem farkı, yaşanan ortam, yetiştirilme tarzları, aile değerleri ve buna bağlı kurallardaki esneme, daha anlayışlı ve hoşgörülü, modern aile yapılanması vb. faktörlerden kaynaklı olduğu gözlemlenmiştir.

“Aile değerlerine eskisi kadar önem verilmiyor. Gençlerin beklentileri farklı. Daha rahat ve özgür olmak istiyorlar. Bir arada yaşamak aileyi birbirine bağlıyor. Biz 3 kuşak bir arada yaşıyoruz. Ben babamdan da, eşimden de eziyet görmedim. Bu nedenle çocuklarıma ve torunlarıma karşı anlayışlı olabiliyorum” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Gençler bizim kadar aile değerlerine bağlı değil. Kültürde değişim var. Eskiden bu kadar rahat ve özgür hareket edilemezdi. Eve torunlarım geç geldiğinde üzülürüm. Bana göre geç saatte dışarıda durmak ters bir durum” (Ali, 79, Emekli).

“Mesela torunum Beyza bugün arkadaşlarıyla sinemaya gidebilir miyim? Diye izin alıp istediği gibi gezebiliyor. Ben onun gittiği yeri bildiğim sürece istediği yere gidebilir. Çocuklarıma karşı anlayışlıyım. Bu yüzden arasında problem olmaz. Tabi ben herkese güvenemiyorum. Her arkadaşı ile gidemez. Ama bildiğimiz güvendiğimiz kişilerle görüşebilir. Gece eve geç gelse rahatsız olurum. Eskiden böyle şeyler yoktu. Benim kızlarım da pek bir yere gidemezdi. Ama şu an dönem farklı. Bir yere gideceksek beraber giderdik” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Benim çocuklarımin görmediklerini torunlarım daha fazla görüyor. Şimdi zaman eskisi gibi değil. İstediklerini daha rahat yapıyorlar, Sinemaya vb. dışarı çıkıyorlar. İstedikleri yemekleri yiyorlar. Her şeyi daha rahat yapıyorlar. Bizim devrimizde böyle yoktu. Mesela eskiden istediğimiz kişiyle evlenemezdik. Ailemizin kararı ile evlenirdik. Ben eşimle arkadaşım. Büyüklerim böyle bir

karar verdi. Ben şok oldum. Şimdi öyle değil. Gençler kendileri karar veriyorlar. Biz büyükleri olarak yol göstersek de bir yere kadar. Biz onların seçimlerine karışamayız. Şimdi gençler pek karışılmasını istemiyor. Biz büyüklerimiz bir şey söylediğinde susar, dinlerdik. Gençlerin görüşü şimdi daha başka oluyor” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Geçmişte aile değerleri yaşamın tam ortasıydı. Kollektif bir yaşam anlayışı egemendi. Günümüzde bu değerler halen varlığını büyük ölçüde sürdürse bile geçmişte olduğu kadar önemli değil.” (Ali, 72, Emekli).

Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında iletişim farklılıklarının yaşanıp yaşanmadığına dair sorulan soruya ilişkin yaşlı kuşağın görüşleri benzerlik göstermektedir. Yaşlı kuşağın görüşlerine göre; gençlerin aile değerlerine bakışı kendilerinininki ile farklılık gösterebilmektedir. Yaşanan dönem, alınan eğitim, çevre koşulları vb. nedenlere bağlı olarak günümüzde daha rahat, daha hoşgörülü olduğu düşüncesinin hakim olduğu gözlemlenmektedir. Yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen verilerden eskiden yanlış sayılan veya aile değerleri nedeniyle kabul edilmeyen pek çok olayın bugün hoşgörü ile karşılanabildiği, aile değerlerinin günümüzde halen geçerliliğini korusa da eskisi kadar önemsenmediği sonucu çıkarılmıştır.

5.3.2.Evlilik

Bu bölümde evlilik kararı ve evlilik sürecinde ailenin görüşünün bireyler üzerindeki etkisi ve aile içi iletişim sürecine yansımaları değerlendirilmek istenmiştir. Bireylerin evlilik ile ilgili görüşleri alınarak ailelerinin yaptıkları yönlendirme, karşı çıkış veya desteklerin aile içi iletişim sürecine etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

“Ailenin görüşü önemli. Çünkü evliliği tek kişi yapmıyoruz. Aileler de birbiriyle evlenmiş oluyor. Onların da birbiriyle iyi anlaşması gerekiyor. Ailenin görüşünü almadan evlenmeyi doğru bulmuyorum. Eğer sevdiğim kişiden vazgeçemiyorsam ortak bir yol bulmaya çalışırım” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Önemli. Sonuçta belli dönemlerde evlendiğimiz kişinin ailesiyle bir araya gelmemiz gerekiyor. Ben ailelerin evlendiğine de inanıyorum. Eğer evleneceğim kişiye karşı olsalardı. İki kere düşünmek zorunda kalırdım. Mutsuz

ve huzursuz olurdum. Onların da kabul etmesi çok önemli. İstemeselerdi bunda kararım karşımdaki kişiye de bağlı olurdu. Ona ne kadar güveniyorum, onda ne kadar gelecek görüyorum, onu ne kadar istiyorum bunlara tam anlamıyla dört dörtlük güveniyorsam sonra onu ailemin de anlayacağını düşünürdüm. Daha sonra her şeyin daha iyi olacağını düşünerek tercihimde ısrar ederdim. Ama ailemin düşüncelerini de önemserdim. Soru işaretlerini çözmeye yardımcı olurdum. Beni anlamalarını sağladım” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunı).

“Önemli. Bana göre kişiye bağlı. Gerçekler ve doğrulara göre seçim yapan bir insan bence ailesine de söz bırakmaz. Ben seçtiğim kişiyi mümkün olduğu kadar doğru seçerdim. Aileme uygun olmayan birini seçtiysem aralarını bulmaya çalışırdım. Yine de onaylamıyorlarsa ailemin saygı göstermesini isterdim. Ailemin biraz daha olumlu yaklaşmasını isterdim” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Önemli. Ama ilk kriter değil. İlk 5 kriter içerisinde yer alır. Ailede bir bütünlüğümüz, devamlılığımız var. Seçtiğim insanı ailemin de kabul etmesini isterim. Onların onaylamasını isterim. Tek koşul değil. Daha öncelikli koşullarım var. Bu aşamayı geçtikten sonra ailem onaylamasa da yine de evlenirim. Hayatımı devam ettireceğim kadını seçme hakkı bana ait. Kişisel bir alan. Ama onaylarsa çok mutlu olurum. Ama ben insan ilişkilerinin çok sert olduğunu düşünmüyorum. Çok samimi davranmazlar ama beraber gidip gelmeyi, bir şeyleri paylaşmayı engel olacağını sanmıyorum” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Ailemin görüşleri benim için önemlidir.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Gençlerin görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde gençlerin evlilik sürecinde ailenin görüşüne önem verdiği gözlemlenmiştir. Ancak ailenin görüşünün evlilik kararında tek öncelik olmadığı sonucu dikkat çekmiştir. Gençlerin çoğunun ailenin görüşü olumlu yönde olmasa bile evlilik kararında karşılarındaki kişiye gerçekten inandıkları, güvendikleri ve doğru kişi olduklarını düşündükleri anda ailelerini bir tarafa atmadan orta yolu bulmaya çalışarak kendi kararlarını verecekleri sonucu çıkarılmıştır.

“Evlilikte ailenin kararı önemli. Mesela ben kızım evlenirken ailesine dikkat ettim. Her ailenin farklı beklentileri olabilir. Belli temel değerleri sağlamışsa aile evlilik sürecine rahat onay verir. Belli bir çizgiyi sağlarsa çocuğa bırakılır” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Aileler birbiriyle uyum sağlamıyorsa o evlilik zaten yürümez. Hayat iki kişinin hayatı olmuyor. Aileler de güzel anlaşıyorsa o evlilik güzel gider. Aileler anlaşmıyorsa sıkıntı yaratıyorsa zaten bir şekilde o evlilik zedeleniyor. Aileler de evleniyor” (Şehri, 47, İşçi).

“Ailenin görüşü alınmalı. Evlenirken anne, babaya da sorulmalı. Eğer çocuklarım istemediğim biriyle evlenmek isterlerse vazgeçirmeye çalışırım. Yönlendiririm. Ama çocuğumu kaybedeceksem bir yere kadar müdahale ederim. Bu durumda yaşayacak bir şeyleri var derim” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Çocuklarımın üçü de evlenmedi. Kendilerinin karar vermesini isterim. Kendi istedikleri kişilerle evlenmelerini isterim. Bana danışmaları da beni memnun eder. Türk ve Müslüman bir aile ile evlenmelerini isterim. Ama gene de karar kendilerinin. Çok karışmam. İstemediğim kişilerle evlenirlerse doğru olmadığını söylerim. Ama dinlemezlerse kendi kararları. Çok baskı yapamam. Onaylamadığımı söylerim”(Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Evlilik sürecinde aile görüşü önemli. Aile kendi davranışlarıyla gençlere örnek olmalı.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta yaşlı kuşağın görüşlerine göre evlilik sürecinde ailenin kararları, bakış açısı ve yönlendirmesi etkili olabilmektedir. Ailenin onayı olmadan yapılan evliliklerin çok da sağlıklı olamayacağı, ilerleyen dönemde sorunların yaşanabileceği, evlenen bireylerin birbirlerine aile yapıları ve kültür anlamında da uyum sağlamasının evliliğin ve birlikteliğin sağlam olabilmesinde önemli rol oynadığı sonucu çıkarılabilmektedir.

“Evlenme aşamasında öncelikle ailenin görüşü alınmalı. Aileler birbirini tanımalı. Ailenin onaylamadığı biriyle evlenmek doğru değil. Ailenin çocuğu sevmesi gerekir. Erkeğin ailesi de kızın ailesi de birbirini sevecek. Yoksa evlilik olmaz. Eğer aileyi saymazlarsa kendileri kaybederler. Hem anne hem babadan madur olurlar”(Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Evlenirken anne baba görüşü önemli. Anne, babanın görüşü evlilik kararını etkiler. Aile onaylamazsa geçimsizlik olur. Evlenince aileler de evleniyor”(Ali, 79, Emekli).

“Şu zamanda herkes kendi kararını kendisi veriyor. Ama ailenin görüşü alınmalı. Anne babaya kızını vermek düşünüyor. Eski zamanla, şimdiki çok değişti. Ama tabi hak veriyoruz. Benim veya babalarının zoruyla bir evlilik yapmalarını istemem. Onaylamadığım biriyle evlenmek isteselerdi herhalde istemeye istemeye de olsa yine izin verirdim. Biliyorum ki o seviyor, kararını vermiş. Şimdi bu durumda ne diyebilirim. Kızım bu yanıştır der. Yönlendirirdim. Ama dinlemiyorsa hoşgörülü olurdum. O zaman kızım evlen yaşa gör derdim” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Bir yuva kurmak bizim geleneğimiz. Bir aile kuracağımız zaman iki taraf da birbirine uygun olmalı. Gençler birbirini sevmeli. Büyükler de onlara yardımcı olmalı. Evlilik kararında ailenin görüşü önemli. İki genç birbirini sevdi. O bizim aileye uygun değil. Çocuğumun evlenmesine taraftar olmam. Bir torunum evlenip gitti. Ama şimdi gözyaşları buhar olup akıyor. Ben istemem. Onaylamam. Engellemeye çalışırım. Uğraşırım. Çocuğumun, torunumun acı çekmesini istemem” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Evlilik sürecinde ailenin görüşü kişinin ailesiyle olan geçmiş ilişkilerine ve sonrasında kişinin kendi özdeğerlerinin ne şekilde oluştuğuna bağlı. Kimilerine göre bu konu çok önem taşıırken, kimilerine göre o kadar da önemli değildir.” (Ali, 72, Emekli).

Yaşlı kuşağın görüşlerine göre evlilik sürecinde ailenin görüşünün önem arz ettiği gözlemlenebilmektedir. Yaşadıkları deneyimlere, ortama, yetişme tarzlarına göre belli noktalarda görüşlerde farklılıklar olabilmekle birlikte evlilik sürecinde ailenin görüşüne önem verildiği görülebilmektedir. Ailenin onayı olmadan evliliğin genel olarak yaşlı kuşak tarafından hoş karşılanmadığından söz edilebilir. Evlilik kararı konusunda genç ve yaşlı kuşağın görüşleri incelendiğinde evlilik sürecinin kuşaklar arası iletişim farklılığına yol açabilecek faktörler arasında yer aldığı gözlemlenebilmektedir.

Üç kuşağın görüşleri değerlendirildiğinde genç, orta yaşlı ve yaşlı kuşağın evlilik konusundaki görüşlerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Genç kuşağın evlilik sürecinde

özgürlük ve bireysel karar sürecine önem verdiği görülürken, orta yaşlı kuşağın anlayış, hoşgörü, saygı ve aile değerleri kavramlarına dikkat çektiği gözlemlenmiştir. Yaşlı kuşağın aile değerlerine öncelik verdiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda, evlilik kararının kuşaklar arasında çatışmaya yol açan en önemli faktör olduğu dile getirilebilmektedir.

5.3.3. Aile İçi İletişimde Cinsiyet

Bu bölümde aile içerisinde kızlar ve erkekler arasında cinsiyete bağlı rol farklılıkları olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir. Bu doğrultuda kızların ve erkeklerin ailedeki rollerinin nasıl olması gerektiğinin tartışılması amaçlanmıştır.

“Hayır düşünmüyorum. Babamla konuştuğum bir konuyu annemle de rahatça konuşabiliyorum. Erkek ve kıza karşı farklı davranış olmamalı. Dışarıya çıkma vb. her konuda eşit olmalılar. Ayrım yapılmamalı”(Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Kız-erkek ayrımı kesinlikle var. Bir kızla, erkeği kesinlikle aynı yetiştirmiyorlar. Geleneksel bir ailede bu böyledir. Bir erkeğe daha rahat davranırlar. Bir kıza daha baskıcı olurlar. Erkeğe daha fazla tolerans gösterirler. Ama kızın o kadar hakkı yoktur. Kız her şeyi yapamaz. Yaşlılar koruma iç güdüsü ile bunu yapıyor. Tabi her şey koruma iç güdüsü de değil. Biraz da yetiştirilme tarzının etkisi var. Bir erkeğin ailedeki rolü daha fazla sorumluluk. Aslında kadının aileyi bir arada tutan kişi olarak daha fazla sorumluluğu var. Erkek ve kadın bir aileyi tamamlayan iki unsur. Ailenin bu iki temel taşı olmadan aile olmaz. Bir aileyi bir arada tutan en önemli şey kadındır. Ama erkeğin dışarıdaki sorumluluklarını yerine getirmesi gerekiyor. Anne, baba ve çocuklar masanın üçayağı gibidir. Bir tanesi kırılırsa ailede sorunlar başlar. Tam olamazlar, bir şey eksiktir” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

Yasemin Hanım’ın aile içi iletişime ilişkin görüşlerinde ailede kız ve erkeklere farklı muamele edildiğinden söz edilerek, cinsiyet ayrımcılığı kavramı üzerinde durulmuştur. Erkeğe daha fazla tolerans tanınırken, kızların kısıtlandırıldığı, kızlara daha korumacı yaklaşıldığı görüşüne dikkat çekilmiştir.

“Var. Benim erkek kardeşim yok. Yeğenim var. Muhafazakar bir aile olduğu için dinen, ahlaken belli değerlere dikkat ediliyor. Ama artık eve giriş vb. kız ve erkek arasında çok bir fark yok. Kadınlar da çok geç giriyor. Kız ve erkek rolleri de anne, babaya bağlı. Bir kadın eve geç girmemeli. Ama erkek de geç girmemeli. İyi bir aile eğitimi alındığı sürece bir kızın da erkeğin de üsteleneceği rolleri bilmesi gerekiyor. Birini fazla sıkıp, birini rahat bırakmak doğru değil. Bence kız da erkek de ahlak kurallarını bilmeli. Erkek biraz daha rahat. Ama aile değerlerine uygun davranması ve ailesine saygılı olması gerekir. Gece geç geldiğinde erkeğe de tepki verilirse o da saygılı olacaktır. Ben bir öğrenciyim. Çocuğum, genç kızım ve aynı zamanda ablayım, teyzeyim gibi farklı rollerim var”(Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

Betül Hanım’ın aile içi iletişime ilişkin görüşlerinde ailede cinsiyete bağlı rol farklılığı olmadığı, cinsiyet eşitliği kavramı üzerinde durulmuştur. Aile değerlerine kızların da erkeklerin de aynı oranda saygılı davranması gerektiği görüşünün ön plana çıktığı gözlemlenmiştir.

“Maalesef var. Yavaş yavaş yıkmaya çalışıyoruz. Ama olmuyor. Annemle anneannemin, dedemin ilişkisi daha farklı. Kız kardeşimin bizimle ilişkisi çok daha farklı. Hem onun durduğu nokta açısından, hem ona bakış açımızdan farklı. Bence herkes olması gerektiği gibi olmalı. Kimse cinsiyetinden dolayı bir yerde kalmak zorunda kalmamalı. Erkek daha sessiz, sakın olaylara karışmayacak bir yapıda da olabilir. Kadın da ona biçilmiş rolden farklı olarak daha agresif ve daha katı olabilir. Bu kişisel bir durum” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Hayır düşünmüyorum neden böyle bir eşitsizlik olsun ki hepimiz eşitiz.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Gençlerin aile içi iletişimde cinsiyete ilişkin görüşlerinden elde edilen verilere göre kızlar ve erkekler arasında aile içerisinde cinsiyete bağlı rol farklılıkları olduğu görülebilmektedir. Elde edilen veriler ışığında eve geç gelme vb. konularda kızlara daha baskıcı davranılırken erkeklere daha hoşgörülü ve toleranslı olunduğundan söz edilebilmektedir. Çatışmaların minimum düzeye indirildiği sağlıklı bir aile içi iletişim

ortamının sağlanabilmesi için aile içerisinde cinsiyet ayrımcılığının olmaması gerektiği sonucu çıkarılabilmektedir.

“Benim dönemimde bir farklılık vardı. Ama şu an bir farklılık yok. Biz bile ağabeylerimize daha bir değer verirdik. Benim 3 kızım var. Oğlum olsa onlara da aynı değeri verirdim. Ama gece sokakta sabaha kadar bir kız duramaz. Bir erkek durabilir. Yine de arada bir farklılık var” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Kız ve erkeklerde farklılık var. Erkek evladı her şeyi yapabilir. Üstündür bakış açısı var. Ayrımcı olunmamalı. Eşit olmalı. Bir kadın ve bir erkek örneğin aynı maaşı alabilir. Aynı şeyi yapabilir. Ama kızları okutup onlarla destek vermezsek erkek gider, okumuştur, alır. Kadın okumamıştır. Asgari ücretle çalışır. Erkek daha az yorulur. Kadın bu sefer daha çok yorulur, daha az kazanır” (Şehri, 47, İşçi).

“Tabi kızların daha kısıtlı oluyor. Dolayısıyla belli farklar var. Erkek çocuğum yok. Ama erkeklerin daha serbest olduklarını düşünüyorum. Erkek eve geç geldiğinde bir kıza verilen tepki verilmiyor. Bu kadar endişe duyulmuyor” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Ben ayırım yapmıyorum. Ama çocuklarım kızıma daha farklı davrandığımı düşünebiliyor. Kızıma kendi ayakları üstünde dursun diye diğerlerinden daha fazla destek veriyorum. Ben hep eşit tutmaya çalışıyorum. Her şeyi yaşatabilirler. Ama asla kendilerine laf getirmeyecek şekilde. Çok baskıcı bir anne değilim. İkisine de davranışlarım aynı olur. İkisinin de rolleri aynıdır. Ama dışarıda olduğunda kızımı daha çok merak ederim. Ona karşı daha korumacı olurum” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Bana göre ailede cinsiyete bağlı bir rol farklılığı yok.Eşit olmalıdır.” (Cevat, 55, Emekli).

Aile içi iletişimde cinsiyete ilişkin orta yaşlı kuşağın görüşleri incelendiğinde aileler arasında farklılıklar görülmüştür. Kız ve erkek arasında ayırım olmadığı düşüncesinde olan aileler olduğu gibi, erkeklere daha fazla tolerans tanındığı, kızlara daha korumacı yaklaşıldığı düşüncesinde olan aile yapıları da görülebilmektedir. Aile yapılanmasındaki farklılıklara bağlı olarak orta yaşlı kuşağın görüşlerinde cinsiyet ayrımcılığı ve cinsiyet eşitliği kavramları bir arada yer almıştır. Elde edilen verilerden

yola çıkararak genel olarak aile içerisinde kız ve erkeklere yönelik ayrımın giderek azaldığı ancak hala devam etmekte olduğu gözlemlenmiştir. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısının da getirdiği etkiyle kızlara daha korumacı, erkeklere karşı biraz daha anlayışlı davranıldığı sonucu çıkarılmıştır.

“Erkek ve kız çocuk arasında ayrım olmaz. Ama erkek belli saatlerde daha rahat dışarı çıkabilir. Bir kız bu kadar rahat çıkamaz. Mesela bir kız gece yarısına kadar dışarıda duramaz. Ama erkek durabilir. Eskiden kızlar dışarı çıkamazdı. Sinemaya vb. gezmeye gidemezdi. Şimdi çok rahat çıkabiliyorlar” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Farklılık var. Bir kızın yaptığını bir erkek yapamaz. Bir kız çocuğu gece geç saatte dışarıda gezdiğinde peşine biri takılabilir, başına her şey gelebilir. Kız çocuğunun bu yüzden daha fazla koruyup kollanması gerekir. Ama erkeğe herhangi bir şey olmaz. En kötüsü birisi ile kavga edip karakola düşer. Ama kızın dışarıda olması çok sakat” (Ali, 79, Emekli).

“Eskiden farklılık vardı. Ama şu an yok. Bir erkeğin yaptığını bir kız çocuğu da yapabilir. Günümüzde kızlar da her işin altından kalkabiliyor. Çalışabiliyor, sosyal hayata girebiliyor. Kızların pek farkı kalmadı erkeklerden” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Sevgi anlamında ikisi arasında hiç fark yok. Kızı sadece biraz daha fazla koruruz. Ona sevgimiz daha çok olur. Çünkü oğlan burada. Kız bir gün evlenip gidecek. Bizim kuşakta oğlan daha öndeydi. Şimdi bu devirde aynı. Bir fark kalmadı” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“İçinde bulunduğumuz toplumun kadına bakış açısı ne yazık ki sağlıklı olmaktan çok uzak. Bu nedenle ailelerde cinsiyete bağlı rol farklılıkları vardır. Bence aile içinde kız ve erkeklerin rolleri arasında bir fark olmamalı ve eşit bireyler olarak davranmalıdırlar.” (Ali, 72, Emekli).

Elde edilen verilere göre aile içi iletişimde cinsiyete dair yaşlı kuşağın görüşlerinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Yaşlı kuşağın görüşlerinden cinsiyet ayrımcılığı ve cinsiyet eşitliği kavramları üzerinden 2 farklı sonuç çıkarılmıştır. Kız ve erkekler arasında eskiden bir ayrım olsa da günümüzde var olmadığı görüşünün yanında kız ve erkeklere farklı davranıldığı, kızlara daha korumacı yaklaşılıp, erkeklere daha fazla

tolerans tanındığı görüşü elde edilmiştir. Aile içi iletişimde cinsiyete ilişkin görüşler incelendiğinde aile içerisinde kız ve erkekler arasında cinsiyet ayrımı yapıldığı görülebilmektedir. Nitekim erkeklere eve geç gelme vb. konularda daha toleranslı ve rahat davranılırken kızlara daha korumacı ve baskıcı bir yaklaşım sergileniyor olması aile içerisinde cinsiyete bağlı rol farklılıklarının günümüzde giderek azalmakla birlikte devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 2- Kuşaklar Arasında Çatışmaya Yol Açan Faktörler

Aile	Kuşak	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Kuşaklar Arasında Çatışmaya Yol Açan Faktörler	Benzerlikler	Farklılıklar
1. Aile	Genç	20	Üniversite	İletişim kopukluğu, dinlememe, kendini ifade edememe, eğitim düzeyi, yaş, kişilik	İletişim kopukluğu, saygısızlık, aile değerleri, kişilik, eğitim	Dinlememe, bireyselleşme
1. Aile	Orta Yaşlı	54	İlkokul	Hoşgörü eksikliği, yaşanan ortamın değişmesi, aile değerleri, eğitim, kişilik, evlilik, saygısızlık, eve geç gelme		
1. Aile	Yaşlı	82	İlkokul	Aile değerleri, kültürün değişmesi, saygısızlık, bireyselleşme		
2. Aile	Genç	25	Üniversite	İletişim eksikliği, saygısızlık, empati kurmamak, anlayışsızlık,	İletişim kopukluğu, saygısızlık, anlayışsızlık	Aile değerleri, eve geç gelme, maddiyat
2. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Dinlememe, saygısızlık, anlayışsızlık, eğitim		
2. Aile	Yaşlı	79	İlkokul	Aile değerleri, kültürün değişimi, eve geç gelme, maddiyat, anlayışlı olmamak		
3. Aile	Genç	20	Üniversite	Hoşgörü ve anlayış eksikliği, maddiyat, evlilik, eğitim, meslek tercihi	Anlayışsızlık, meslek tercihi, eğitim, maddiyat	Aile değerleri, eve geç gelme, dönem farkı, cinsiyet
3. Aile	Orta Yaşlı	48	İlkokul	Anlayış eksikliği, maddiyat, meslek tercihi, eğitim, aile değerleri		
3. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Meslek tercih, eğitim, hayata bakış açısı, eve geç gelme, cinsiyet, dönem farkı		
4. Aile	Genç	26	Yüksek Lisans	Yaş, eğitim, hayata bakış açısı, bencillik, bireyselleşme	Aile değerleri, evlilik, hayata bakış açısı	Bireyselleşme, eğitim, yaş
4. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Aile değerleri, cinsiyet, evlilik, teknolojinin gelişimi, hayata bakış açısı		
4. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Aile değerleri, hayata bakış açısı, zaman, evlilik		
5. Aile	Genç	24	Yüksek Lisans	Eğitim düzeyi, yaş, yaşanan dönem, hayata bakış açısı	Aile değerleri	Aile yapısının dönüşümü, bireyselleşme, iletişim kopukluğu
5. Aile	Orta Yaşlı	55	Üniversite	Aile değerleri, gelenekler		
5. Aile	Yaşlı	72	Üniversite	Aile yapısının dönüşümü, aile değerleri, bireyselleşme, iletişim kopukluğu		

5.4.Aile İçi İletişimi Arttırabilecek Değerler

Bu bölümde aile içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamı kurulması için gerekli olan değerlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bir ailenin varlığı ve aile içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamının sürdürülebilirliği için ailede olması gereken değerlerin izi sürülmüştür.

“Bir kere her şeyin başında saygı geliyor. Sevgi, hoşgörü ve anlayış olmalı. Zaten hepsi birbirine bağlı. Anlayış kişisel olarak vazgeçilmez değerim. Empati kurarak karşıdaki insanın nasıl düşündüğünü anlayabilmek önemli bence” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Hoşgörü en başta. Birbirini anlamaya çalışmak, empati, saygı, sevgi, birbirine açık olmak, güven. Bir ailede sevgi ve saygı mutlaka olmalı. En önemlisi saygı ve sevgi”(Yasemin, 25, Üniversite Mezununu).

“Eskiden teknoloji olmadığı için daha fazla aile içi iletişim varmış. Teknoloji bence bütün değerleri yok etmiş durumda. Büyüklere karşı saygının eskisi kadar olduğunu düşünmüyorum. Saygı olmalı. Anlayış, birbirini alttan alma ve empati olmalı. Sevgi de olması gerekiyor. Güven de olmalı”(Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Samimiyet. Çünkü yalan bir yerden sonra insanların birbirine güvenini kırar. Bir yalan başka yalanları doğurur. Güven olduğu zaman konuşulacak şeylerin sayısı da artıyor. Hem o zaman güvenle birlikte gelen paylaşımın güzelliği de oluyor. Bu beraberinde birçok kapıyı da açmış oluyor. Güvenden, açık olmaktan ve samimiyetten yanayım” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Saygı, anlayış ve hoşgörü içinde her bireyin özgürce fikirlerini paylaşabileceği bir ortam oluşturmak.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Gençlerin görüşlerinden elde edilen verilere göre aile içi iletişimi arttıracak değerlerin başında saygının geldiği gözlemlenmiştir. Anlayış, birbirini anlama, empati, hoşgörü, sevgi, güven ve samimiyetin öne çıkan değerler olarak sıralandığı görülebilmektedir. Aile içi iletişim için öncelikle saygı, sevgi ve güvenin olması gerektiği görülebilmektedir. Nitekim samimiyet ve güven olmadığında ilişkiler zedelenebilmektedir. Saygının veya sevginin yetersiz

olduğu durumlarda ise kavga ve çatışma ortamları oluşması, küçük sorunların karşılıklı dinleme ve saygı olmadığı için büyümesi gibi durumlar söz konusu olabilmektedir.

“Ailede her bireyin farklı bir kişilik ve mizaç yapısı var. Bir ailede saygı ve sevgi olmadan olmaz. Hoşgörü ve anlayış olmalı. Ancak bu hoşgörü ve anlayış tek taraflı olmamalı. Tek taraflı olduğunda susmak oluyor. Bir ailede evi yöneten kişi evle ilgili kuralları çok iyi koymalı” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Birbirimizi dinlemeyi, anlamayı öğrenmeliyiz. Empati önemli. Saygı olmalı. Karşımızdaki insanın yaşadıklarını da anlamaya çalışsak, dinlesek sorun kalmaz. Geçmişte yaşanmışları bir kenara bırakıp geleceğe, önümüze bakmalıyız” (Şehri, 47, İşçi).

“Karşılıklı anlayış, sevgi, karşılıklı birbirini dinleme, anlama, empati. Aileyi saygı, sevgi ve anlayış bir arada tutuyor” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Birlikte konuşmak, anlaşabilmek, fikirlerimiz bir olmasa da konuşmak, konuşabilmek. Bir şeyleri paylaşabilmek. Sevincimizi, üzüntümüzü birlikte paylaşabilmek. Ne olursa olsun birlikte karara varabilmek, birlikte olabilmek. Fikirler ne kadar farklı olursa olsun konuşabilmek, yeri geldiğinde susmak. Anlayışlı olabilmektir” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Aile bireylerinin birlikte geçirdikleri zamanlar ve kısaca sosyal faaliyetlerdir.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta kuşağın aile içi iletişimi artıracı değerlere ilişkin görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda aile içi iletişimi artıracı değerler arasında saygı ve ardından sevginin baskın rol oynadığı görülmüştür. Empati, dinleme, karşılıklı anlayış, hoşgörü, paylaşımcı olabilmek, birlik ve beraberlik duygusu gibi öğelerin de aile içi iletişimi artıracı değerler arasında sıralandığı gözlemlenmiştir.

“Ailede en başta mutluluk olmalı. Sevgi, saygı olmalı. Birbirine bağlı bireyler olmalı” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Ailede sevgi şart. Saygı ve anlayış da olmalı. En önemlisi birbirine karşı saygıdır. Güven de önemli” (Ali, 79, Emekli).

“Küçüklerin büyüklere saygısı, gençler düşünsünler ben de haklıyım ama anneannem de haklı diye. O daha tecrübelidir diyebilmeliler. Saygı en başta. Sevgi, bizim onlara karşı anlayışlı olmamız lazım. Oların da bizim tecrübelerimizden yararlanması, hak vermesi lazım” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Sevgi, karşılıklı anlayış olmalı. Saygı göstermek gerekiyor. Her şeye sevgiyle yaklaşmak önemli. Tatlı bir güler yüz, ikram olmalı” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Bugünden geleceğe bakarak söylenebilir ki aile içi iletişimi arttırabilecek en önemli değer bir arada daha çok zaman geçirmek ve anılar biriktirmek olabilir. Ancak bunun giderek zorlaştığını söylemek hatalı olmayacak kanısındayım. Belirleyici faktör ne yazık ki öncelikle ekonomik değerler olmakta.” (Ali, 72, Emekli).

Elde edilen verilere göre yaşlı kuşağın aile içi iletişimi arttırabilecek değerlere ilişkin görüşlerinin genç ve orta yaşlı kuşak bireyler ile benzerlik gösterdiğinden söz edilebilmektedir. Bu doğrultuda saygı ve sevginin aile içi iletişimi arttırabilecek değerler arasında öncelikli rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır. Güven, karşılıklı anlayış, birlik ve beraberlik, hoşgörü değerlerinin de aile içi iletişimi arttırabilecek değerler arasında sıralandığı gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak üç kuşağın görüşleri incelendiğinde aile içi iletişimi arttıracak değerlerin başında saygı ve sevginin yer aldığı gözlemlenmiştir. Saygı, sevgi, hoşgörü, anlayış, güven, samimiyet, dinleme, empati becerisi aile içi iletişimi arttırabilecekler değerler arasında sıralanmıştır.

Tablo 3- Aile İçi İletişimi Artırabilecek Değerler

Aile	Kuşak	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Aile İçi İletişimi Artırabilecek Değerler	Benzerlikler	Farklılıklar
1. Aile	Genç	20	Üniversite	Saygı, Sevgi, Hoşgörü, Anlayış,	Saygı ve Sevgi	Hoşgörü ve Anlayış
1. Aile	Orta Yaşlı	54	İlkokul	Saygı, Sevgi, Hoşgörü, Anlayış,		
1. Aile	Yaşlı	82	İlkokul	Saygı, Sevgi		
2. Aile	Genç	25	Üniversite	Hoşgörü, Empati, Saygı, Sevgi, Güven	Saygı, Sevgi ve Empati	Hoşgörü, Güven ve Dinlemek
2. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Saygı, Empati, Dinlemek		
2. Aile	Yaşlı	79	İlkokul	Sevgi, Saygı, Anlayış, Güven		
3. Aile	Genç	20	Üniversite	Saygı, Anlayış, Sevgi, Empati	Saygı, Sevgi ve Anlayış	Empati ve Dinleme
3. Aile	Orta Yaşlı	48	İlkokul	Anlayış, Saygı, Sevgi, Dinleme		
3. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Saygı, Sevgi		
4. Aile	Genç	26	Yüksek Lisans	Saygı, Samimiyet, Güven	Saygı ve Anlayış	Güven, Samimiyet ve Empati
4. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Anlayış, Hoşgörü, Empati		
4. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Sevgi, Saygı, Anlayış		
5. Aile	Genç	24	Yüksek Lisans	Saygı, Anlayış, Hoşgörü	Birlikte geçirilen zamanlar	Saygı, Anlayış ve Hoşgörü
5. Aile	Orta Yaşlı	55	Üniversite	Birlikte geçirilen zamanlar, Sosyal faaliyetler		
5. Aile	Yaşlı	72	Üniversite	Birlikte geçirilen zamanlar, anılar		

5.5.Samimiyet Düzeyinin Aile İçi İletişime Etkisi

Bu bölümde aile bireyleri arasındaki ilişkilerde ve aile bireylerinin kişiler arası iletişim süreçlerinde samimiyet düzeyinin aileye ve aile içi iletişime olan etkisi gözlemlenmek istenmiştir.

“İlk başta anneme anlatmadığım bir şeyi ablama anlatabilirim. Ama daha sonra annemle de paylaşıyorum. Ablalarım arasında da bir ablam çok yoğun olduğu için diğer ile daha fazla şey paylaşabiliyorum. Okuldan veya işten yorgun gelip birbirimizle konuşamadığımız, birbirimizi dinleyemediğimiz zamanlar olabiliyor” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Yakın olduğum kişiye daha açık olurum. Daha rahat konuşurum. Her şeyimi daha rahat anlatırım. Aile içerisinde bile olsa beni anlamayan bir insanla konuşamam. İletişim kuramam. Kendimi anlatamam. O bana kendisini anlatamaz. Böyle olduğu zaman sevgi de azalır. İnsan yakın olduğu insanı daha fazla sever ve sayar”(Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

“Samimiyet olduğunda daha rahat hareket ederim. Kendimi daha iyi anlatabilirim. Samimiyet olduğu sürece derdini daha çok açarsın. Bir sıkıntın veya mutluluğun olduğunda daha kolay paylaşıyorum. Anlatırım. Ailem de buna çözüm bulur. Samimiyet iletişim kurma sürecimi etkiliyor ve artırıyor. Bağlılığım daha fazla artabiliyor. Yabancı birine güvenip anlatamadığım pek çok şeyi anlatabilirim. Samimiyet ne kadar fazlaysa iletişim de o kadar fazla oluyor” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Aile deyince aklıma gelen en önemli noktalardan bir tanesi güven. Ben anneme karşı samimi ve güven verici bir yapı içerisinde durmazsam her zaman benim hakkımda başka şeyler düşünecek. Bu sefer benim olmadığım bir biçim biçmiş olacak. Benim olmadığım biri gibi düşünecek. Bu da hastalıklı bir yere doğru gider. Olmadığınız bir şey gibi gözükme veya olmadığınız bir şey gibi tasavvur edilmek. Ben ona karşıyım Samimiysem eğer birbirimizden beklediğimiz şeyler daha net olur. Karşılıklı ödevler, beklentiler daha açık olur. Bu sefer de birbirimize karşı daha az kırılmış oluruz. Birbirimizden ne beklediğimiz belli olur. Eğer beni kafanızda doğru bir yere koyamıyorsanız bu beraberinde çatışmayı getirir. İsterim ki hayatımdaki insanlar beni doğru bir

yere koysunlar. Benden bekledikleri ile yaptıklarım çatışmasın. Mesela ben kardeşime ne yapıp yapılmaması gerektiğini tahmin ederim. Neye kızacağını, ne beklemem gerektiğini bilirim. Biz açığız. Birbirimizden gizli saklımız yok” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Saygı, sevgi ve hoşgörü olduğunda samimiyet beraberinde anlayışı da getiriyor.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Gençlerin aile bireyleri arasındaki ilişkilerin samimiyet düzeyinin kişiler arası iletişim süreçlerine etkilerine ilişkin görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda samimiyet ve iletişim düzeyi arasında yakın bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler ışığında aile bireylerinin birbirlerine samimi davranma oranı ile birbirlerine açık olabilme, paylaşımlarını daha rahat yapabilme ve fikirlerini daha rahat dile getirebilmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu çıkarılmıştır.

“Aile bireyleri arasında birinin diğeri ile daha samimi olup öbürü ile soğuk olması kıskançlığa yol açabiliyor. Kuşaklar arasındaki iletişimimde ben annemle farklı, çocuğumla farklı konuşuyorum. Annem de aynı şekilde torunları ile farklı benimle farklı konuşuyor” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Bir aile bireyi seni anlıyor, daha rahat dinliyor, senin üzüldüğün haklı olduğun yerleri biliyor, sana destek veriyor. Diğeri de sürekli karşında duruyor. Her fırsatta her şeyde seni suçluyor. Bu sefer sevgin azalmıyor. Sevgi azalsa zaten her şey biter. İllaki kırılıyorsun, kopuyorsun, uzaklaşıyorsun. Bir kenara çekiyorsun kendini” (Şehri, 47, İşçi).

“Mesela büyük kızım daha serbesttir. Her şeyini daha rahat paylaşır. Daha açıktır. Ama diğeri çocuklarımda rahatça anlatabilir. Samimiyet düzeyi daha rahat ve açık olabilmeyi sağlıyor. Büyük kızım Merve daha serbest anlatır. Ortanca kızım Betül daha çekingendir. Karakterlerinden de kaynaklanabiliyor. Ama benden hiçbir şeylerini saklamazlar” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Aile bireylerimin hepsi ile konuşurum. Annemle de, babamla da, kardeşlerimle de. Ama en rahat çocuklarımla konuşurum. Onlara kendimi daha rahat anlatırım. Her şeyimi öncelikle onlar bilir. Bir sorunum olduğunda önce çocuklarımla konuşurum. Ailemizde bir baskı yok. Her şeyi rahatça

konusabiliriz. Kendileri ne istiyorlarsa ben hep saygı duyarım”(Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Bütün bireyler kendi sorumluluklarını bilmeli.” (Cevat, 55, Emekli).

Aile bireyleri arasındaki ilişkilerin samimiyet düzeyinin kişiler arası iletişim süreçlerine etkilerinin sorgulandığı bu bölümde orta kuşağın görüşlerinden elde edilen verilerden samimiyet düzeyi arttıkça aile bireylerinin kişiler arası iletişim becerilerinin geliştiği, birbirlerine daha açık ve paylaşımcı davranabildikleri görülmüştür. Aile bireylerinin birbirleriyle samimi ilişkiler kurabilmesinde empatinin anahtar rol oynadığı gözlemlenmiştir.

“Ayrım yapmasak da belli yakınlıklar kıskançlıklara yol açabiliyor. Belli torunlar daha fazla sevgi gösterince bende onlara karşı daha fazla sevgi gösteriyorum. Sevgimi kazanmış oluyorlar. Çocukların uzaklığı, farklı şehirde yaşaması da iletişim sürecini etkiliyor” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Uzun zaman görüşemediğimiz zaman özlem oluyor. Daha yakında olan kişi ile daha fazla konuşabiliyoruz, derdimizi anlatabiliyoruz. Oğlum uzakta, Bir oğlu, bir kızı oldu. Bir aydır görüşemedik, özlüyoruz. Biri ile daha yakın olduğumda kıskançlık da oluyor” (Ali, 79, Emekli).

“Bizde bu tür durumlarda kıskançlık olmuyor. Sema kızım 8 yaşında yetim kaldı. Diğer çocuklarıma göre daha fazla ilgi gösterdiğimde çocuklar o da onun hakkıdır diyebiliyor. Öyle bir sorunumuz olmuyor. Çocuklarım benden uzakta olduğunda özlüyorum” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Daha iyi, daha samimi olduğumuzda sorunlarımızı çözebilmemiz daha kolay. Tabi bu da karşıdaki kişiye ve onun karakterine bağlı. İyi bir şey yaptım zannediyorsun ama karşıdaki insan öyle anlamayabilir. Anladıktan sonra iyilik olur. Bu samimiyeti devam ettirmeliyiz. Birlik olmak önemli. Mesela benim eşimle hiçbir sorunum yok. Ama ben onun istemediklerini yapsam onunla huzurum olmaz. Karşıdaki kişiyi anlayıp, nelere kızabileceğini bildiğim zaman çok rahat anlaşabiliriz” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Sevgi olmazsa samimiyet olmaz. Aile bireyleri arasında paylaşımın azalması ilişkilerin samimiyetini doğrudan etkilemekte.” (Ali, 72, Emekli).

Aile bireyleri arasındaki ilişkilerin samimiyet düzeyinin kişiler arası iletişim süreçlerine olan etkileri ile ilgili yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda ailede samimiyet düzeyinin sorunların daha kolay aşılabilmesini sağlayan faktör olarak algılandığı görülmüştür. Nitekim samimiyet düzeyleri ile kişilerin iletişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bilinmektedir. Samimiyet düzeyinin yüksek olduğu ilişkilerde birbirini anlama, dinleme, kişisel tepkilerin farkında olma, birbirini tanıma imkânının arttığı, sorunların veya kuşak çatışmasından kaynaklanan fikir ayrılıklarının azaldığı gözlemlenmiştir.

5.6. Samimiyetin Aile İçi İletişimdeki Yeri

Bu bölümde kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının azaltılmasında samimiyetin etkisi sorgulanarak, samimiyetin aile içi iletişimde nasıl bir role sahip olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

“Kuşaklar arasında iletişim farklılığı var. Örneğin, anneannemin görüşlerini bir on yıllık dönemde baz alırsak çok değişti. Ortam şartları, televizyon vb. iletişim kanalları da süreci etkiliyor. Mesela eskiden görücü usulü evliliğe sıcak bakan bir aile yapımız vardı. Şimdi önce tanışıp sonra evlenmeyi daha doğru buluyorlar. Bu hep ortamın şekillenmesi ile ilgili. Çok gezmeyi ailem hiçbir zaman doğru bulmaz. Anlayış ve empati olursa karşımızdaki insan gibi düşünmeye başlarsak kuşaklar arası iletişim farklılıkları azalır” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Daha samimi olursak birbirimizi daha iyi anlama fırsatımız olur. Samimi olmazsak birbirimizi daha zor anlarız. Yani bir sorunum var ve karşımdakine bunu anlatamıyorsa beni anlayamaz. Konuşamaz, iletişim kuramayız. Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının en aza indirilmesinin yolu karşılıklı konuşabilmek ve iletişim kurabilmekten geçiyor. Birbirimizi anlarsak aramızdaki sorunlar azalır” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

“Yine her şey saygıda bitiyor. Farklılıklar yaştan, kişinin görüşünden, bakışından veya aile eğitiminden çıkıyor. İnsan kendini eğittiği sürece bakış açısı da zaten genişliyor. Genişlediği sürece arada yaş farkı olsun olmasın saygı duyması öğreniyor insan. Saygı duyduğumuz sürece başka fikirlere de açık

oluyoruz. Samimi olunduğunda da daha sıcak ve saygılı yaklaşılabilir. Daha fazla dinleyebiliyoruz” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Belli kalıpları değiştirmek çok zor. İnsanlar onun üzerine hayatlarını kurmuşlar. 50 sene geçmiş. Belki daha fazla. Bu yapıyı değiştirmek gerçekten imkansız. Ama samimi olduğunuzu karşı taraf bildiğinde size saygı duyar. Yalan üzerine kurulu bir ilişki bir yerde patlayacağı için daha ciddi çekişmelere ve kavgaya dönüşebilir. Ama samimi olursanız alabileceğiniz maksimum tepki o anda aldığınız tepkidir. Yalanla kurulan ilişkide anı kurtarırsınız. Ama ilerleyen süreçte sıkıntılar olur. Dürüstlük ve samimiyet varsa fikirleri değiştirmez. Ama çocuğum bana yalan söylemiyordur diye bilir. Seçemediğin insanlarla berabersin. Onların hayatını dönüştüremezsin. Ama senin hayatını da dönüştürmemelerine izin vermemelisin. Benim dinlediğim müzik hiçbir zaman annemle bir olmayacak. Benim okuduğum kitapları da sevmeyecek. Ama benim dinlediğim müziğe saygı gösterecek. Ama keyifle dinlemeyecek. Farklılıklar var olmaya devam edecek ama saygı çerçevesinde bir anlaşma sağlanacak. Göz yumulmuş veya kabullenilmiş olacak”(Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Karşılıklı olarak birbirimizi dinleyebileceğimiz ve anlamaya çalışacağımız bir ortam oluşturmaliyiz.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Gençlerin aile bireyleri arasındaki iletişim farklılıklarının giderilmesinde samimiyetin işlevine ilişkin görüşlerinden elde edilen verilerden gençlerin yaşlıların belli kalıp yargılarını yıkmasını istedikleri, empati ve saygı çerçevesinde kurulacak samimi ilişkilerin kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının azaltılmasında etkin rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır. Nitekim samimiyet düzeyinin kişiler arasında yaşanan problemlerin daha kısa sürede çözülmesine katkı sağladığından, daha rahat ve sıcak bir iletişim ortamına zemin hazırlayarak, kişiler arasında yanlış anlama, dinlememe vb. sebeplere bağlı olarak yaşanabilecek iletişim kopukluklarının giderilmesini sağladığından söz edilebilmektedir.

“Büyüklerin bir otoritesi var. Ama çocuklar da özgür olmak istiyor. Bu ikisini dengelemek için hoşgörü ve anlayış gerekiyor. Birbirini anlayabilmek önemli. Eşim, ben ve çocuklarım olarak ailemiz çok özgür ve rahat bir aile. İstedikimizi yaşayabiliriz. Babaları benden daha rahat bir insan. Ama benim annemin yani bir sonraki kuşağın kuralları vardır. Çocuğa yansıdığı zaman arada kalmalar

oluyor. Ama bir süre sonra bunları aşıyorsun. Sorunlar çözülüyor. Çocuğu araya sokmamak için ben kendimi ortaya atıyorum. Çünkü çocuğa yönelik bir tepki olursa çocuk yıpranır. Bizim evde aktarma yok. Annemin belli kurallarını ben çocuklara aktarmıyorum. Evdeki tüm problemler bende çözülüyor” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“İki taraf da birbirini anlamaya çalışmıyor. Mesela büyüklerin hoş karşılamadığı bir şeyde siz idare edin. Onlar yaşlıdır dediğimizde gençler alttan almıyor. Karşılıklı anlayış ve hoşgörü olursa çatışmalar azalır. İletişim farklılıkları giderilir. Tabi insanların yapısını da değiştiremezsiniz. İnsanları olduğu gibi kabul edince bira daha kolay oluyor” (Şehri, 47, İşçi).

“Büyük kızım daha olgun olduğu için onunla daha rahat iletişim kurabiliyorum. Samimi ve yakın olduğum kişinin belli hatalarını affetmem daha kolay oluyor, kavga sonrasında barışma süreci daha kısa. Ama genel olarak çocuklarıma eşit uzaklıktayım” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Arada bir tarafın kendi dediğini yaptırmaya çalıştığı zamanlar oluyor. Büyük olmasa da küçük istekler oluyor. Bazen hoş karşılamak gerekiyor. Böyle durumlarda ben çok directmiyorum. Ben çok directince çocuklar ben üzölmeyeyim diye geri adım atıyor. Ortak bir anlaşma noktası buluyoruz. Çok çatışmaya girmiyoruz. Yeri geliyor ben fedakarlık ediyorum. Yeri geliyor onlar fedakârlık ediyor” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Yıllardır bu böyle gelmiş böyle gidecektir. ancak gençlerimizi dinlemeliyiz fikirlerine değeri vermeliyiz.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının azaltılmasında aile bireyleri arasındaki iletişimin samimiyet düzeyinin etkili bir faktör olduğu gözlemlenmiştir. İlişkilerdeki samimiyet düzeyinin daha rahat iletişim kurulmasını ve ortak bir anlaşma zemini oluşturulabilmesini sağlayarak, iletişim farklılıklarına bağlı problemlerin en aza indirilebilmesine katkıda bulunduğu görölmüştür.

“Kusursuz insan yoktur. Bu yüzden belli hatalara karşı sabırlı ve hoşgörölü davranmak gerekiyor. Hataları direkt yüze çarpmak doğru bir davranış olmuyor. Böyle davranınca ilişkiler de güzel gidiyor” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Karşılıklı anlayış olduğunda ve iyi davranıldığında herhangi bir problem çıkmıyor. Farklılıkları hissettirmeye çalışıyorum. İki çocuğum veya torunum biraraya geldiğinde aynı davranırım” (Ali, 79, Emekli).

“Aralarında ayırım yapmadan her insanın yaradılışına göre, olduğu gibi kabullenip davranırım. Çocuklarım ya da torunlarım asileştiğinde ben genelde susarım, alttan alırım. Büyüklere sabır düşünüyorum. Yoksa diğer türlü huy, ahlak çok bozuluyor” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Karşılıklı birbirimizin isteklerini yerine getirmeliyiz. Ama gençlerin her istediğini yapmak da doğru olmuyor, yoldan çıkmak gibi oluyor. Gençlerin bizi dinlemesi lazım. Biz ne hep benimki ne de hep onunki demememiz lazım. Gençlerin öğrenmesi gereken şeyler var. Cahil ve tecrübesizler. Sorunlar konuşarak, anlaşılarak çözülebilir” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Çok önemli bir işleve sahiptir, ancak kuşaklar arasındaki farklılıklar günümüzde geçmişe oranla çok daha derinleşmiştir.” (Ali, 72, Emekli).

Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının azaltılmasında aile bireyleri arasındaki iletişimin samimiyetine ilişkin yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda kuşaklar arası iletişim farklılıklarının azaltılabileceği için karşılıklı anlayış ve hoşgörü değerlerinin önem arz ettiği gözlemlenmiştir. Elde edilen verilerden samimiyetin ve yakın ilişkilerin kuşaklar arası iletişim farklılıklarının azaltılabileceği sonucu çıkarılmıştır. Bu noktada, gençlerin yaşlıları dinleyerek yaşlı kuşağın görüş, deneyim, kültürel miras ve tecrübelerinden yararlanmasının yanında yaşlıların gençleri daha rahat ve özgür bırakarak anlayışlı davranmasının sorunların giderilmesinde kilit rol oynayacağı sonucu elde edilmiştir.

5.7.Karşılıklı Beklentiler

Bu bölümde kuşakların iletişim süreçlerinde birbirlerinden beklentileri sorgulanarak, kuşaklar arası çatışmaların ve farklılıkların en aza indirildiği sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için yapılabileceklerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

“Benden çok bir şey beklemesin düşüncesi var. Mesela her zaman yanlarında olamam. Benim de bir hayatım var. Okulum var. Yorgun oluyorum, gelemiyorum. Ailem hizmet bekliyor. Ama ben bazen çok yorgun olabiliyorum.

Onların beklentilerini genelde karşılayamıyorum” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Beklentim çağa biraz daha ayak uydurabilmeleri. Daha fazla bizim gibi olabilseler. Kendi başlarına daha fazla şey yapabilmeleri. Yaşadıkları çağa daha rahat ayak uydurabilmeliler. Mesela biz benim yaşımdakiler gördükleri, bildikleri ile 20 sene yaşamaya devam etmemeli. Eski kuşaklar da bu var. Çağa ayak uydurmakta zorlanıyorlar. Ben onların yaşadıkları çağa daha fazla ayak uyduran bir insan olmalarını isterdim. Bizim kullandığımız bir telefonu kullanabilsinler” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

“Benim ailemle çok çatıştığım bir nokta da olmadı. Bu yüzden ailemden çok aşırı bir beklentim de olmuyor. Yeterince anlayışlı ve sevgi dolu yaklaşıyorlar. Ailem her türlü beklentimi karşılıyor”(Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Ben her zaman yaşlı insanların kültürel miraslarına saygı duymuşumdur. Çünkü çok şey öğrendim. Eğitim bir şekilde elde edilebilir bir konu. Zamanla eğitim bir şekilde hallediliyor. Açık kapanabiliyor. Daha iyi eğitim alınabiliyor. Ama tecrübe satın alınamıyor. Çünkü herkesin yaşadığı farklı bir tecrübe var. Ben yaşlılardan en çok bu konuda yararlanıyorum. En çok o konuda yardım bekliyorum. Yaşanmış insan ilişkilerinin bir benzeri daha yaşanmayabilir. Ama benim için o tecrübeden yararlanmak özel. Eğer kişi kendini kusursuz olarak görüyorsa yapacak bir şey yok. O zaman herkes kusurlu. O zaman ben kusurluysam o zaman başkalarının da kusurları olabilir. Mesele o kusurları görüp birbirimizi daha ileriye götürebilmek. Çatışarak geriye değil de birbirimizin eksiklerini tamamlayarak olmalı. Mesela ben x yemeğini seviyorum. Annem bana bunu yapabilir. Bu bir kayıp değil. Sadece onun istediğini yaptığımda değil. Onun istemediğini yaptığımda da o deneyimini, hayat anlayışını, hayata bakışını katmalı” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Genel olarak birbirimizden beklentimiz saygı ve sevgi.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Elde edilen veriler sonucunda gençlerin yaşlı aile bireylerinden beklentilerinin birbirinden farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Ailesinden beklentisi olmayan gençler görülebilmekle birlikte yaşlı aile bireylerinin çağa ayak uyduramadıklarını düşünen gençler de gözlenmiştir. Gençlerin yaşlı aile bireylerinden beklentileri geçmiş

deneyimlerini, kültürel miraslarını, ben daha iyi bilirim düşüncesi olmadan aktarabilmeleri, gençlere belli konularda daha özgür davranmaları, gençlerin her zaman yanlarında olamayacaklarını kabul etmeleri ve onların özel hayatlarına saygılı davranmaları olarak sıralanmıştır.

“Yaşlılar gençlerden sevgi bekliyorlar. Torunlarını çok özleyiyorlar. Sevmek ve sevilmek istiyorlar. Çocuklara karşı bir özlem var. Gençlerse büyüklerden daha saygılı, hayatlarına karışmayan bir büyük olmasını istiyorlar. Şimdi gençlerin çok beklentileri var. Gençlik çok değişti. Çocuklarımdan memnunum ama yine de gençlik çok saygılı, duyarlı olabilir. Yine de aynı değil. Benim anneme davranışım ile çocuklarımdan bana davranışı arasında fark var. Yakınlık onu her şekilde düşünmektir”(Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Ben huzur bekliyorum. Yaşlıların eski günler muhabbetini dinlemekten sıkılıyorum. Çocuklarımdan beklentim evde huzurlu, mutlu yaşamamız. Birbirimize her şeyimizi anlatabilelim. Birlikte hayatı paylaşalım. Sohbet edelim” (Şehri, 47, İşçi).

“Çocuklarımdan beklentim kendilerini güzel yetiştirmeleri. Okumaları, eğitim almaları ve başarılı olmaları. Sevgi ve saygıda zaten kusurları yok. Kendi istikballerini kurtarmalarını istiyorum. Anne babamdan beklentim o dönemde daha bir sıkıydı her şey. Daha sıkı yetiştiriliyorduk. Daha kapalı yetiştiriliyorduk. Ailemin benim daha serbest yetiştirmesini isterdim” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Annem, babam bu saatten sonra değişmez. Biz konuşuyoruz ve bir sorun yaşamıyoruz. Çocuklarımdan kendi sevdikleri işleri yapıp, kendi ayakları üstünde durmasını bekliyorum. Benim onlardan başka hiçbir beklentim yok” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Karşılıklı olarak beklentimiz saygı ve sevgi.” (Cevat, 55, Emekli).

Elde edilen veriler sonucunda orta yaşlı kuşağın ailelerinde yaşlı kuşaktan beklentileri olmadığı, beklentilerinin gençlere yönelik olduğu görülmüştür. Orta yaşlı kuşağın beklentilerinin genç kuşak üzerinde yoğunlaştığı ve beklentilerinin genç kuşağın kendi geleceklerine ve mutluluklarına ilişkin olduğu gözlenmiştir.

“Gençlerden sevgi ve saygı bekliyoruz. Saygı gösterilmediğinde belli bir yaşa geldim ve bana artık saygı duyulmuyor diyerek üzülebilirim. Kıymet görmüyor gibi oluyoruz. Gençlerden hatır ve hürmet bekliyorum. Torunlarım hizmette kusur etmiyorlar. Hatırlı davranıyorlar. Torunlarımın, çocuklarımın itibar göstermesi, arayıp sorması hoşuma gidiyor. Çok mutlu oluyorum” (Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Benim bu yaştan sonra onlardan beklentim hürmet ve saygı göstermeleri. Torunlarımın iyi davranmasını istiyorum. Herhangi bir şey istediğimde onu yapmalarını istiyorum” (Ali, 79, Emekli).

“Bana daha saygılı, daha düşkün olmalarını isterim. Daha fazla ziyaret edilmek isterim. Gönlümün hoş tutulmasını isterim. Kendimi yalnız hissetmemek isterim. Evlatlarım var. Bana geliyor, gidiyor. Benimle iletişimleri güzel. Beni sayıp seviyorlar diye düşünmem gerekir. Gençler şimdi anlamaz. İnsan yaşlanınca, yalnız kalınca, eşini kaybedince daha bir duygusallaşıyor. Daha çok aranmak, hatırının sorulmasını istiyorsun” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Gençlerden beklentim hepsinin okulunu bitirmesi, hayırlı bir yuva kurmaları. Geleceğimizi sürdürmeleri. Gençlerin iyi ve mutlu olmasını istiyorum. Geleceklerini biraz düşünsünler. Onlar şimdi tam olamazlar. Cahil. Bizi üzmesinler. Boşluğa sapmasınlar. Büyüklerine saygılı olmalarını istiyorum. Tabiki tam anlamıyla olamayabilir” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Bence gerek yaşlı aile bireyleri ve gerekse gençlerin iletişim süreçlerinde birbirlerinden bekledikleri en önemli değerler sevgi ve saygıdır. Her iki tarafta karşılıklı olarak bu beklenti içindedir.” (Ali, 72, Emekli).

Yaşlı kuşağın gençlerden beklentisine ilişkin görüşlerden elde edilen veriler sonucunda yaşlı kuşağın gençlerden beklentisinin hürmet, saygı ve sevgi odaklı olduğu görülmüştür. Yaşlı kuşağın görüşleri doğrultusunda kuşak farklılıklarının azaltılmasında gençlerin yaşlılara saygılı davranmasının etkili olacağı gözlemlenmiştir. Orta yaşlı ve yaşlı kuşağın gençlerden beklentilerinde benzerlikler görülmüştür. Nitekim orta yaşlı ve yaşlı kuşağın gençlerden beklentileri değerlendirildiğinde gençlerin eğitimi, geleceği, daha huzurlu ve mutlu yaşamaları kavramları öne çıkmıştır. Gençlerin yaşlı aile

bireylerinden beklentilerinde ise özgürlük, saygı, hoşgörü ve anlayış değerleri üzerinde durulmuştur.

5.8.Aile İçi İlişkilerde Anne Babaya Düşen Sorumluluklar

Bu bölümde aile içi ilişkilerde anne ve babaya düşen görev ve sorumluluklara ilişkin bakış açılarını değerlendirmek ve iyi bir anne, baba profilinin nasıl olması gerektiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

“Baba yöneten taraf, otorite olduğu için belli durumlarda anne babanın vereceği tepkileri ölçebilmeli. Sorunları babaya aktarırken anne köprü olabilmeli. Aslında iki kişiden biri köprü görevi görmeli. Baba arkadaş gibi olmalı. Ama otoritesi de olmalı. Baba ile çocuk arasında bir çizgi olmalı. Anneye göre babayla daha fazla mesafe olmalı. Anne bir nebze daha yakın oluyor. Baba sevgisini de kesinlikle göstermeli. Ancak evde otoriteyi de sağlamalı” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Annenin aileyi bir arada tutması, ev içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Hem eşini hem çocuklarını anlamaya çalışması, destek olması gerekir. Babanın da dışarıdaki sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Güven vermesi gerekir. Sürekli çocuklarının ve eşinin arkasında olmalı, onları koruyup kollayabilmeli. Baba konumundaki kişinin güçlü olması gerekir. Bir babanın bir anneye göre daha güçlü, daha fazla sorumluluk alan bir kişi olması gerekir” (Yasemin, 25, Üniversite Mezunı).

“Bence anne, baba yaşın da verdiği tecrübelerini çocuklarına aktarmalı. Onların tecrübelerinden yararlanabiliriz. Bir zamanlar çünkü onlar da bizim yaşımızdaydı. Anne, baba yol gösterici olmalı. Evde bir tartışma veya sorun olduğunda yapıcı olabilmeli. Problemleri çözebilmeliler” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Toplum içerisinde dürüst ve namuslu insan olarak anılmak benim için önemli. Annem, babam için kötü bir şey söylense üzüldüm. Ortalama bir eğitim alma hakkını çocuğuna anne, baba sağlayabilmeli. Bana zaman ayırıp, beni ben olduğum için sevmeleri. Bana zaman ayırmaları. Bu önemli bir olgu. Ben buna sahip oldum. Birçok insan buna sahip değil. Ben hiçbir zaman kapıyı anahtarla açmadım. Yemeğimi annem hazırladı. Benim en güzel zamanlarım annemle

geçti. Bir kıza aşık olduğumda da annemle beraberdim. Canım sıkıldığında da. Asgari geçim de bir şekilde sağlanmalı. Sonuçta karnın doymadan sevgi de bir yerde eksik kalır. Ocakta bir yemek pişmeli ki onu paylaşasın. Pişmiyorsa o bir sıkıntı. Ekonomik durum asgari seviyede olmalı. Baba olduğumda da dürüst bir insan olarak bilinmek isterim. Çocuğuma eğitim imkanları sunabilecek durumda olmalıyım. Aynı şekilde eşime de. Bir de çocuğumun bana açık olmasını, onu yönlendirebilecek bir bilgi birikimine sahip olmayı isterim. Arkadaşım x bana şunu yaptı ben ona ne yapmalıyım dan tut hangi okula gitmeliyime kadar çocuğuma karşı doyurucu, onu yönlendirici olgunluğa sahip olmayı çok isterim”(Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Saygı, anlayış ve hoşgörü içinde her bireyin özgürce fikirlerini paylaşabileceği bir ortam oluşturmak.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Elde edilen veriler sonucunda gençlerin anne ve baba profillerine ilişkin tanımlamalarının benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Anne ve babanın sorumlulukları arasında çocuklarına iyi bir gelecek vermek, onları okutup eğitmek, deneyimlerini aktarmak, yol göstermek sıralanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda, annenin her zaman çocuğa babaya oranla bir adım daha yakın ve arkadaş gibi olması gerektiği, babanın ise evin geçimini sağlayan, otorite konumunda olması gerektiği sonucu elde edilmiştir. Bu doğrultuda annenin şefkat, babanın ise otorite kavramı ile ilişkilendirildiğinden söz edilebilmektedir.

“Sevgiyle çocuklarına yaklaşmalılar. Çocukları ne derse desin ona kızmamalı. Çocuklarına yanlışlarını söylemeli. Ama çocuğu yanlış yaptı diye dövmek, kızmak doğru değil. Çocuk yanlışını anlarsa bir daha yapmaz. Nasıl yaklaşıldığı çok önemli. Çocuğa şefkat gösterilmeli. Bazen benim de çocuklara kızdığım oluyor. Ama sevgi dolu bir anne olmak çocuklarınızla arkadaş olmanızı sağlıyor. Belli şeyleri babaya yansıtmam. Ama ben üzülürüm. Bazen arkadaş gibi anne olmasaydım diyorum”(Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Bir baba çocuklarına sahip çıkmayı bilmeli. Onların geleceği ile ilgili her şeyi daha doğmadan önce hazırlamalı. Maddi, manevi elinden ne geliyorsa yapmalı. Koruyabilmeli. Anne için de aynısı geçerli. Anne sevgisini ve saygısını vermeli. Anne arkadaş gibi olabilmeli. Anne babaya göre daha yakın, daha arkadaş gibi olmalı. Ben anneyim diye her zaman benim dediğim olacak dememeli.

Çocuğuyla paylaşımında bulunmalı. Çocuğunun derdini, sıkıntısını paylaşabileceğı bir arkadaş olabilmeli” (Şehri, 47, İşçi).

“Çocuğunu iyi yetiştirmek. Onlara sadece maddi olarak değil manevi olarak da destek vermek. Benim çocuklarımdan isteğim onların bana açılmaları, bana her şeylerini anlatmaları” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Bence babadan çok anne sorumlu. Çünkü anne evde olup çocuklara bakıyor. Çocuğa bakmak, büyütmek, yeri geldiğinde korumak, yeri geldiğinde hayatı öğretmek. Çocukların kendi ayakları üstünde durması, iyi bir birey olarak yetişmesi, toplumda düzgün bir birey olabilmesi önemli. Aynı şeyler baba için de geçerli. Çocukların dürüst ve iyi olması çok önemli. Çocuklarımla çok iyi bir kariyerden önce dürüst ve iyi bir insan olmalarını isterim. Benim için çok yüksek biri olup da riyakâr, yalancı olmaları önemli değil. Dürüst ve kendine yetecek bireyler olmaları benim için kafi” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Anne ve babanın temel sorumlulukları fedakârlık ve hoşgörü her zaman destek.” (Cevat, 55, Emekli).

Elde edilen veriler sonucunda ailede anne ve babaya düşen sorumluluklar ile ilgili orta yaşlı kuşağın görüşlerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür. Anne ve babanın çocuklarına sahip sıklıkla, onları eğitmek, sadece maddi olarak değil manevi olarak da yanlarında olmak, çocukların kendileriyle rahatça iletişim kurabilmelerini sağlamak, anlayışlı ve hoşgörülü olmak, aile değerlerini ve toplumsal yapıyı öğretmek, topluma dürüst ve faydalı bireyler yetiştirmek sorumluluklarına sahip olmaları gerektiğı sonuçları elde edilmiştir.

“Çocuklarını kırmamalılar. Hoşgörülü ve anlayışlı olmalılar. Çünkü büyük ve olgun olan taraf anne ve babadır. Anne baba elinden geldiğı kadar sabırlı olmalı”(Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Anne ve baba çocuklarına iyi davranmalı. Çocuğa nasıl davranılırsa o da size öyle davranır. Alay edip küçümsenirse dinlemez, çeker gider. Bu yüzden hoşgörülü olmalılar. Bir baba evini geçindirmek zorunda. Dışarıdan ne lazımsa eve baba sağlamalı”(Ali, 79, Emekli).

“Anne ev işleriyle ve çocuklarıyla meşgul olmalı. Baba dışarıda çalışıp, onların ihtiyaçlarını karşılaması lazım. Anne evde evlatlarını büyütmekle, onları terbiye etmekle, onlara bakmakla meşgul olmalı. Onlara hoşgörölü davranarak annelik vazifesini yapması lazım. Anne daha bir düşkün oluyor evlatlarına. Anne devamlı çocuklarla beraber. Bakıyorum çalışan da olsa anne yine daha düşkün. Baba o kadar olmuyor. Öyle de olması lazım. Çocuk anneyi daha çok özlüyor” (İnci, 69, Ev Hanımı).

“Çocuklarını yetiştirmek, okutmak. Çocuğun ileride kötü bir alışkanlığı olmaması için eğitmek. Çocuğu yönlendirmek, takip etmek. Cahil zamanında, ergenlik döneminde onlarla ilgilenmek. Çocuğu yuvaya kazandırmak öyle kolay değil. İstanbul gibi bir ortamda hiç kolay değil. Kötü yola düşebilir, yanlış yapabilir. Çocuğunu korumaları, yetiştirmeleri gerekir. Eve gelmediğinde çocuğunu merak etmesi, sorumluluklarını bilmesi gerekir”(Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Anne ve babaya düşen en önemli sorumluluk aile içi ilişkilerde sevgi ve saygıyı öne çıkarmak, ailenin diğer fertlerinin de bu değerleri içselleştirmelerini sağlamaktır.” (Ali, 72, Emekli).

Yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde aile içi ilişkilerde anne babaya düşen sorumlulukların çocuklarına sadece maddi değil manevi olarak da destek olmak, hoşgörölü ve anlayışlı olmak, çocukları en iyi şekilde yetiştirip büyütmek, eğitimlerini sağlamak olarak sıralandığı görölmüştür. Aile içi iletişimin başarısında önemli rol oynayan iki faktör olan anne ve babanın çocuklarına iyi davranmaları, iyi bir eğitim vermeleri, hoşgörölü, paylaşımcı olmalarının çocukların hayata hazırlanma süreçlerini etkileyen faktörler olarak öne çıktığından söz edilebilmektedir.

3 kuşağın görüşleri değerlendirildiğinde anne ve babaya düşen sorumluluklar konusunda benzerlikler görölmüştür. Bu doğrultuda anne ve babaya düşen sorumluluklara ilişkin ortak görüşler; çocuklarına iyi bir gelecek vermek, eğitmek, yönlendirmek, yol göstermek, maddi değil manevi olarak da yanlarında olmak, anlayışlı ve hoşgörölü olmak olarak sıralanmıştır. Orta yaşlı ve yaşlı kuşağın genç kuşaktan farklı

olarak anne ve baba sorumluluklarına ilişkin görüşlerinde topluma dürüst ve faydalı bireyler yetiştirmek, aile değerleri ve toplumsal yapıyı öğretmek ifadeleri yer almıştır.

Tablo 4- Aile İçi İlişkilerde Anne Babaya Düşen Sorumluluklar

Aile	Kuşak	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Aile İçi İlişkilerde Anne Babaya Düşen Sorumluluklar	Benzerlikler	Farklılıklar
1. Aile	Genç	20	Üniversite	Çocuklarıyla arkadaş olmak, otoriteyi sağlamak	Arkadaş olabilmek, yol göstermek	Otorite, hoşgörülü, anlayışlı ve sabırlı olmak
1. Aile	Orta Yaşlı	54	İlkokul	Sevgiyle ve şefkatle çocuklarına bakmak, Arkadaş olabilmek, yol göstermek		
1. Aile	Yaşlı	82	İlkokul	Hoşgörülü ve anlayışlı olmak, sabırlı olmak		
2. Aile	Genç	25	Üniversite	Aileyi bir arada tutmak, güven vermek, sorumluluklarını bilmek	Sorumluluklarını yerine getirmek, anlayış göstermek	Güven vermek
2. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Çocuklarına sahip çıkmak, geleceklerini bugünden planlamak, sevgi ve güven vermek, anlayış göstermek		
2. Aile	Yaşlı	79	İlkokul	Hoşgörülü olmak, sorumluluklarını yerine getirmek		
3. Aile	Genç	20	Üniversite	Tecrübelerini paylaşmak, yol göstermek, sorunları çözmek, hayatı kolaylaştırmak	Çocuklarını yetiştirmek, hoşgörülü olmak, destek olmak	Hayatı kolaylaştırmak
3. Aile	Orta Yaşlı	48	İlkokul	Çocuklarını iyi yetiştirmek, destek olmak, açık olabilmek		
3. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Hoşgörülü olmak, çocuklarını büyütmek		
4. Aile	Genç	26	Yüksek Lisans	Eğitmek, zaman ayırmak, ekonomik ihtiyaçları sağlamak, anlayışlı olmak	Çocuklarını yetiştirmek, eğitmek	Zaman ayırmak
4. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Çocuklarına bakmak, büyütmek, dürüst bireyler yetiştirmek		
4. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Çocuklarını büyütmek, okutmak, yönlendirmek, sorumluluklarını bilmek		
5. Aile	Genç	24	Yüksek Lisans	Saygı, anlayış ve hoşgörü içinde bireylerin fikirlerini rahatça ifade edebilmesini sağlamak	Saygı, anlayış ve sevgi içinde birarada yaşamak	Fedakarlık
5. Aile	Orta Yaşlı	55	Üniversite	Fedakarlık, hoşgörü ve her zaman destek		
5. Aile	Yaşlı	72	Üniversite	Saygı ve sevgiyi öne çıkarmak, bu değerleri içselleştirmek		

5.9. Farklı Kuşakların Sağlıklı Bir Aile İçi İletişim Kurabilmesinin Yolları

Bu bölümde kuşaklar arasında pek çok sebebe bağlı olarak yaşanan iletişim farklılıkları ve çatışmaların en aza indirilebilmesi ve sağlıklı bir aile içi iletişim ortamı kurulabilmesi için birbirlerine yaklaşımlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin sonuca varabilmek amaçlanmıştır.

“Birbirimizi dinlememiz gerekiyor. Mesela ben bir olayı anlattığımda ailem direkt öfkelenmemeli. Dinlemeli sonra değerlendirmeli. Arada saygı olduğu zaman pek bir iletişim problemi yaşanmıyor. Sağlıklı bir iletişim ortamı söz konusu oluyor. Saygı, sevgi, hoşgörü, anlayış ve empati olmalı” (Tuğba, 20, Üniversite Öğrencisi).

“İletişim eksikliği en başta olmak üzere yetişme tarzı, diğer kuşakların çağa ayak uyduramaması çatışmalara yol açıyor. Bu eksiklikler çatışmalara ve kavgalara sebep olur. Sağlıklı bir aile ortamı için en başta hoşgörölü olunmalı. Karşılıklı anlayış olursa her şey daha kolay olur. Ailede her şey karşılıklıdır. Mesela bir çocuğun ailesine karşı tavrını suçlamadan önce ailesini suçlamak, sorgulamak gerekir. Çünkü sorun kesinlikle tek taraflı değildir. Mutlaka karşı tarafın yanlış bir davranışı vardır. Sevgi ve saygı olmalı. Öncelikle de saygı olmalı”(Yasemin, 25, Üniversite Mezunu).

“Sevgi önemli. Sağlıklı bir iletişimin en etkili yolu bence güzel bir sözdür ya da gülümsemektir. Karşı tarafa verilen içten bir mutluluktur. Mesela babam eve girdiği zaman güzel bir sözle girdiği zaman oradaki iletişim daha sağlıklı oluyor. Babamın mutsuz gelmesi de tüm ailemizi mutsuz edebilir. Sıkıntı olduğu zaman bile birbirimize çok fazla yansıtmazsak, birbirimizi kırmazsak, işte, okulda vb. yaşanan sıkıntılar eve taşımazsak anlaşmak çok daha kolay olur” (Betül, 20, Üniversite Öğrencisi).

“Dürüst ve açık olmak önemli. Onları da anlamak lazım. Sadece kendini düşünmek değil. Karşı tarafı da anlamak gerekiyor. Onları sahip olduğu kültürel mirası, yaşadıkları toplumsal yapıyı bilmek, onların eğitim durumlarını göz önünde bulundurmamak, onlar için değerlerin ne ifade ettiğini bilmek. Bir şeyin benim için ne ifade ettiğinden ziyade benim annem ya da babam tarafından ya da dedem tarafından nasıl anlamlandırıldığı da önemli. Bu da dönüp dolaşp

samimiyet ve güvene geliyor. Size güveniyorlarsa, samimiyseniz bir yerden sonra kabulleniyorlar. Önyargılı olmamak gerekiyor. Mesela bizim ailede saç uzatan insan yoktu. İlk saç uzatan bendim. İlk zamanlar çok sert karşıladılar. Ama o kültüre yönelik olarak peygamberin de saç uzunluğundaydı vb. dediğinizde bir ortak yol bulunuyor. Bir şeyi istediğimde bakarım. O benim için ne kadar değerli. Annemi kaybetmek kadar değerli değilse alttan alırım. Tam tersi onlar da alır. Bu bir ortak zemin” (Fatih, 26, Yüksek Lisans Öğrencisi).

“Anlamaya çalışmalıyız birbirimizi sevgi ve saygı ile.” (Merve, 24, Yüksek Lisans Öğrencisi).

Elde edilen veriler sonucunda gençlerin farklı kuşakların birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi için izlemesi gereken yollar ve yaklaşımlar konusundaki görüşlerinin benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Gençlerin görüşlerinden elde edilen verilerden kuşaklar arasında sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için ilişkide saygı, sevgi, karşılıklı anlayış, birbirlerine dürüst, samimi ve açık olabilmek, önyargılı olmamak ve güven değerlerine tüm bireylerin sahip olması gerektiği sonucu çıkarılmıştır.

“Birbirlerine sevgi ile yaklaşmalılar. Ben mutluluğun önemine inanıyorum. Gençlerin büyüklerine karşı saygılı olması gerekiyor. Bir büyüğümüzü kaybettiğimiz zaman değerini anlıyoruz” (Sebahat, 54, Ev Hanımı).

“Farklı kuşakların birbirini anlayamamasının sebebi iletişim kopukluğu. Bir kuşak öncesi daha sıkı bir hayat yaşıyor. Daha geleneksel ve kapalı yaşamış. Her şey günah, yanlış, ayıp olarak görülüyor. Bir kuşak sonrası onların biraz aşmış oluyor. Diğerinin görüşü ona ters geliyor. Benden sonraki kuşağa da benimkiler ters geliyor. Çünkü benim kuşağım da gençlere göre daha bastırılmış olarak büyümüş oluyor. Aslında Türk toplumunda bir kısıtlama var. İnsanlar kısıtlandıkça yanlış yapıyorlar. Kısıtlandığı zaman yanlışla daha kolay gidiyor. Karşınızdaki insana güvenip, hoşgörülü davrandığınızda sorunlar çözülüyor. Saygı ve güven sağlıklı aile içi iletişim en önemli iki kriter. Önyargılı olmadan konuşulmalı. Karşınızdakini dinlemeyi bilmeliyiz” (Şehri, 47, İşçi).

“Ben duygusal olduğum için olaylara daha duygusal yaklaşıyorum. Herhangi bir sıkıntılarında onların üzülmemelerini istiyorum. Eski nesil yeni nesle ayak uydurmaya çalışmalı. Yok bizim zamanımızda böyleydi vb. dememeleri

gerekir. Gençleri yönlendirmeye çalışırsak daha zıt giderler. Büyüklerin daha anlayışlı olmaları lazım bence. Ama iyiyi, doğruyu da anlatmamız gerekiyor. Gençler de büyüklerine saygılı olmalı, dinlemeli. Eski neslin biraz daha açık olması lazım. Kalıplaşmış fikirleri, önyargıları var bence” (Selda, 48, Ev Hanımı).

“Fikir ayrılıkları olduğunda ben çocuklarıma uyum sağlıyorum. Ben onların fikirlerini dinlemeliyim. Çocuklarımla konuşuyorum. Bazen onlardan farklı fikirler öğreniyorum. Gerekirse ben onları dinliyorum. Gerekirse de onlar beni dinlemeli. Biz her şeyi birbirimizle paylaşıyoruz. Sorunlarımızı kendi içimizde konuşur, paylaşır ve çözeriz. Ailede yeri gelir alttan alırım. Yeri gelir ağırlığımı koyarım. Birbirimize idare ediyoruz. Çocuklarımla çok bir kuşak farkı yaşamıyorum” (Hacer, 47, Ev Hanımı).

“Her bireyin kendine has bir fikri vardır önemli olan ortak noktada buluşmak. Saygı ve sevginin olduğu her yerde çözüm vardır.” (Cevat, 55, Emekli).

Orta yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde farklı kuşakların birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmeleri için saygı çerçevesi içerisinde birbirlerine anlayışlı ve hoşgörülü davranmaları, önyargılı olmamaları, empati kurabilmeleri, yeni ve farklı fikirlere açık olabilmeleri, sevgi göstermeleri ve güven vermeleri gerektiği sonucu çıkarılmıştır. Kuşaklar arasında yaşanan çatışmaların ve iletişim farklılıklarının sebepleri arasında iletişim kopukluğu, birbirini anlamama, önyargılı davranma kavramları dikkat çekmiştir.

“Farklı kuşaklarla sağlıklı bir iletişim için sabırlı olunmalı. Hoşgörülü davranılmazsa daha kötü olur. Büyüklerin gençlere akıl vermesi gerekir. Gençlerin de büyüklere danışabilmesi önemli”(Sakine, 82, Ev Hanımı).

“Çocuğunuza iyi davranırsanız aranız iyi olur. Onlar da büyüklerine hürmet göstermeliler. Mesela ben torunumdan bir kahve yapmasını istediğimde yapması gerekir. Torunlarım da saygılıdır. Hürmet ederler. Karşılıklı anlayış ve sevgi olduğu sürece anlaşılacak bir durum yok” (Ali, 79, Emekli).

“Birbirine karşı saygı, hoşgörü olması gerekir. Daha hürmetli olayım diye düşünmesi lazım. Karşılıklı birbirimizi dinlememiz lazım. Saygı da önemli. Onların benim fikirlerime saygı göstermesi lazım. Benim de onların fikirlerine

saygı göstermem lazım. Karşılıklı anlayış ve saygı olursa aile düzeni olur “(İnci, 69, Ev Hanımı).

“Birbirimize iyi davranmak, anlayış göstermek önemli. Ortamı ve arayı bulmak lazım. Sen ona yardımcı olursun. O sana saygılı davranır. Karşılıklı anlayış olursa anlaşılır. Ben kendi yaşadıklarımı gelinimin yaşamasını istemem. Kendi hayatlarını kendileri yaşamalılar. Gençler bizi tam dinleyemez. Biz de onları tam dinleyemeyiz. Ama biz onların hatalarının hepsini görmeyeceğiz. Onlar bize bir adım atarsa biz onlara üç-dört adım yaklaşıyoruz. Onlar bu çağın insanları. Bizim devrimiz bu devre uymaz. Bizim zamanımızda elektrik bile yoktu. Biz hiçbir şey bilmezdik. Eğitim hiç yoktu” (Fatma, 69, Ev Hanımı).

“Sevgi ve saygı temelli bir yaklaşım.” (Ali, 72, Emekli).

Farklı kuşakların sağlıklı bir aile içi iletişim için birbirlerine yaklaşımlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin yaşlı kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda her kuşaktan bireyin diğerine karşılıklı anlayış ve empati içerisinde yaklaşması, dinlemesi, saygılı olması, samimi davranması, gençlerin yaşlılara hürmet göstermesi gerektiği sonuçları elde edilmiştir.

3 kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde kuşaklar arasında sağlıklı bir iletişim ortamı kurulabilmesi için iletişim kopukluklarının giderilmesi, dinleme becerilerinin geliştirilmesi, empati, hoşgörü, küçük hataların büyütülmemesi, hürmet, sevgi ve saygı faktörlerinin izlenmesi gereken yollar olarak öne çıktığı görülmüştür. 3 kuşak arasında sağlıklı bir iletişim ortamı kurulması için saygı ve sevgi temelli bir aile ortamının gerektiği sonucu elde edilmiştir. Yaşlıların gençlerin özgürlük isteğine, gençlerin ise yaşlıların hürmet beklentisine empati ile yaklaşması sorunların giderilmesinde etkili olabilecektir.

Tablo 5- Farklı Kuşakların Sağlıklı Bir Aile İçi İletişim Kurabilmesinin Yolları

Aile	Kuşak	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Kuşakların Sağlıklı İletişim Kurabilmesinin Yolları	Benzerlikler	Farklılıklar
1. Aile	Genç	20	Üniversite	Dinleme, saygı, hoşgörü, anlayış ve empati	Saygı, hoşgörü	Dinleme, sabır
1. Aile	Orta Yaşlı	54	İlkokul	Sevgi, saygı		
1. Aile	Yaşlı	82	İlkokul	Sabır, hoşgörü, yol göstermek		
2. Aile	Genç	25	Üniversite	İletişim, hoşgörü, karşılıklı anlayış, saygı, sevgi	İletişim, saygı, hoşgörü, anlayış, sevgi	Güven, önyargılı olmamak
2. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	İletişim, güven, hoşgörü, saygı, önyargılı olmamak		
2. Aile	Yaşlı	79	İlkokul	Saygı, sevgi, anlayış		
3. Aile	Genç	20	Üniversite	Sevgi, güzel sözler, mutluluk	Saygı, hoşgörü	Güzel sözler, sevgi, dinleme
3. Aile	Orta Yaşlı	48	İlkokul	Saygı, dinleme, önyargılı olmamak, açık olabilmek		
3. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Saygı, hoşgörü		
4. Aile	Genç	26	Yüksek Lisans	Dürüst ve açık olmak, samimiyet, güven, anlayış, önyargılı olmamak, ortak noktalar	Anlayış, ortak anlaşma zemini,	Dürüst ve açık olmak, önyargılı olmamak, saygı
4. Aile	Orta Yaşlı	47	İlkokul	Dinleme, anlayış, iletişim, ortak anlaşma zemini		
4. Aile	Yaşlı	69	İlkokul	Anlayış, ortak anlaşma zemini, saygı		
5. Aile	Genç	24	Yüksek Lisans	Sevgi, saygı ve anlayışlı olmak	Saygı ve sevgi	Ortak anlaşma zemini, anlayışlı olmak
5. Aile	Orta Yaşlı	55	Üniversite	Saygı, sevgi, ortak anlaşma zemini		
5. Aile	Yaşlı	72	Üniversite	Saygı ve sevgi temelli yaklaşım		

6.SONUÇ

Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olan etkisinin değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırmada derinlemesine mülakat yöntemiyle yapılan görüşmeler sonucunda kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime olumlu ve olumsuz yönlerde etki ettiği sonucuna varılmıştır. Araştırmaya göre genç, orta yaşlı ve yaşlı kuşağın aileye ilişkin tanımlarında ve ailenin hayatlarına olan etkilerine ilişkin algılarında farklılıklar gözlemlenmiştir. Genç kuşağın aileyi bireyin hayatını şekillendiren, anlam kazandıran, birlik, beraberlik ve bağlılık duygusu aşıl原因 bir kurum olarak tanımladığı görülmüştür. Orta yaşlı kuşağın aileye ilişkin tanımlamasında sorumluluk bilinci, olgunlaşma, güçlenme kavramları öne çıkmıştır. Yaşlı kuşağın aileye ilişkin tanımlamasında ise mutluluk, yalnızlık hissinden kurtulma, beraberlik kavramları üzerinde durulmuştur. TÜİK Aile yapısı araştırmasına göre Türkiye'deki bireylerin % 12,6'sı ailelerini çok mutlu, %65.1'i mutlu, %20.1'i orta düzeyde mutlu, %1.8'i mutsuz, %0.4'ü ise çok mutsuz gördüklerini belirtmiştir (TÜİK, 2006: 17). 3 kuşağın görüşleri incelendiğinde aileyi mutluluk kavramı ile ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Araştırma sonucunda kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluğunun aile içi iletişim sürecini zedelediği görülmüştür. İletişim kopukluğunun aile bireyleri arasında yani kuşaklar arasında farklılıklara yol açan faktörlerin başında yer aldığı gözlemlenmiştir. İletişim kopukluğunun sebeplerine ilişkin 3 kuşağın görüşlerinde benzerlikler gözlenmiştir. Kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluğunun sebepleri saygısızlık, dinlememe, hoşgörüsüzlük, her bireyin kendi görüşünü haklı görmesi olarak sıralanmıştır. İletişim kopukluklarını giderebilecek ve sağlıklı bir iletişim ortamına zemin hazırlayabilecek faktörler ise empati, aktif dinleme, dinleme becerileri, hoşgörü, karşılıklı anlayış ve saygı olarak ifade edilmiştir. TÜİK Aile yapısı araştırmasına göre Türkiye'deki bireylerin % 12.2'si toplumda aile ilişkilerinin değişmediğini, % 22.9'u iyiye gittiğini, % 55.5'i kötüye gittiğini düşünmektedir. (TÜİK, 2006: 17). Bu durum aile içi ilişkilerin giderek toplumda kötüye gittiğini açıklayabilmektedir.

Araştırma sonucunda kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin aile içi iletişim sürecini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Kuşaklar arasında çatışmaya yol açan

faktörlerin aile değerleri, evlilik süreci ve kararı, eve geç gelme, meslek tercihleri, saygısızlık, hoşgörüsüzlük, cinsiyet ayrımcılığı, dinleme ve iletişim eksikliği olarak sıralandığı görülmüştür. Kuşaklar arasında çatışmaya yol açan faktörlerin başında iletişim kopukluğunun geldiği gözlemlenmiştir. Kuşaklar arasında yaşanan iletişim kopukluğuna bağlı çatışmaların saygı ve sevgi değerleri ile giderilebileceği sonucuna varılmıştır.

Kuşaklar arasında çatışmaya yol açan ve görüş farklılıklarının yaşandığı bir diğer faktörün evlilik kararı olduğu görülmüştür. Evlilik süreci ve evlilik kararı konusunda genç, orta yaşlı ve yaşlı kuşağın görüşlerinin farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda genç kuşağın evlilik konusunda aile kararından önce kendi görüşüne öncelik verdiği, orta yaşlı ve yaşlı kuşağın aile görüşü ve aile kararına öncelik verdiği gözlemlenmiştir. TÜİK Aile yapısı araştırmasına göre kadınların yapmış oldukları evliliklerin % 36.2'sinde evlilik, görücü usulüyle ve ailesinin kararıyla, erkeklerin yapmış oldukları evliliklerin %35.2'sinde evlilik, bireyin kendi seçimi ve ailesinin onayıyla gerçekleşmiştir (TÜİK, 2006: 6).

Araştırma sonucunda aile değerlerinin kuşaklar arasında çatışmaya yol açtığı görülmüştür. Kuşaklar arasında aile değerlerine yönelik farklılıkların eğitim, sosyal çevre, hayata bakış, tecrübe, yaş, ve kişilik kaynaklı olduğu sonucuna varılmıştır. Aile değerlerine ilişkin görüşlerde geleneksel ve modern aile yapılanmasındaki farklılıklara bağlı olarak değişkenlikler görülmüştür. Aile yapılanmalarındaki farklılıklara bağlı olarak görüşlerde de farklılıklar gözlenmiştir. Genç kuşağın aile değerlerine daha esnek ve özgür yaklaştığı, aile değerlerini hayatının merkezine almadığı görülürken, orta yaşlı kuşağın kültürel değişme ve yaşamın koşullarına göre aile değerlerine önem verdiği ancak bulunduğu koşullara da rahat uyum sağladığı görülmüştür. Yaşlı kuşağın ise aile değerlerini hayatlarının merkezine aldığı, geçmiş ve bugünü sorguladıklarında aile değerlerinde azalmaya dikkat çektikleri gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucunda kuşaklar arasında aile içi iletişimde cinsiyetin çatışmaya yol açan faktörler arasında yer aldığı görülmüştür. Cinsiyet olgusunun azalmakla birlikte devam ettiği sonucu çıkarılmıştır. Kızlara karşı daha korumacı yaklaşılrken, eve geç gelme vb. konularda erkeklere daha toleranslı davranıldığı gözlemlenmiştir. Aileler arasındaki

kültürel ve sosyoekonomik farklılıklara bağlı olarak görüşlerde de farklılıklar gözlemlenmiştir. Cinsiyet ayrımcılığı ve cinsiyet eşitliği kavramları üzerinde durulmuştur.

Elde edilen veriler sonucunda kuşakların aile içi iletişimi artırabilecek değerlere ilişkin görüşlerinde benzerlikler gözlemlenmiştir. Saygının aile içi iletişimi artıracak değerlerin başında yer aldığı sonucuna varılmıştır. Saygının ardından sevgi, hoşgörü, anlayış, güven, samimiyet, dinleme ve empati değerlerinin geldiği görülmüştür.

Araştırma sonucunda kuşaklar arasındaki iletişim farklılıklarının azaltılmasında aile bireyleri arasındaki iletişimin samimiyet düzeyinin etkin rol oynadığı görülmüştür. Nitekim aile bireylerinin birbirlerine olan samimiyet düzeyinin iletişim süreçleri ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Samimiyet düzeyinin kişiler arasında yaşanan problemlerin daha kısa sürede çözülmesine katkı sağlayıp, daha rahat ve sıcak bir iletişim ortamına zemin hazırlayarak, kişiler arasında yanlış anlama, dinlememe vb. sebeplere bağlı olarak yaşanabilecek iletişim kopukluklarının giderilmesini sağladığı gözlenmiştir. Sonuç olarak, ilişkilerdeki samimiyet düzeyinin daha rahat iletişim kurulmasını ve ortak bir anlaşma zemini oluşturulabilmesini sağlayarak, iletişim farklılıklarına bağlı problemlerin en aza indirilebilmesine katkıda bulunduğundan söz edilebilmektedir.

Araştırma sonucunda aile bireylerinin birbirlerinden beklentilerinde genç, orta ve yaşlı kuşak arasında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Genç kuşağın yaşlı aile bireylerinden beklentileri arasında yaşlıların geçmiş deneyimlerini ve kültürel miraslarını aktarabilmeleri, gençlere özgür davranmaları, gençlerin özel hayatlarına saygı göstermeleri ve yalnız kalma ihtiyaçlarına anlayışlı olmaları dikkat çekmiştir. Gençlerin diğer kuşaklardan beklentilerinde özgürlük, saygı ve hoşgörü kavramları öne çıkmıştır. Orta yaşlı kuşağın beklentilerinin ise genç kuşak odaklı olduğu görülmüştür. Orta kuşağın yaşlı kuşaktan beklentisinin olmadığı, genç kuşaktan beklentilerinin ise gençlerin gelecekleri, mutlulukları ve kariyerleri odaklı olduğu görülmüştür. Yaşlı kuşağın diğer kuşaklardan beklentilerinde hürmet, saygı ve sevgi kavramları öne çıkmıştır. TÜİK Aile yapısı araştırmasına göre 18-25 yaş arasında olup anne-babaları ile aynı evde yaşayanların aileleri ile yaşadıkları en önemli sorun harcama ve tüketim

alışkanlıklarıdır. Kılık-kıyafet konusunda aileleri ile sorun yaşadıklarını belirtenlerin oranı % 22.3'tür (TÜİK, 2006: 11). 18-25 yaş grubunda çocuğu olup çocuklarıyla aynı evde yaşayan anne babalardan arkadaş seçiminde çocuklarıyla sorun yaşadıklarını belirtenlerin oranı % 30.5'dir. Yaşadıkları diğer sorunlar % 16.4 ile aile içi ilişkiler, %15.9 okul ve meslek seçimi, %14.6 evlilik ve aile hayatına bakış, %14.3 geleneklere bağlılık olarak sıralanmıştır (TÜİK, 2006: 12).

Elde edilen veriler sonucunda genç, orta ve yaşlı kuşağın anne ve babaya düşen sorumluluklara ilişkin görüşlerinde benzerlikler görülmüştür. Bu doğrultuda anne ve babaya düşen sorumluluklara ilişkin ortak görüşlerde eğitim, çocukların geleceği, bakımı, mutluluğu, anlayış ve hoşgörü kavramları öne çıkmıştır. Anneye ilişkin tanımlamalarda şefkat, sevgi ve anlayış kavramları öne çıkarken; babaya ilişkin tanımlamalarda otorite, güven ve sevgi kavramları üzerinde durulmuştur. Orta yaşlı ve yaşlı kuşağın genç kuşaktan farklı olarak anne ve baba sorumluluklarına ilişkin görüşlerinde topluma dürüst ve faydalı bireyler yetiştirmek, aile değerleri ve toplumsal yapıyı öğretmek tanımlamaları dikkat çekmiştir.

Araştırma sonucunda kuşaklar arası iletişim farklılıklarının aile içi iletişim sürecini olumlu ve olumsuz yönlerde etkilediği görülmüştür. Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının farklı fikirlerle yeni bakışları kazandırabildiği gibi, farklılıkların giderilmediğinde ve ortak bir anlaşma zemini olmadığında çatışmaları beraberinde getirebildiği gözlemlenmiştir. İletişim farklılıklarına rağmen anlaşma sağlayabilmenin yollarının saygı, hoşgörü, empati, samimiyet ve dinleme becerileri olarak öne çıktığı görülmüştür. Araştırma sonucuna göre farklı kuşakların sağlıklı bir aile içi iletişim için birbirlerine yaklaşımlarında izlemesi gereken yolların her kuşaktan bireyin diğerine karşılıklı anlayış ve empati içerisinde yaklaşması, dinleme becerileri, saygı, sevgi, samimiyet, gençlerin yaşlılara hürmet göstermesi, hoşgörülü ve anlayış davranması olarak sıralandığı görülmüştür. Sonuç olarak üç kuşağın görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda kuşaklar arasında sağlıklı bir iletişim ortamı kurulabilmesi için iletişim kopukluklarının giderilmesi, dinleme becerilerinin geliştirilmesi, empati, hoşgörü, küçük hataların büyütülmemesi, hürmet, güven, samimiyet, sevgi ve saygı faktörlerinin izlenmesi gereken yollar olarak öne çıktığı gözlemlenmiştir. Aile içi iletişim sürecinde sevgi ve saygının kilit rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır.

EK: DERİNLEMESİNE MÜLAKAT SORU FORMU

Sayın Cevaplayıcı,

Bu çalışma; Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Sevgi Kavut tarafından, Doç. Dr. Mahmut Hakkı Akın danışmanlığında yürütülen, “ Kuşaklararası İletişim Farklılıklarının Aile İçi İletişime Etkisi” isimli tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu görüşmeden elde edilecek veriler sadece bu çalışmada kullanılacaktır.

Sevgi Kavut / Marmara Üniversitesi / sevgikavutt@gmail.com

1.Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?

2.Ailenizdeki bireyler arasında yaşanan iletişim için genel olarak ne söyleyebilirsiniz? Ailenin her bireyinin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildiği, sağlıklı bir iletişim ortamından söz edilebilir mi?

3.Aile bireyleri arasında iletişim problemleri yaşıyor mu? Varsa nedenleri hakkında görüşleriniz nelerdir?

4.Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasında ne gibi iletişim farklılıkları olduğundan söz edebilirsiniz?

5.Aile içi iletişimde cinsiyete bağlı rol farklılıkları olduğunu düşünüyor musunuz? Kız ve erkeklerin ailedeki rolleri sizce nasıl olmalı?

6.Aile içi iletişimi arttırabilecek değerler sizce nelerdir?

7.Aile bireyleri arasındaki ilişkilerin samimiyet düzeyi kişilerarası iletişim süreçlerini sizce nasıl etkiliyor?

8.Kuşaklar arası iletişim farklılıklarının azaltılmasında aile bireyleri arasındaki iletişimin samimiyeti sizce nasıl bir işleve sahiptir?

9.Yaşlı aile bireyleri ile gençlerin iletişim süreçlerinde birbirlerinden beklentileri genel olarak nelerdir?

10.Aile içi ilişkilerde anne babaya düşen sorumluluklar sizce neler olmalı?

11.Evlilik sürecinde ailenin görüşü sizin için ne ifade ediyor?

12.Farklı kuşakların sağlıklı bir aile içi iletişim için birbirlerine yaklaşımları sizce nasıl olmalı?

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2014). Fenomenolojik Yaklaşım Bağlamında Ortak Bilgi Stokları, Tipleştirme ve Ortak Kabuller Yoluyla PKK Terör Örgütünden Ayrılan Kadınlar Üzerine Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı.
- Akın, M. (2014). “*Ailede Etkileşim ve Toplumsal Benlik*” .Medeniyet Vakfı Aile Sempozyumu. 17-18 Mayıs 2014. Ankara.
- Akın, M. Ve Aydemir, M. (2007). “*Üniversitede Okuyan Kız Öğrencilerin Cinsiyet Rolü Tutumları Bağlamında Aile ve Evlilik Kurumlarına Bakışları*”. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, 18, 43-60.
- Anıl, H. (2011). Kültürel Değişme Açısından Kuşaklararası Çatışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Apaydın, H. (2001). “*Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi*”. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, ISSN: 1300-3003, 12-13, 319-337.
- Arıkan, G. (1997). “*Ataerkillik Kavramıyla İlgili Sosyolojik Tartışmalar*”. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 14, 1-2, 1-24.
- Aslan, K. (2002). “*Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar*”. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1,2, 25-33.
- Atabek, E. (1991).*Gençlik Duvarları Yıkıyor*. 7.Basım. Altın Kitap: İstanbul.
- Atabek, E. (1995). *Kuşatılmış Gençlik*. 15. Basım. Altın Kitap: İstanbul.
- Avşaroğlu, S. (2011). “*Aile İçi İlişkiler ve İletişim*” , Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim. A. Kaya(drl.). İstanbul: Pegem Akademi Yayınları.

- Aydın, M. (2013). “*Ailede Çocuk ve Ebeveynle İlişkisi*”, Sistematik Aile Sosyolojisi. M. Aydın.(drl.). Çizgi Kitabevi: Konya
- Bahar, G., Bahar, A. ve Savaş, H. (2009). “*Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler*”. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4, 12, 86-98.
- Bal, H. (2004). *İletişim Sosyolojisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi. Basımevi: Isparta.
- Baran, A. (2004). “*Türkiye’de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi.*” Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. ISSN 1305-5992.1, 31-41.
- Baran, A. (2013). Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış. Gençlik Araştırmaları Dergisi, ISSN: 2147-8473.
- Başaran, İ. (2011). *Ana Babanın Eğitimi El Kitabı*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Becerikli, Yıldırım Sema (2013). “*Kuşaklararası İletişim Açısından Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: İleri Yaş Grubu Üzerine Bir Değerlendirme*”. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2013/1, 44, 19-31
- Becerikli, Yıldırım Sema (2013a). “*Kuşaklararası İletişim Farklılığı: Bilim Teknoloji ve Yenilik Haberleri Üzerinden Bir Odak Grup Çalışması*”. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2013a, 8,1, 5-18.
- Cihangir, Z. (2011). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Cihangir, Z. (2011a). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Cihangir, Z. (2011b). “*Kişilerarası İlişkiler ve Dinleme*”, *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*. A. Kaya(drl.). İstanbul: Pegem Akademi Yayınları
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve Davranışı*. 6.Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2005). *Yeniden İnsan İnsana*. 34.Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.

- Cüceloğlu, D. (2005a). *İçimizdeki Çocuk*. 36. Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2014). *İçimizdeki Biz*. 49.Baskı. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Çakmaklı, K. (2009). *Anne Baba ve Eş Olmak*. 3.Baskı. Yağmur Yayınevi: İstanbul.
- Devito, J. (2010). *Kişilerarası İletişim*. S.,Vural. (çev.).Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını: Ankara.
- Dirican, N. (2006). Hz. Peygamber ve Aile İçi İletişim. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı
- Doğan, C. (2013). *Ailede İletişim Sanatı*. Kalbi Kitaplar: İstanbul.
- Dökmen, Üstün (2011).*Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. 45.basım. Remzi Kitabevi: İstanbul
- Erözkan, A. (2007). “Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler”, Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 26, 59-72.
- Goleman, D. (2012). *Duygusal Zeka*. 35. Baskı. Varlık Yayınları: İstanbul.
- Gordon, T. (2010). *Etkili Anne- Baba Eğitiminde Uygulamalar*. 2.Baskı. Profil Yayıncılık: İstanbul.
- Gökner, H. (2001). Pazarlamada Kişilerarası İletişim ve Kitle İletişimi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güneş, A. (2014). *Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim*. 35.Baskı. Nesil Yayın Grubu: İstanbul.
- Gürüz, D. ve Eğinli, A. (2014). *Kişilerarası İletişim*. 4. Basım. Nobel Yayınevi: Ankara

- Güven, A. (2013). Çocukta Benlik Gelişiminde Aile İçi İletişimin Rolü: İslam Dini Açısından Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Kişilerarası İletişim Bilim Dalı
- Hartley, P. (2014). *Kişilerarası İletişim*. 2. Baskı. İmge Kitabevi: Ankara.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. 3. Baskı. İmge Kitabevi: Ankara.
- Hökelekli, H. (2009). *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din*. Dem Yayınları: İstanbul.
- İçli, G. (2008). “Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar”. Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi. 1, 29-38.
- Kara, G. (2006). Halkla İlişkiler Fonksiyonunun Aile İçi İletişim Olgusuna Katkısı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı
- Kara, G. (2006). Halkla İlişkiler Fonksiyonunun Aile İçi İletişim Olgusuna Katkısı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kartarı, A. (2014). *Kültür, Farklılık ve İletişim*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Kaya, K. Ve Tuna, M. (2010). “Popüler Kültürün İlköğretim Çağındaki Çocukların Aile İçi İlişkileri Üzerindeki Etkisi”. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 237-256.
- Köknel, Ö. (1986). *İnsanı Anlamak*. Altın Kitap: İstanbul.
- Köknel, Ö. (2001). *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*. Altın Kitap: İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2013). *Ergenlik Psikolojisi*. 15. Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.

- Lotfi, A., Kabiri, S. ve Ghasemlou, H. (2013). “*Değerler Değişimi ve Kuşaklararası Çatışma: İran Khoy Kenti Örneği*”. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(2). 93-113.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. O. Akınhay ve D. Kömürcü (çev.). Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.
- Mendras, H. (2008). *Sosyolojinin İlkeleri*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim Sözlüğü*. 6. Basım. Sofos Yayınları. Ankara.
- Odabaşı, H. (2010). *360 Derece İletişim*. 2.baskı. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı
- Özçatal, E. (2011).”*Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı*”. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 1,1, 21-39.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 11,1, 323-343.
- Özer, K. (2002). *İletişimsizlik Becerisi*. 3. Basım. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Özerkan, Ş. (2001). *Medya, Dil ve İletişim*. Martı Yayınevi: İstanbul.
- Özkan, Z. (2004). *NLP Teknikleriyle Aile İçi İletişim*. Hayat Yayıncılık: İstanbul.
- Özmen, F. (2007). Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı İletişim Bilim Dalı
- Sancaklı, S. (2006). “*Hadislerde Yaşlılık Olgusunun Değerlendirilişi*”. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1, 49-71.

- Sarı, Ö. (2013). “*Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı*”, Sistematik Aile Sosyolojisi. M. Aydın. (drl). Çizgi Kitabevi: Konya
- Şişman, M. (1998). “Eğitim Yönetiminde Kuram ve Araştırmada Alternatif Paradigma ve Yaklaşımlar”. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 395-422.
- Tanyaş, B. “*Nitel Araştırma Yöntemlerine Giriş: Genel İlkeler ve Psikolojideki Uygulamaları*”. Okan Üniversitesi Psikoloji Bölümü. Eleştirel Psikoloji Bülteni.5, 25-38.
- Taylan, H. (2009). “*Türkiye’de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler*”. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 22, 117-138.
- Tezel, A. (2004). “*Aile İçi İletişim*”. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN:1303-5134.
- Topçuoğlu, A. (2010). “*Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*”, Birinci Basım. Manas Medya: Ankara.
- Tunalı, M. (2011). *Başarıya Götüren Anne-Baba*. 2.Baskı. Mihenk Kitap: İstanbul.
- TÜİK (2006). Aile Yapısı Araştırması. Ankara.
- Uslu, T., D. Şahin ve D. Çam. (2012). “*Yaş ve Kuşak Farklılıklarına Göre İnternet ve Bilgi Teknolojileri Kullanımının Düzeyi, Yarattığı Tekno-Politik Stres ve Sonuçları*”. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 7,1, 76-93.
- Ünal, İ. (2011). *Gençlerle İletişim*. Nesil Yayınları: İstanbul.
- Üstün, E. (1994).8-11 Yaşlarındaki Çocukların Psikososyal Açısından Potansiyellerinin Çocuk-Aile Gözüyle İncelenmesi ve Kuşaklar Arası Çocuk Yetiştirmeye Ait İnançların Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Vakkasoğlu, V. (2008). *Ailede Sevgi İletişimi*. 12.Baskı. Nesil Yayınları: İstanbul.

Yağbasan, M. ve İmİK, N. (2006). “Öğretmenlerin Aile İçi İletişimi” (Malatya İli Örneği). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16, 2, 227-245.

Yaman, Ö. (2013). *Apaçi Gençlik*. Açılım Kitap: İstanbul.

Yavuzer, H. (2013). *Ana-Baba ve Çocuk*. 24.Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Yavuzer, H. (2014). *Çocuk Psikolojisi*. 37.Basım. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Yıldırım. A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık: İstanbul

Yörükoğlu, A. (1991). “Gençlik ve Yetişkinler; Kuşaklar Çatışması”, Aile Yazıları 3, Ankara: T.C. B. A.A.K. Yay., İletişim.

İnternet Kaynakları

Aile İçindeki Kuşak Çatışması. <http://www.psikoloji.com.tr/aile/aile-ici-iletisim/aile-icindeki-kusak-catismasi-1181.html> (23.08.2010).